Riksrevisjonen

Riksrevisjonens oppfølging av forvaltningsrevisjoner som er behandlet av Stortinget

Dokument 3:1 (2026–2027)

ISBN 978-82-8229-663-2

Riksrevisjonen

Til Stortinget

Riksrevisjonen skal bidra til forbedringer i forvaltningen, blant annet ved å undersøke om det Stortinget har bestemt, gjennomføres på en effektiv måte.

Riksrevisjonen legger med dette fram Dokument 3:1 (2026–2027) Riksrevisjonens oppfølging av forvaltningsrevisjoner som er behandlet av Stortinget. Dokumentet inneholder oppfølging av undersøkelser som tidligere har vært oversendt Stortinget som del av Dokument 3-serien. Hensikten med oppfølgingen er å belyse forbedringer i forvaltningen, basert på departementenes svar om endringer i resultater på området.

Vedtatt i Riksrevisjonens møte 28. oktober 2026

Karl Eirik Schjøtt-Pedersen

Solveig Horne

Rigmor Aasrud

Harald Tom Nesvik

Tom-Christer Nilsen

Jens A. Gunvaldsen

Innhold

1 Konklusjoner 4
2 Undersøkelser som følges videre 7
3 Undersøkelser som ikke følges videre 43
Vedlegg 1: Svarbrev fra statsråden i Justis- og beredskapsdepartementet 113
Vedlegg 2: Svarbrev fra statsråden i Barne- og familiedepartementet 122
Vedlegg 3: Svarbrev fra statsråden i Arbeids- og inkluderingsdepartementet 128
Vedlegg 4: Svarbrev fra statsråden i Helse- og omsorgsdepartementet 132
Vedlegg 5: Svarbrev fra statsråden i Finansdepartementet 135
Vedlegg 6: Svarbrev fra statsråden i Kunnskapsdepartementet 138
Vedlegg 7: Svarbrev fra statsråden i Nærings- og fiskeridepartementet 142
Vedlegg 8: Svarbrev fra Klima- og miljødepartementet 144

1 Konklusjoner

Riksrevisjonen følger normalt opp forvaltningsrevisjoner tre år etter at de er behandlet i Stortinget. Dersom det ikke er gjort nødvendige endringer etter tre år, blir saken fulgt videre.

Dokument 3:1 (2026–2027) handler om oppfølgingen av 11 forvaltningsrevisjoner.

Følgende tre undersøkelser følges videre:

- Dok 3:8 (2021–2022) - Riksrevisjonens undersøkelse av myndighetenes innsats mot vold i nære relasjoner

Justis- og beredskapsdepartementet, Barne- og familiedepartementet, Arbeids- og inkluderingsdepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet og Kunnskapsdepartementet har iverksatt flere tiltak gjennom den nasjonale opptrappingsplanen mot vold og overgrep mot barn og vold i nære relasjoner (2024–2028) og handlingsplanen Sjef i eget liv- styrket innsats mot negativ sosial kontroll og æresmotivert vold (2025–2028). Det er iverksatt tiltak som skal styrke kompetansen hos relevante aktører, forbedre samhandlingen mellom tjenestene og øke politiets kapasitet til etterforskning og styrke beskyttelsestiltakene.

De ansvarlige departementene har i stor grad fulgt opp Riksrevisjonens anbefalinger gjennom planer og tiltak, men for flere av anbefalingene er det fortsatt usikkert om oppfølgingen er tilstrekkelig til å oppnå varige forbedringer i tjenestene og bedre resultater for utsatte grupper.

Det er uklart hvordan departementene får informasjon om hvordan mange av tiltakene virker. Det er fortsatt utfordringer knyttet til saksbehandlingstid i politiet og oppklaringsprosenten er fortsatt lav. Sett i lys av kriminalitetstypens alvorlige karakter og risikoen for at voldsutsatte ikke får nødvendig hjelp, vil Riksrevisjonen derfor følge saken videre.

- Dokument 1 (2022–2023) - Riksrevisjonens undersøkelse av klagesaksbehandlingen på skatteområdet

Riksrevisjonen registrerer at Finansdepartementet i styringsdialogen med Skatteetaten har fulgt opp klagesaksbehandlingen på skatteområdet, og at det er gjennomført tiltak som skal bedre og effektivisere saksbehandlingen. Tiltakene omfatter endringer i arbeidsprosesser, effektivisering av systemstøtten, bedre dialog mellom skattekontor og klageinstans, samt bruk av kunstig intelligens som støtte i saksbehandlingen. Det er gjennomført tiltak både ved skattekontorene, i Skattedirektoratet og i sekretariatet for Skatteklagenemnda/Skatteklagenemnda.

Riksrevisjonen merker seg at saksbehandlingstiden for klager ved skattekontorene og i Skattedirektoratet har blitt redusert siden 2021. Riksrevisjonen merker seg videre at utviklingen i sekretariatet for Skatteklagenemnda i perioden 2022–2025 viser forbedringer

på enkelte områder, men at utfordringene fortsatt er betydelige. Antallet saker behandlet av nemnda har økt, og antallet ubehandlede klagesaker som er eldre enn to år er redusert. Samtidig har den gjennomsnittlige saksbehandlingstiden økt fra nesten 15 måneder i 2022 til i underkant av 20 måneder i 2025.

Klageretten på skatteområdet er en sentral rettssikkerhetsgaranti. Det er viktig for den som klager å få avklart sine rettigheter og plikter innen rimelig tid. Selv om utviklingen på flere områder er positiv, mener Riksrevisjonen det er for tidlig å konkludere med at tiltakene vil gi tilstrekkelige og varige positive endringer i saksbehandlingstiden. Riksrevisjonen vil derfor følge opp saken på nytt.

- Dokument 3:4 (2022–2023) - Riksrevisjonens undersøkelse av helse-, opplærings- og velferdstjenester til innsatte i fengsel

Justis- og beredskapsdepartementet, Arbeids- og inkluderingsdepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet og Kunnskapsdepartementet har iverksatt flere tiltak for å følge opp Riksrevisjonens anbefalinger. Blant annet er det iverksatt tiltak for å styrke kunnskapsgrunnlaget på området, samt konkrete tiltak som styrkede bestemmelser i straffegjennomføringsloven om varsling ved løslatelse av unge innsatte og etableringen av kontaktpersoner ved de fleste Nav-kontorer. Det er også iverksatt tiltak for å videreutvikle formalisert samarbeid mellom de involverte departementene og direktoratene ved felles styringssignaler i tildelingsbrevene, oppdatering av veiledere, rundskriv og avtaler. Samlet sett bidrar slike tiltak til å legge bedre til rette for samhandling og oppfølging av innsatte.

Samtidig vurderer Riksrevisjonen at det foreløpig er for tidlig å vurdere effekten av de iverksatte tiltakene. Flere av tiltakene er nylig innført eller befinner seg i en tidlig implementeringsfase, blant annet Plan for progresjon og oppfølging (POP) og den nasjonale utrullingen av kriminalomsorgens plattform for sikre sider (KOMPASS). Videre er det uklart når det nye digitale fagsystemet KODA vil bli tatt i bruk. Dette har konsekvenser for rammene for informasjonsdeling og oppfølging av innsatte. Videre har det direkte konsekvenser for fremdriften i utrullingen av det interne digitale systemet som er pilotert ved Agder, Froland og Mandal fengsel, og som skal gjøre det mulig for innsatte å selv kontakte velferdstjenestene. Riksrevisjonen vil på denne bakgrunnen følge opp saken på nytt.

Følgende åtte undersøkelser følges ikke videre:

- Dokument 3:3 (2019–2020) og Dokument 3:1 (2023–2024) - Riksrevisjonens undersøkelse av saksbehandlingstid og effektivitet i tingrettene og lagmannsrettene
- Dokument 3:2 (2021–2022) - Riksrevisjonens undersøkelse av svalbardselskapenes håndtering av klimautfordringer
- Dokument 3:2 (2022–2023) - Riksrevisjonens undersøkelse av Investinors måloppnåelse og investeringspraksis
- Dokument 3:6 (2022–2023) - Riksrevisjonens undersøkelse av myndighetenes kontroll av grensekryssende avfallstransporter

- Dokument 3:7 (2022–2023) - Riksrevisjonens undersøkelse av myndighetenes samordning av arbeidet med digital sikkerhet i sivil sektor
- Dokument 3:8 (2022–2023) - Riksrevisjonens undersøkelse av myndighetenes arbeid med trygt drikkevann
- Dokument 3:9 (2022–2023) - Riksrevisjonens undersøkelse av Sjøfartsdirektoratets arbeid med å fremme gode arbeids- og levevilkår til sjøs
- Dokument 3:12 (2023–2024) - Riksrevisjonens undersøkelse av rehabilitering i helse- og omsorgstjenestene

I behandlingen av Dokument 3:1 (2023-2024) ble det besluttet å følge opp Riksrevisjonens undersøkelse av saksbehandlingstid og effektivitet i tingrettene og lagmannsrettene videre. Denne undersøkelsen er fulgt opp for andre gang i 2026. I tråd med Riksrevisjonens rutiner avsluttes saken etter to oppfølginger.

Følgende tidligere rapporterte saker blir fulgt opp gjennom nye undersøkelser - og blir rapportert i et eget Dokument 3:

- *Riksrevisjonens undersøkelse av bemanningsutfordringer i helseforetakene* – Del av Dokument 3:2 (2019-2020), fulgt opp i Dokument 3:2 (2023-2024), følges opp gjennom en ny undersøkelse om forventet mangel på helsepersonell fram mot 2040.
- *Riksrevisjonens undersøkelse av helseforetakenes investeringer i bygg og medisinsk-teknisk utstyr* – Del av Dokument 3:2 (2021-2022) følges opp gjennom en ny undersøkelse om økonomistyring og effektiv ressursbruk i spesialisthelsetjenesten.

2 Undersøkelser som følges videre

2.1 Riksrevisjonens undersøkelse av myndighetenes innsats mot vold i nære relasjoner

2.1.1 Konklusjon

Riksrevisjonen følger saken videre.

Myndighetene har iverksatt flere tiltak gjennom den nasjonale opptrappingsplanen mot vold og overgrep mot barn og vold i nære relasjoner (2024–2028) og handlingsplanen *Sjef i eget liv- styrket innsats mot negativ sosial kontroll og æresmotivert vold (2025–2028).* Det er iverksatt tiltak som skal styrke kompetansen hos relevante aktører, forbedre samhandlingen mellom tjenestene og øke politiets kapasitet til etterforskning og styrke beskyttelsestiltakene.

De ansvarlige departementene har i stor grad fulgt opp Riksrevisjonens anbefalinger gjennom planer og tiltak, men for flere av anbefalingene er det fortsatt usikkert om oppfølgingen er tilstrekkelig til å oppnå varige forbedringer i tjenestene og bedre resultater for utsatte grupper.

Det er uklart hvordan departementene får informasjon om hvordan mange av tiltakene virker. Det er fortsatt utfordringer knyttet til saksbehandlingstid i politiet og oppklaringsprosenten er fortsatt lav. Sett i lys av kriminalitetstypens alvorlige karakter og risikoen for at voldsutsatte ikke får nødvendig hjelp, vil Riksrevisjonen derfor følge saken videre.

Ansvarlige departementer: Justis- og beredskapsdepartementet, Barne- og familiedepartementet, Arbeids- og inkluderingsdepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet og Kunnskapsdepartementet

2.1.2 Opprinnelig undersøkelse

Dok 3:8 (2021–2022) *Riksrevisjonens undersøkelse av myndighetenes innsats mot vold i nære relasjoner* ble overlevert Stortinget 9. juni 2022.

Målet med undersøkelsen var å vurdere om myndighetenes innsats mot vold i nære relasjoner er i samsvar med Stortingets vedtak og forutsetninger om å avdekke overgrep, ivareta voldsutsatte og straffeforfølge overgrep som allerede har skjedd.

Samlet viste undersøkelsen alvorlige svakheter ved myndighetenes innsats mot vold i nære relasjoner, og risiko for at de voldsutsatte ikke fikk den hjelpen de trengte. Riksrevisjonen vurderte at de samlede svakhetene som undersøkelsen viste, var alvorlige fordi de kunne få betydelige konsekvenser for de voldsutsatte.

Vold i nære relasjoner er alvorlig kriminalitet som har store konsekvenser både for den som blir utsatt direkte og for den som lever i en tilværelse med vold. Volden kan ha mange former, den kan være fysisk, psykisk, seksuell og materiell. Volden kan ramme nåværende eller tidligere partner, barn, unge, voksne og eldre.

Myndighetene har en forpliktelse til å gi beskyttelse og hindre at enkeltindivider blir utsatt for overgrep fra andre gjennom å forebygge, avverge, etterforske og straffeforfølge vold og overgrep.

Undersøkelsen viste at viktige aktører som lærere, barnehageansatte og fastleger hadde for lite kunnskap om opplysningsplikten, avvergingsplikten og om avdekking av vold i nære relasjoner. Samhandlingen mellom politi og barnevern var blitt bedre, men det var fortsatt utfordringer. Uklarheter rundt forståelse av taushetsplikt og opplysningsplikt ga utfordringer for samarbeidet mellom involverte offentlige tjenester. Det var også varierende oppfølging av krisesenterloven i kommunene.

Undersøkelsen viste videre at politiet prioriterte saker om vold i nære relasjoner, men at det var utfordringer med lang saksbehandlingstid, oppklaringsprosent og etterforskningskapasitet. Voldsutsatte har stort behov for beskyttelse, men det var svakheter ved politiets oversikt, bruk og oppfølging av beskyttelsestiltak.

Riksrevisjonen anbefalte at Justis- og beredskapsdepartementet, Barne- og familiedepartementet, Arbeids- og inkluderingsdepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet og Kunnskapsdepartementet

- sørger for nye tiltak for å øke kunnskapen om avvergings- og opplysningsplikt hos relevante aktører
- stimulerer kommunene til bedre koordinering av det kommunale hjelpetilbudet

Riksrevisjonen anbefalte at Justis- og beredskapsdepartementet og Barne- og familiedepartementet sørger for at regelverket om barnevernets meldeplikt til politiet om barn på skjult og sperret adresse blir klarere og at nødvendige rutiner for informasjonsutveksling kommer på plass.

I tillegg anbefalte Riksrevisjonen at Barne- og familiedepartementet sørger for at barnevernet gir betryggende tilbakemelding på bekymringsmeldingene de får.

Riksrevisjonen anbefalte også at Justis- og beredskapsdepartementet

- sørger for at Politidirektoratet og Riksadvokaten iverksetter tiltak for å øke oppklaringsprosenten og sikre kort saksbehandlingstid for saker om vold i nære relasjoner
- sørger for at Politidirektoratet får bedre oversikt over bruken og oppfølgingen av beskyttelsestiltak
- sørger for at Politidirektoratet sikrer kunnskap i politidistriktene om æresrelatert vold, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse

- påser at Politidirektoratet sikrer at støttesentrene for kriminalitetsutsatte fungerer i tråd med forutsetningene for opprettelsen av disse

Stortingets behandling av saken

Kontroll- og konstitusjonskomiteen avga sin innstilling 20. desember 2022, jf. Innst. 147 S (2022–2023). Stortinget behandlet saken 5. januar 2023. En samlet kontroll- og konstitusjonskomité stilte seg bak Riksrevisjonens konklusjoner, kritikk og anbefalinger.

Komiteen viste til at et liv uten vold er en menneskerettighet. Vold i nære relasjoner er varslede katastrofer, og mange ofre og gjerningsmenn har én eller flere levekårsutfordringer. Det aller viktigste man kan gjøre i kampen mot vold i nære relasjoner, er derfor å styrke det forebyggende arbeidet mot vold og overgrep samt å sikre bedre levekår for flest mulig. At Riksrevisjonen fant to alvorlige forhold, mente komiteen var svært bekymringsverdig, særlig i lys av at begge forholdene omfattet svakheter i flere ulike deler av det offentliges innsats.

Komiteen merket seg at justis- og beredskapsministeren mente at Riksrevisjonens undersøkelse var grundig og ga et godt grunnlag for læring og videre utvikling. Statsråden syntes det var gledelig at Riksrevisjonen konkluderte med at politiet prioriterer vold i nære relasjoner, og at politiets kompetanse på området er styrket. Statsråden viste samtidig til at revisjonen pekte på flere forbedringsområder. Statsråden ville følge opp Riksrevisjonens anbefalinger og konklusjoner, noe komiteen så positivt på.

Komiteen merket seg videre at helse- og omsorgsministeren var glad for Riksrevisjonens undersøkelse. Statsråden pekte i likhet med Riksrevisjonens undersøkelse på at vold i nære relasjoner er en betydelig folkehelseutfordring, og statsråden var enig med Riksrevisjonen i at det fortsatt er flere utfordringer på feltet til tross for mangeårig innsats fra myndighetshold.

Kilde: Innst. 147 S (2022–2023).

2.1.3 Departementenes oppfølging

Riksrevisjonen ba i brev av 26. mars 2026 de fem departementene, Justis- og beredskapsdepartementet, Barne- og familiedepartementet, Arbeids- og inkluderingsdepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet og Kunnskapsdepartementet om å gjøre rede for hvilke tiltak som er iverksatt for å følge opp Riksrevisjonens anbefalinger. Riksrevisjonen ba også departementene redegjøre for status og resultater for aktuelle tiltak i opptrappingsplanen og i eventuelle andre handlingsplaner. Departementene svarte Riksrevisjonen i perioden 22.april til 7. mai 2026.

I etterkant av behandlingen av Riksrevisjonens undersøkelse sluttet Stortinget seg i mai 2024 til regjeringens opptrappingsplan mot vold og overgrep mot barn og vold i nære relasjoner for perioden 2024–2028 *Trygghet for alle*, jf. Innst. 259 S (2023–2024).

Opptrappingsplanen er utarbeidet av ni departementer og inneholder 122 tiltak som skal gjennomføres i planperioden. Status for gjennomføring av opptrappingsplanen skal legges fram årlig og gjøres offentlig tilgjengelig. Første statusrapport ble lagt ut i juli 2025, og neste kom juni 2026.

Det er også utarbeidet en handlingsplan, *Sjef i eget liv- styrket innsats mot negativ sosial kontroll og æresmotivert vold (2025–2028),* heretter kaldt handlingsplanen *Sjef i eget liv*.

Justis- og beredskapsdepartementets oppfølging

Justis- og beredskapsdepartementet svarte i brev av 22. april 2026.

Departementet opplyser innledningsvis at politiets arbeid står sentralt i opptrappingsplanen *Trygghet for alle*, og at Oslopolitiet har hatt gode resultater gjennom å jobbe etter den såkalte RISK-modellen, hvor politispesialister og sosial- og helsefaglige ansatte arbeider sammen i team for å forebygge ny vold. Innsatsen rettes både mot voldutsatte, voldsutøvere og utsattes barn. Regjeringen vil legge til rette for etablering av RISK i alle politidistrikt, og har startet opp med Nordland, Sør-Vest og Sør-Øst politidistrikt.

Sørge for nye tiltak for å øke kunnskapen om avvergings- og opplysningsplikt hos relevante aktører

Alle har en lovpålagt plikt til å avverge straffbare handlinger (avvergingsplikten). Enhver som utfører tjeneste eller arbeid for et forvaltningsorgan, har i tillegg en lovpålagt plikt til å melde fra til barnevernet når det er grunn til å tro at et barn er utsatt for vold eller mishandling (opplysningsplikten). Lovpålagt taushetsplikt begrenser ikke disse pliktene.

Justis- og beredskapsdepartementet opplyser at en veileder om taushetsplikt, opplysningsrett og opplysningsplikt i forvaltningen kom i 2023. Veilederen skal hjelpe ansatte i forvaltningen med å finne ut av hvilke regler som gjelder for dem og hvordan reglene skal anvendes samt å finne den riktige løsningen når de konkrete spørsmålene oppstår.

Når det gjelder avvergingsplikten viser Justis- og beredskapsdepartementet til at departementet har initiert en flerårig kampanje for å øke kunnskapen om denne plikten. Det er etablert et eget nettsted Plikt.no. Nettsiden inneholder informasjon om hva avvergingsplikt er og har egne sider for fagfolk og privatpersoner. Det er også iverksatt et e-læringskurs om avvergingsplikten. Kurset viser blant annet situasjoner som handler om avvergingsplikten og det gis oppgaver til refleksjon der deltagerne lærer hvordan de kan håndtere situasjoner som ligner på dem som vises. Kurset er foreløpig laget for jordmødre, leger, barnehagelærere og lærere.

Departementet vil vurdere behovet for ytterligere videreutvikling av arbeidet med å spre informasjon om avvergingsplikten og de øvrige pliktene som regulerer informasjonsdeling.

Stimulere kommunene til bedre koordinering av det kommunale hjelpetilbudet

Departementet viser til at manglende koordinering av innsatsen i kommunene og mangel på god samhandling og samarbeid mellom tjenestene (kommunale og statlige), kan medføre at vold og overgrep ikke avdekkes og at innbyggerne ikke får den hjelpen de har behov for og krav på.

Å utarbeide kommunale handlingsplaner mot vold i nære relasjoner er ifølge departementet en måte å bidra til å styrke kommunenes innsats. Departementet opplyser at det har vært iverksatt flere tiltak for å stimulere kommunene til å utvikle kommunale eller interkommunale handlingsplaner. Departementet viser til at KOSTRA-tallene fra 2023 viser at 68 prosent av kommunene rapporterte at de hadde kommunale eller interkommunale handlingsplaner mot vold i nære relasjoner.

Ved behandlingen av Prop. 36 S (2023–2024) Opptrappingsplan mot vold og overgrep mot barn og vold i nære relasjoner (2024–2028) *Trygghet for alle* gjorde Stortinget følgende vedtak: 4/11 «Stortinget ber regjeringen om å utrede forslag til lovfesting av kommunale handlingsplaner mot vold i nære relasjoner og sende et lovforslag på høring innen våren 2025 (Anmodningsvedtak 613 (2023–2024), 7. mai 2024, jf. Prop. 36 S (2023–2024), Innst. 259 S (2023–2024)).»

Departementet opplyser at en tverrdepartemental arbeidsgruppe, i tillegg til å utrede mulighetene for lovfesting av kommunale handlingsplaner, har vurdert andre tiltak som kan bidra til at kommunene utvikler slike planer. Den tverrdepartementale arbeidsgruppen ferdigstilte sitt arbeid i 2025 og utredningen ligger nå til behandling i Justis- og beredskapsdepartementet.

Sørge for at regelverket om barnevernets meldeplikt til politiet om barn på skjult og sperret adresse blir klarere og at nødvendige rutiner for informasjonsutveksling kommer på plass

Departementet opplyser at velferdsforskningsinstituttet NOVA/OsloMet, på oppdrag fra Justis- og beredskapsdepartementet og Barne- og familiedepartementet, har evaluert adressesperre (kode 6 og 7) som beskyttelsestiltak i saker om vold i nære relasjoner. Overordnet påpeker evalueringen at adressesperre som beskyttelsestiltak er svært inngripende og legger store belastninger på de trusselutsatte. Departementet mener det derfor bør rettes oppmerksomhet mot utvikling av tiltak som kan bidra til å redusere bruken av tiltaket til et minimum. Evalueringen viser også til manglende formalisering av samarbeidet mellom politiet og barnevernet i saker som omhandler barn.

Departementet opplyser at anbefalingene fra evalueringsrapporten følges opp på flere måter, blant annet gjennom utarbeidelse av en egen veileder fra Barne-, ungdoms- og

familiedirektoratet. Politidirektoratet og Kripos har bidratt inn i arbeidet som blant annet omfatter barnevernets samarbeid med politiet og ulike beskyttelsestiltak.

Departementet viser spesielt til at veilederen blant annet tar for seg særskilt hva, hvordan og hvorfor barnevernet bør varsle/melde og samhandle med lokalt politidistrikt i saker hvor barn vurderes særlig trusselutsatte, og hvor barneverntjenesten iverksetter inngripende beskyttelsestiltak for å sikre barnets liv og velferd.

Sørge for at Politidirektoratet og Riksadvokaten iverksetter tiltak for å øke oppklaringsprosenten og sikre kort saksbehandlingstid for saker om vold i nære relasjoner

Departementet opplyser at Politidirektoratet og Riksadvokatembetet i 2025 besluttet en felles plan for bedre måloppnåelse i straffesaksbehandlingen. Ett av målene er høyere oppklaringsprosent generelt, men for de prioriterte sakene spesielt. Saker om vold i nære relasjoner er blant de prioriterte sakene. Oppklaringsprosenten følges opp i den felles resultatoppfølgingen til Politidirektoratet og Riksadvokaten.

I tillegg er det iverksatt aktiviteter som skal bidra til høyere kvalitet, herunder økt oppklaringsprosent for disse sakene. Departementet opplyser at Den høyere påtalemyndighet de senere årene har nedlagt en betydelig innsats i fagledelsen rettet mot saker om vold og mishandling i nære relasjoner. Blant annet er det gitt pålegg om at partnerdrapssaker og alvorlige saker om vold og mishandling i nære relasjoner skal prioriteres ved saksutvalg for systematisk erfaringslæring. Formålet med gjennomgangen av partnerdrapssaker og alvorlige saker om vold og mishandling i nære relasjoner var blant annet å avdekke om det er potensiale for forebygging av nye alvorlige voldshendelser, behov for regelverksendring, kompetanseheving, utvikling av rutiner eller praksisendring, samt å dele erfaringer fra beste praksis i etatene.

Departementet viser til at det er vanskelig å måle effekten av iverksatte tiltak, men at høy kvalitet i etterforskingen vil bidra til at saker med oppklaringspotensiale blir oppklart.

Departementet viser også til at det arbeides med problemstillinger knyttet til de identifiserte generelle hovedutfordringene i politiet, herunder kapasitet, kompetansebevaring ved utskifting av personell og hensiktsmessige teknologiske løsninger.

Departementet opplyser at de følger utviklingen på dette området tett og har forventinger til det styrkede samarbeidet mellom politiet og Den høyere påtalemyndighet for å få til bedre måloppnåelse på dette området.

Sørge for at Politidirektoratet får bedre oversikt over bruken og oppfølgingen av beskyttelsestiltak

Departementet viser til at Politidirektoratet har iverksatt en rekke tiltak for å sørge for bedre oversikt over bruken av beskyttelsestiltak.

Når det gjelder **mobile voldsalarmer** mener departementet det har vært en god utvikling i bruk og oppfølging av disse, og viser til at det blant annet ble utarbeidet en revidert nasjonal instruks for mobil voldsalarm i 2025. Det er også foretatt en oppgradering og utskifting av alle mobile voldsalarmer. Lagerbeholdningen er øket, logistikkrutiner er forbedret og ny teknologi bidrar til bedre stabilitet og brukervennlighet. Politiets IT-enhet foretar kontinuerlige forbedringer av ordningen og har tett dialog med fagmiljøene i politidistriktene.

Departementet opplyser at i 2025 ble 402 personer ilagte **omvendte voldsalarmer**, noe som er rekordhøyt. Prognosen for 2026 er ca. 550 saker. Det er gjennomført ulike opplæringstiltak i politidistriktene samt en informasjonsfilm/opplæringsfilm for dommere i samarbeid med Domstolsadministrasjonen. Nasjonal instruks for politiets håndtering av kontakt-/besøksforbud med elektronisk kontroll fra 2019 ble revidert og oppgradert i 2024. Det er også utarbeidet nasjonalt tiltakskort for operasjonssentralene i håndtering av omvendt voldsalarm, og samhandlingen med Den høyere påtalemyndighet, herunder Riksadvokatembetet, er styrket. De teknologiske virkemidlene er også bedret.

Departementet opplyser også at Politidirektoratet har initiert samarbeid med Arbeids- og velferdsdirektoratet og Helsedirektoratet for å sikre at også eksterne etater ivaretar sine forpliktelser når omvendt voldsalarm iverksettes.

Et annet tiltak departementet viser til er å ilegge **besøksforbud** og sanksjoner ved brudd på slike. Departementet opplyser at politidistriktene i 2025 ble gitt målkrav for antall brudd på besøksforbud gjennom resultatavtalen, og at resultatene følges opp i styrings- og fagdialog med politidistriktene. Innholdet i forkynnelser av besøksforbud er endret for å forebygge brudd. Den som ilegges besøksforbud gis inngående informasjon om at brudd kan medføre OVA og konsekvensene av dette. Politiets kompetansedelings- og fagportal (KO:DE) er oppdatert slik at all aktuell informasjon er tilgjengelig for etaten.

Risikovurderingsverktøy er et annet virkemiddel som skal bidra til at politiet får bedre oversikt over bruken og oppfølgingen av beskyttelsestiltak. Departementet opplyser at Politidirektoratet i samarbeid med Politiets IT-enhet og politidistriktene har bidratt til digitalisering av flere risikovurderingsverktøy, som legger bedre grunnlag for bruk av beskyttelsestiltak.

Departementet opplyser at politiet i 2012 overtok ansvar for **adressesperre** fra Skattedirektoratet. Beslutningsmyndigheten tilligger politimestrene lokalt, og alle saker knyttet til adressesperre skal gå via lokalt politidistrikt til Nasjonalt kontaktpunkt for adressesperre ved Kripos. Den økende digitaliseringen og transformasjonen som nå skjer i samfunnet med en eksplosiv økning av personinformasjon som blir lagret i skyløsninger og delt på tvers sammen med nye teknologier og sensorer har medført at politiet må vurdere hvor egnet dette er som beskyttelsestiltak og på hvilken måte sikkerheten til personer på adressesperre best kan ivaretas.

Sørge for at Politidirektoratet sikrer kunnskap i politidistriktene om æresrelatert vold, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse

Det er opprettet et tverretatlig nasjonalt kompetanseteam mot negativ sosial kontroll og æresrelatert vold, som skal veilede både første- og andre linjetjenesten.[1] Departementet opplyser at Oslo politidistrikt ved RISK-enheten fra 1. september 2025 overtok stillingen som politiets representant i dette teamet, og at vedkommende identifiserte et behov for nye samarbeidsrutiner/koordinert kompetanseheving mellom politi og de berørte tjenestene. Dette vil bli fulgt opp, ifølge departementet.

Departementet opplyser også om at Politihøgskolen har tilbud om etter- og videreutdanning i æresrelatert kriminalitet, både med generell fenomenkunnskap og forebygging og etterforskning av æresrelatert vold.[2]

Påse at Politidirektoratet sikrer at støttesentrene for kriminalitetsutsatte fungerer i tråd med forutsetningene for opprettelsen av disse

For å sikre at fornærmede i saker om integritetskrenkelser ivaretas på en omsorgsfull måte og holdes orientert om etterforskningen i sin sak, er det etablert støttesentre for kriminalitetsutsatte i alle politidistrikt.

Departementet opplyser at Oslo Economics og Agenda Kaupang, på oppdrag for Politidirektoratet, har gjennomført en evaluering av støttesentrene for kriminalitetsutsatte i 2025. Formålet har vært å kartlegge støttesentrenes virksomhet og oppgaveutførelse, hva som oppnås og hvordan dette samsvarer med formålet.

Evalueringens hovedfunn er at støttesentrenes tilbud har positive virkninger for kriminalitetsutsatte, samt at bistand fra støttesentrene både kan redusere arbeidspresset på etterforskere og påtalejurister og gjøre vitner bedre forberedt til avhør og eventuelle rettssaker. Evalueringen viser også at det er ulikheter i hvordan støttesentrene er organisert, hvordan de er bemannet, samt hvordan de utfører sine oppgaver, noe departementet opplyser har betydning for støttesentrenes måloppnåelse. Evalueringen følges nå opp av Politidirektoratet, ifølge departementet.

Status og resultater for aktuelle tiltak i opptrappingsplanen og i eventuelle andre handlingsplaner

Justisdepartementet opplyser at implementeringen av opptrappingsplanen mot vold og overgrep mot barn og vold i nære relasjoner skal evalueres. Evalueringen skal gi kunnskap om i hvilken grad og hvordan tiltakene i opptrappingsplanen, og gjennomføringen av disse, bidrar til å nå regjeringens mål om å skape et trygt samfunn for alle, uten vold og overgrep mot barn og vold i nære relasjoner. Resultatene fra evalueringen vil være del av kunnskapsgrunnlaget for videreutvikling av politikken på dette området. En

[1] Kompetanseteamet mot negativ sosial kontroll og æresrelatert vold består av representanter fra Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir), Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi), Utlendingsdirektoratet (UDI), Politidirektoratet (POD), Arbeids- og velferdsdirektoratet (AVdir) og Helsedirektoratet (Hdir), jf. brev av 4. mai 2026 fra Arbeids- og inkluderingsdepartementet til Riksrevisjonen.

[2] «*Mishandling i nære relasjoner – ETF MISHAN*».

midtveisrapport skal leveres departementet innen 15. mai 2027. Avsluttende rapport fra evalueringsoppdraget vil foreligge i juni 2029.

Når det gjelder øvrige rapporter viser departementet til evalueringen av Norges implementering av Istanbulkonvensjonen. Norge er gjennom Istanbulkonvensjonen forpliktet til å gi beskyttelse og hindre at enkeltindivider blir utsatt for overgrep fra andre gjennom å forebygge, avverge, etterforske og straffeforfølge vold og overgrep. Norge leverte sin andre rapport til Europarådets uavhengige ekspertgruppe, GREVIO, i oktober 2025. Som en del av evalueringen av Norges implementering av konvensjonen besøkte GREVIO Norge i april 2026 for dialog med myndighetene og øvrige relevante aktører. Rapport fra GREVIO forventes i desember 2026.

Barne- og familiedepartementets oppfølging

Barne- og familiedepartementet (BFD) svarte i brev av 7. mai 2026.

Sørge for nye tiltak for å øke kunnskapen om avvergings- og opplysningsplikt hos relevante aktører

Barne- og familiedepartementet viser til opptrappingsplanen «Trygghet for alle». Videre viser departementet til veilederen om taushetsplikt, opplysningsrett og opplysningsplikt i forvaltningen, etableringen av nettsiden Plikt.no og e-læringskurs om avvergingsplikten initiert av Justis- og beredskapsdepartementet.

Departementet opplyser om at de fem regionale ressurssentrene om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTS) i 2025 og 2026 fikk i oppdrag fra Helsedirektoratet og Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet å bidra til økt kunnskap om avvergingsplikt, taushetsplikt, opplysningsrett og opplysningsplikt i tjenestene gjennom sentrenes kompetansehevingstilbud. Målgruppen for sentrenes arbeid er blant annet ledere og tjenesteutøvere innen helse- og omsorgstjenesten, barnevernet, familievernet, barnehage og skole, arbeids- og integreringssektoren og krisesentertilbudet.

Som ledd i oppfølgingen av opptrappingsplanen, er det etablert en direktoratsgruppe om vold i nære relasjoner og vold og overgrep mot barn. Gruppen består av 10 direktorater[3] og ledes av Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet sammen med Sekretariatet for konfliktrådene. Direktoratsgruppen har et særlig ansvar for å ta opp utfordringer i arbeidet mot vold i nære relasjoner som handler om overordnede strukturer, og bidra til bedre samarbeid og samordning av statens virkemidler på tvers av sektorer. Gruppen har i 2026 blant annet fått i oppdrag å samarbeide om oppfølgingen av tiltaket om å øke kunnskapen om avvergingsplikt, taushetsplikt og opplysningsplikt. Den har igangsatt en kartlegging av eksisterende kompetansetiltak i sektorene for å avdekke mangler og overlappende tiltak. Kartleggingen vil benyttes til å vurdere mangler, overlappende innsatser og behov for nye tiltak, eksempelvis kunnskap om hvordan tiltakene tas i bruk og opplevd nytte i sektorene.

[3] Arbeids- og velferdsdirektoratet, Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, Helsedirektoratet, Integrerings- og mangfoldsdirektoratet, Kriminalomsorgsdirektoratet, Politidirektoratet, Sekretariatet for konfliktrådene, Statens sivilrettsforvaltning, Utdanningsdirektoratet og Utlendingsdirektoratet er faste medlemmer av direktoratsgruppen.

Stimulere kommunene til bedre koordinering av det kommunale hjelpetilbudet

Barne- og familiedepartementet opplyser at det er en prioritert oppgave for regjeringen å bidra til bedre koordinering av det kommunale hjelpetilbudet til voldsutsatte. Departementet viser til at for å styrke oppfølgingen av utsatte barn og unge og deres familier er det gjort endringer i 14 velferdstjenestelover som forplikter de ulike tjenestene til å samarbeide med andre deler av tjenesteapparatet, dersom det er nødvendig for å gi brukeren et helhetlig og samordnet tjenestetilbud. Endringene trådte i kraft fra 1. august 2022. Statsforvalteren har fått i oppdrag å være pådriver for og føre tilsyn med at bestemmelsene følges opp. I årsrapport fra statsforvalteren for 2025 står det at samarbeid og samordning på velferdsområdet for utsatte barn og unge og deres familier har vært et prioritert satsingsområde.

NTNU samfunnsforskning har fått i oppdrag å evaluere hvordan de nye bestemmelsene om samarbeid og samordning følges opp. Evalueringen belyser hvordan ulike statlige, kommunale og private aktører fortolker nytt regelverk, og hvordan regelverket etterleves. Over tid skal NTNU undersøke om lovendringene oppnår formålet om en styrket oppfølging av utsatte barn og unge og deres familier gjennom økt samarbeid mellom velferdstjenestene. Evalueringen vil foregå fra 2022 til 2027. En delrapport fra 2025[4] viser at lovendringene og veilederen er godt kjent i tjenestene, men at familiene opplever lite endring i tjenesteapparatet etter lovendringene. De fleste ansatte og ledere peker på ressursutfordringer som en hindring for samordning og samarbeid.

Barne- og familiedepartementet opplyser at Helsedirektoratet, Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet og Utdanningsdirektoratet har utarbeidet en felles veileder for samarbeid mellom skole, helse, tannhelse, barnevern, arbeids- og velferdsforvaltningen, familievernkontorene og krisesentrene. Formålet med veilederen er å forklare de nye bestemmelsene i velferdstjenestelovgivningen og veilede om hvordan pliktene kan ivaretas.

RVTS-ene har i 2025 og 2026 fått i oppdrag av Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet og Helsedirektoratet å samarbeide med statsforvalterne om å veilede kommunene i hvordan de kan etablere rutiner for å sikre en helhetlig oppfølging av personer som har vært utsatt for vold og overgrep. RVTS-ene bidrar også til utvikling av kommunale og interkommunale handlingsplaner mot vold i nære relasjoner.

Videre skriver departementet at statsforvalterne har fått i oppdrag å bidra til at kommunene ivaretar sitt ansvar for å avdekke og forebygge vold og overgrep mot barn og vold i nære relasjoner. Statsforvalteren skal bidra til et helhetlig og likeverdig krisesentertilbud som sikrer oppfølging i reetableringsfasen i samarbeid med andre deler av tjenesteapparatet. I 2026 er dette gitt som et felles oppdrag til statsforvalteren fra flere departementer (BFD, AID, HOD, JD, KUD og KD). Årsrapport fra statsforvalteren for 2025 viser at flere embeter samarbeider med RVTSene om kompetansehevingstiltak for kommunene om forebygging av vold og overgrep.

[4] NTNU Samfunnsforskning(2025) *Lovendringer møter kommunal hverdag*.

Når det gjelder statsforvalternes tilsyn med krisesentertilbudet fremhever flere embeter i årsrapporten 2025 at det er ulikt hvordan kommunene vurderer sitt ansvar for oppfølging av barn på krisesenter og oppfølging av brukerne i reetableringsfasen. Embeter rapporterer videre om at tilsyn bidrar til forbedring og styrket prioritering.

Departementet opplyser at Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet har utarbeidet et informasjonsskriv om barnelovens bestemmelser om samvær, for å bidra til at krisesentrene har kunnskap om regelverket i saker om samvær for barn på krisesenter.

Barne- og familiedepartementet fremmet våren 2025 Prop 122 L (2024–2025) *Endringar i krisesenterlova (tydeleggjering av det kommunale ansvaret og grunnlag for behandling av personopplysningar m.m).* Lovforslaget ble vedtatt av Stortinget, og endringene trådte i kraft 1. januar 2026. Endringene omfatter blant annet en tydeliggjøring av at krisesentertilbudet skal omfatte oppfølging i reetableringsfasen i samarbeid med andre deler av tjenesteapparatet.

I 2025 utarbeidet Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet tiltakskort for handling og samarbeid ved bekymring for et barn eller ungdom. Både Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, Politidirektoratet, Helsedirektoratet og Utdanningsdirektoratet har laget tiltakskort, tilpasset de ulike sektorene.

Departementet viser til at etatssamarbeidet for utsatte barn og unge ble etablert i 2022, knyttet til departementenes *Kjernegruppe for utsatte barn og unge* (KUBU). Samarbeidet ledes av Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet og omfatter 13 etater. Etatssamarbeidet utfører tverrsektorielle oppdrag og utarbeider felles oppdrag til statsforvalterne i instruks og tildelingsbrev, med mål om mer helhetlige og samordnede styringssignaler til kommunene. De skal også utarbeide veiledning om kommunenes forebyggende ansvar på oppvekstområdet.

Sørge for at regelverket om barnevernets meldeplikt til politiet om barn på skjult og sperret adresse blir klarere og at nødvendige rutiner for informasjonsutveksling kommer på plass

Barne- og familiedepartementet opplyser at lovendringen i Prop. 83 L (2024–2025) trådte i kraft 1. januar 2026. Det ble innført en lovpålagt meldeplikt for barnevernstjenesten til politiet når det treffes vedtak om adressesperre i folkeregisteret, på linje med meldeplikten for skjult adresse etter barnevernsloven.

Videre skriver departementet at Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet har utarbeidet en nasjonal veileder for barnevernstjenestens tiltak og oppfølging av barn med særlig beskyttelsesbehov. Også Barnevernsrundskrivet er oppdatert med omtale av reglene om skjult og sperret adresse, herunder samhandling med politiet etter vedtak om skjult adresse etter barnevernsloven og adressesperre etter folkeregisterloven.

Sørge for at barnevernet gir betryggende tilbakemelding på bekymringsmeldingene de får

Barne- og familiedepartementet opplyser at det har iverksatt flere tiltak for å sikre at barnevernet gir betryggende tilbakemelding til meldere og oppfyller den lovpålagte tilbakemeldingsplikten. Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet har publisert et e-læringskurs om barnevernstjenestens arbeid med bekymringsmeldinger.

Departementet opplyser videre at Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet har laget nettsiden *Melde frå til barnevernet som offentleg tilsett eller fagperson med meldeplikt*, som informerer meldere om barnevernstjenestens tilbakemeldingsplikt og hva den innebærer.

Status og resultater for aktuelle tiltak i opptrappingsplanen og i eventuelle andre handlingsplaner

Ny barnevoldsundersøkelseslov – Lov om undersøkelser av offentlige virksomheters arbeid i saker om drap, vold, overgrep og omsorgssvikt mot barn, trådte i kraft 1. januar 2026. Loven regulerer rammene for en ny undersøkelsesordning i Statens helsetilsyn for å identifisere systemsvikt og læringspunkter i offentlige virksomheters arbeid.

Ny tilskuddsordning for oppgradering av krisesenterbygg – Ordningen ble etablert i 2025 for å stimulere kommuner til å oppgradere, fornye eller utvide krisesentrene. I 2025 fikk åtte kommuner støtte, og det ble bevilget totalt 20 millioner kroner. I 2026 er ordningen på 20,7 millioner kroner.

Nytt barnevernstiltak – utreiseforbud ved skadelige utenlandsopphold – Tiltaket trådte i kraft 23. januar 2026 og skal forebygge negativ sosial kontroll, kjønnslemlestelse og æresrelatert vold. Barnevernstjenesten har varslingsplikt til politiet og utlendingsmyndighetene ved slike vedtak.

Økt kunnskap i befolkningen om vold og overgrep – Direktoratsgruppen om vold i nære relasjoner og vold og overgrep mot barn har i 2025 og 2026 samarbeidet om en holdningskampanje om unge og seksuelle krenkelser.

Veileder for barnevernstjenestens arbeid i saker med vold – Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet har igangsatt arbeidet med å utvikle en veileder som skal inneholde faglige anbefalinger for hele saksbehandlingsforløpet i saker med vold. Utkast til veileder er planlagt å sendes på høring i årsskiftet 2026/2027.

Barnevernets tilgang til virksomme tiltak rettet mot familier som lever med vold og overgrep – MST-CAN er et kunnskapsbasert, intensivt behandlingstiltak som retter seg mot familier der det forekommer vold og/eller annen omsorgssvikt mot barn i alderen 6-18 år. Antall kommuner som tilbyr MST-CAN har økt fra to i 2016 til tjue i 2025.

Kunnskapsdepartementets oppfølging

Kunnskapsdepartementet svarte i brev av 28. april 2026.

Sørge for nye tiltak for å øke kunnskapen om avvergings- og opplysningsplikt hos relevante aktører

Kunnskapsdepartementet viser til at eventuelle utfordringer i hovedsak synes å være knyttet til etterlevelse av regelverket i praksis, og ikke til mangler i regelverket. Departementet har iverksatt flere tiltak, som en oppfølging av opptrappingsplanen *Trygghet for alle*, for å øke kunnskapen om avvergings- og opplysningsplikten hos relevante aktører, særlig innenfor barnehage- og skolesektoren. Departementet viser til at direktoratsgruppen om vold i nære relasjoner har igangsatt en kartlegging av eksisterende kompetansetiltak på tvers av sektorer for å vurdere overlappende innsatser og eventuelle mangler. Videre inngår kunnskap om avvergingsplikt, taushetsplikt, opplysningsrett og opplysningsplikt i regionale kompetansetiltak rettet mot relevante tjenester, herunder barnehage- og skolesektoren. Dette følges opp gjennom kompetansehevingstilbud i regi av RVTS.

Departementet har gitt Utdanningsdirektoratet i oppdrag å tilgjengeliggjøre og eventuelt utvikle pedagogiske ressurser om vold og overgrep, med en bred forståelse av voldsfeltet, inkludert negativ sosial kontroll, æresmotivert vold, seksuell vold, samt ekstremisme og radikalisering. Ressursene skal støtte opplæring av barn og elever, gi kompetanse til ansatte og støtte samarbeid slik at utsatte barn og elever får riktig hjelp. Oppdraget går over flere faser. I 2026 skal direktoratet prioritere ressurser til barnehager, samt gjennomføre behovskartlegging og forankring for utvikling av støtteressurser til skole og SFO.

Stimulere kommunene til bedre koordinering av det kommunale hjelpetilbudet

Kunnskapsdepartementet opplyser at direktoratsgruppen skal bidra til bedre samordning av statens virkemidler på tvers av sektorer. Utdanningsdirektoratet deltar som fast medlem i gruppen, og Kunnskapsdepartementet inngår gjennom dette i det tverrsektorielle arbeidet.

Videre oppgir departementet at i tildelingsbrevet for 2026 har statsforvalterne mottatt ett felles oppdrag fra Barne- og familiedepartementet, Arbeids- og inkluderingsdepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet, Justis- og beredskapsdepartementet, Kunnskapsdepartementet og Kultur- og likestillingsdepartementet. Departementet opplyser at dette skal gjøre statsforvalternes rolle tydeligere.

Kunnskapsdepartementet viser videre til tiltak som skal stimulere kommunene til å utarbeide kommunale eller interkommunale handlingsplaner mot vold i nære relasjoner. Departementet viser også til at det i regi av etatssamarbeidet for utsatte barn og unge skal utarbeides veiledning om kommunenes forebyggende ansvar på oppvekstområdet.

Status og resultater for aktuelle tiltak i opptrappingsplanen og i handlingsplanen Sjef i eget liv

Kunnskapsdepartementet viser til flere tiltak i handlingsplanen *Sjef i eget liv*. Ett av tiltakene er at departementet har vurdert forslaget om ekstraordinært inntak til

videregående opplæring etter ordinære søknadsfrister for elever som returnerer etter et ufrivillig utenlandsopphold. Det var en høring høsten 2025, og forskriftsendringer ble fastsatt i slutten av januar 2026. Forskriftene trer i kraft 1. august 2026.

Arbeids- og inkluderingsdepartementets oppfølging

Arbeids- og inkluderingsdepartementet svarte i brev av 4. mai 2026.

Sørge for nye tiltak for å øke kunnskapen om avvergings- og opplysningsplikt hos relevante aktører

Arbeids- og inkluderingsdepartementet viser til *lov om særskilt innsats mot negativ sosial kontroll og æresmotivert vold*, som ble annengangsbehandlet av Stortinget 2. juni 2026. Formålet med loven er å forebygge og hindre at personer blir utsatt for negativ sosial kontroll og æresmotivert vold, og sørge for at utsatte personer får nødvendig bistand. Loven regulerer håndteringen av personopplysninger og deling av taushetsbelagte opplysninger i innsatsen mot negativ sosial kontroll og æresmotivert vold. Loven er ikke tredd i kraft ennå.

Departementet opplyser at det har styrket det nasjonale, tverretatlige kompetanseteamet mot negativ sosial kontroll og æresrelatert vold med flere stillinger, og antallet mangfoldsrådgivere i Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi) er økt. Kompetanseteamet og mangfoldsrådgiverne har ansvar for å styrke kompetansen i ordinære tjenester som politi, barnevern, skole og helsetjenester, gjennom blant annet veiledning om meldeplikt, opplysningsplikt og avvergingsplikt.

Videre oppgir departementet at IMDi lanserte «Håndbok for forebygging og håndtering av negativ sosial kontroll og æresrelatert vold» i 2024, som redegjør for reglene om meldeplikt og avvergingsplikt. Våren 2026 lanserte IMDi, i samarbeid med Utdanningsdirektoratet, et e-læringskurs for ansatte i videregående skole om negativ sosial kontroll og æresmotivert vold. Kurset skal tilpasses bruk i ungdomsskolen. Det skal også utvikles et e-læringskurs for barnehagene hvor avvergings- og opplysningsplikt er sentrale temaer.

Departementet opplyser også at arbeids- og inkluderingsministeren i april 2026 sendte, sammen med fem andre statsråder[5], det årlige beredskapsbrevet til kommuner, fylkeskommuner og statsforvaltere. Brevet beskriver hva ansatte i tjenesteapparatet skal gjøre dersom de mistenker at en person kan bli sendt på et ufrivillig eller skadelig opphold i utlandet. Brevet inneholder også informasjon om avvergings- og opplysningsplikt.

Stimulere kommunene til bedre koordinering av det kommunale hjelpetilbudet

IMDi og Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet utviklet i 2025 en felles tiltaksplan for å synliggjøre de særskilte tjenestene og styrke kompetansen i de ordinære tjenestene. Tiltaksplanen skal legge til rette for bedre samhandling, tydeligere rolleavklaring og mer

[5] De andre ministerne bak brevet var barne- og familieministeren, helse- og omsorgsministeren, kunnskapsministeren, justis- og beredskapsministeren og utenriksministeren (jf. regjeringen.no).

helhetlige tjenester i kommunene. Videre har IMDis fagteam i 2025 brukt fylkesvise nettverk som arenaer for samhandling mellom regionale, fylkeskommunale tjenester og statlige aktører.

Departementet opplyser at RVTS i 2025 fikk økt tilskudd til sitt arbeid med kompetanseheving i regi av regionale nettverk, for å øke kompetansen hos ansatte i første- og andrelinjetjenester.

Departementet opplyser også at den nye tolkeloven, *lov om offentlige organers ansvar for bruk av tolk mv., med krav til god tolkeskikk, taushetsplikt og habilitet*, trådte i kraft 1. januar 2022. I 2025 publiserte IMDi en veileder basert på tolkeloven og tilhørende forskrift.

Status og resultater for aktuelle tiltak i opptrappingsplanen og i eventuelle andre handlingsplaner

Departementet viser til at handlingsplanen *Sjef i eget liv* inneholder 29 tiltak innenfor innsatsområdene rettsvern, forebygging, kompetanseheving og ufrivillige utenlandsopphold. Et tiltak i handlingsplanen er utreiseforbud for barn som står i fare for å bli utsatt for skadelige utenlandsopphold. Regjeringen fremmet i juni 2025 Prop. 159 L (2024–2025) med forslag om et nytt utreiseforbud for barn som står i fare for å bli utsatt for skadelige utenlandsopphold, og forslagene ble vedtatt av Stortinget og har trådt i kraft.

Departementet opplyser at bo- og støttetilbudet for personer over 18 år som er utsatt for negativ sosial kontroll og æresmotivert vold er styrket med flere plasser. Videre viser departementet til tiltak rettet mot å styrke informasjonen om rettigheter og tilgjengelige hjelpetilbud for voldsutsatte i forbindelse med familieinnvandring.

Departementet har også utlyst et forsknings- og utviklingsprosjekt om vold i nære relasjoner, æresrelatert vold og negativ sosial kontroll blant arbeids- og velferdsforvaltningens brukere. Prosjektet skal gi forskningsbaserte anbefalinger som kan styrke Navs arbeid med tematikken.

Helse- og omsorgsdepartementets oppfølging

Helse- og omsorgsdepartementet svarte i brev av 30. april 2026.

Sørge for nye tiltak for å øke kunnskapen om avvergings- og opplysningsplikt hos relevante aktører

Departementet opplyser at NKVTS over tid har utviklet tiltak for å øke kjennskapen til avvergingsplikten (jf. informasjon under «Justis- og beredskapsdepartementets oppfølging»).

RVTS har kunnskap om avvergingsplikt, taushetsplikt, opplysningsrett og opplysningsplikt som del av sine kompetansehevingstiltak innen vold og overgrep. Sentrene mottar driftstilskudd fra Helsedirektoratet og retter tilbudene mot et bredt spekter av tjenester og sektorer. RVTS fikk i 2025 og 2026 i oppdrag fra Helsedirektoratet og Barne-, ungdoms-

og familiedirektoratet å bidra til økt kunnskap om disse pliktene i tjenestene. I 2025 rapporterte sentrene om høy aktivitet i alle regioner og om styrket samarbeid med NKVTS om spredning og bruk av plikt.no.

Departementet viser til at regjeringen har styrket fastlegeordningen betydelig, og jobber for å legge til rette for bedre oppfølging av mennesker med sammensatte behov, inkludert personer som er utsatt for vold i nære relasjoner. I forskrift om medisinutdanningen er det stilt krav om at legen kan identifisere og følge opp mennesker med sosiale og helsemessige problemer, inkludert vold, overgrep, rus- og sosioøkonomiske problemer, samt kunne sette inn nødvendige tiltak og behandling, og henvise videre ved behov. Forskriften er under revidering.

For å synliggjøre vold og overgrep som en sentral folkehelseutfordring, har regjeringen sørget for at vold og overgrep har blitt inkludert i folkehelseloven. Endringene trådte i kraft i 2026. Nå må alle kommuner kartlegge og iverksette tiltak mot vold og overgrep for å møte folkehelseutfordringene.

Stimulere kommunene til bedre koordinering av det kommunale hjelpetilbudet

Departementet opplyser at det er utarbeidet nasjonale føringer og en veileder for kommunalt planarbeid. RVTS gir kompetansestøtte og statsforvalterne kan veilede kommunene.

Helse- og omsorgsdepartementet bidrar til implementeringen av TryggEst, en modell som er utviklet for å støtte kommunene i arbeidet med å forebygge, avdekke og håndtere vold og overgrep mot særlig utsatte voksne. Forskning viser ifølge departementet, at TryggEst har ført til at langt flere voldssaker blir avdekket og håndtert, og at kvaliteten i oppfølgingen er styrket. Til nå har 102 kommuner tatt i bruk TryggEst.

Status og resultater for aktuelle tiltak i opptrappingsplanen og i eventuelle andre handlingsplaner

Departementet viser til at spørsmål om kommunale handlingsplaner er inkludert i IS-24/8, en årlig kartlegging i kommunene som gjennomføres av SINTEF på oppdrag for Helsedirektoratet. I 2025 rapporterte 73 % av kommunene og bydelene at de har utarbeidet handlingsplan mot vold og overgrep mot barn og mot vold i nære relasjoner.

2.1.4 Riksrevisjonens vurdering

Vold i nære relasjoner er alvorlig kriminalitet som har store konsekvenser både for den som blir utsatt direkte og for den som lever i en tilværelse med vold. Tilbakemeldingene fra departementene viser at det er iverksatt og videreført en rekke tiltak blant annet gjennom opptrappingsplanen mot vold og overgrep mot barn og vold i nære relasjoner (2024–2028) *Trygghet for alle*, som Stortinget drøftet og ga sin tilslutning til i etterkant av Riksrevisjonens undersøkelse. Det er imidlertid fortsatt usikkert om tiltakene er tilstrekkelige til å oppnå varige forbedringer i tjenestene og bedre resultater for utsatte grupper.

Når det gjelder anbefalingen om nye tiltak **for å øke kunnskap om avvergings- og opplysningsplikt hos relevante aktører**, viser departementene til ulike veilednings- og kompetanseutviklingstiltak. Det går fram av sluttrapporten til den forrige opptrappingsplanen at kampanjer for å øke kunnskapen om avvergingsplikten kom i gang allerede i 2017.[6] Kunnskapsdepartementet opplyser at direktoratsgruppen skal kartlegge eksisterende kompetansetiltak og se på nytten av disse. Denne kunnskapen vil være viktig for å kunne vurdere om tiltakene som er iverksatt er tilstrekkelige, eller om det er behov for andre tiltak.

Riksrevisjonen merker seg at myndighetene har flere tiltak for å stimulere **kommunene til bedre koordinering av det kommunale hjelpetilbudet**. Det er blant annet i 2022 gjort endringer i 14 velferdstjenestelover som forplikter de ulike tjenestene til å samarbeide. Evaluering så langt viser at lovendringene og veilederen som er utarbeidet, er godt kjent i tjenestene, men at brukerne opplever lite endring i tjenesteapparatet etter lovendringene. De fleste ansatte og ledere peker på ressursutfordringer som en hindring for samordning og samarbeid.

Riksrevisjonen mener det pågående arbeidet for å koordinere statlige føringer og tiltak, er positivt. Blant annet er det positivt at flere departementer (BFD, AID, HOD, JD, KUD og KD) har gitt statsforvalteren ett felles oppdrag om å bidra til et helhetlig og likeverdig krisesentertilbud som sikrer oppfølging i reetableringsfasen i samarbeid med andre deler av tjenesteapparatet. Riksrevisjonen registrerer imidlertid at statsforvalternes tilsyn med krisesentertilbudet viser at det er ulikt hvordan kommunene vurderer sitt ansvar for oppfølging av barn på krisesenter og oppfølging av brukerne i reetableringsfasen.

Justis- og beredskapsdepartementet utreder forslag om lovfesting av kommunale handlingsplaner mot vold i nære relasjoner, jf. anmodningsvedtak 613 (2023–2024), 7. mai 2024, Innst. 259 S (2023–2024).

Riksrevisjonen registrerer at det er tatt tak i Riksrevisjonens anbefaling om å **sørge for at regelverket om barnevernets meldeplikt til politiet om barn på skjult og sperret adresse blir klarere og at nødvendige rutiner for informasjonsutveksling kommer på plass.** Det er innført en lovpålagt meldeplikt for barnevernstjenesten til politiet når det treffes vedtak om adressesperre i folkeregisteret, på linje med meldeplikten for skjult adresse etter barnevernsloven, som trådte i kraft 1. januar 2026. Det er utarbeidet en veileder for barnevernstjenesten, og rundskriv er oppdatert. Riksrevisjonen registrerer at evaluering av adressesperre som beskyttelsestiltak viser at tiltaket er svært inngripende for trusselutsatte, og at det derfor er anbefalt å utvikle tiltak som kan bidra til å redusere bruken av tiltaket til et minimum. Riksrevisjonen merker seg at evaluering viser manglende formalisering av samarbeidet mellom politiet og barnevernet i saker som omhandler barn. Riksrevisjonen mener det er viktig at Barne- og familiedepartementet og Justis- og beredskapsdepartementet følger med på om lovendringene faktisk fører til at nødvendige rutiner for informasjonsutveksling mellom barnevern og politi kommer på plass.

[6] Handlingsplan mot vold i nære relasjoner (2021–2024) «Frihet fra vold» Sluttrapport, april 2025.

I tillegg anbefalte Riksrevisjonen at Barne- og familiedepartementet **sørger for at barnevernet gir betryggende tilbakemelding på bekymringsmeldingene de får**. Riksrevisjonen konstaterer at Barne- og familiedepartementet har iverksatt flere tiltak for å sikre at barnevernet gir betryggende tilbakemelding til meldere. Riksrevisjonen konstaterer samtidig at departementet ikke oppgir noen informasjon om effekt av tiltakene de har igangsatt, og hvordan de vil følge med på hvordan barnevernet oppfyller plikten.

Riksrevisjonen hadde også fire anbefalinger til Justis- og beredskapsdepartementet.

- I henhold til Istanbulkonvensjonen er straffeforfølgelse av vold i nære relasjoner helt sentralt. Av Politiets rapport for 2025 fremgår det at andelen oppklarte saker går ned.[7] Justis- og beredskapsdepartementet kommenterer ikke dette. Riksrevisjonen konstaterer at tiltak **for å øke oppklaringsprosenten og sikre kort saksbehandlingstid for saker om vold i nære relasjoner** foreløpig ikke har fått ønsket effekt og deler departementets vurdering av at det er behov for bedre måloppnåelse på dette området.
- Riksrevisjonen merker seg at det er iverksatt en rekke tiltak for å få **bedre oversikt over bruken og oppfølgingen av beskyttelsestiltak.** Det er blant annet gjort tekniske forbedringer på utstyr, gitt instrukser og krav til økt bruk, inngått samarbeid med andre etater og gitt informasjon om konsekvenser for brudd på besøksforbud. Risikovurderingsverktøy som skal forebygge og hindre gjentatt alvorlig vold i nære relasjoner, er også forbedret. Stortinget vedtok i slutten av 2023 endringer i straffeprosessloven som gjør det lettere å ilegge omvendt voldsalarm. I 2025 så man en stor økning i antall personer som fikk ilagt dette. Andre tiltak har virket for kort tid til å si noe om resultater.
- Når det gjelder anbefalingen om å **sørge for at Politidirektoratet sikrer kunnskap i politidistriktene om æresrelatert vold, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse** registrerer Riksrevisjonen at det er iverksatt noen tiltak, men mener departementets redegjørelse viser at det fortsatt er behov for flere tiltak.
- **Støttesentrene for kriminalitetsutsatte skal** sikre at fornærmede i saker om integritetskrenkelser ivaretas på en omsorgsfull måte og holdes orientert om etterforskningen i sin sak. Da er det en forutsetning at de **fungerer i tråd med forutsetningene.** Riksrevisjonen registrerer at det er ulikheter i hvordan støttesentrene er organisert, hvordan de er bemannet, samt hvordan de utfører sine oppgaver, noe departementet opplyser har betydning for støttesentrenes måloppnåelse.

Kontroll- og konstitusjonskomiteen viste i behandlingen av Riksrevisjonens undersøkelse[8] til at et liv uten vold er en menneskerettighet og at vold i nære relasjoner er varslede katastrofer. Komiteen mente derfor at det aller viktigste man kan gjøre i kampen mot vold i nære relasjoner, er å styrke det forebyggende arbeidet mot vold og overgrep. Riksrevisjonen registrerer at det er lagt ned en betydelig innsats for å heve kompetansen

[7] Politidirektoratet og riksadvokaten (2026) *Straffesaksbehandlingen i politiet 2025.*
[8] Dok 3:8 (2021–2022) *Riksrevisjonens undersøkelse av myndighetenes innsats mot vold i nære relasjoner.*

hos relevante aktører gjennom nye veiledere, e-læringskurs og etablering av faglige ressurssentre. Svarene fra departementene og statusrapporten 2026 for opptrappingsplanen viser også at det er iverksatt en rekke andre tiltak, for eksempel lovendringer og nye samarbeidsstrukturer.

Riksrevisjonen mener imidlertid at det er for tidlig å vurdere i hvilken grad tiltakene bidrar til å løse problemene Riksrevisjonen påpekte i 2022. Det er uklart hvordan departementene får informasjon om hvordan mange av tiltakene virker. Det er fortsatt utfordringer knyttet til politiets kapasitet og saksbehandlingstid. Sett i lys av kriminalitetstypens alvorlige karakter og risikoen for at voldsutsatte ikke får nødvendig hjelp, vil Riksrevisjonen derfor følge saken videre.

2.1.5 Statsrådenes svar

Saken ble forelagt statsrådene i Justis- og beredskapsdepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet, Barne- og familiedepartementet, Arbeids- og inkluderingsdepartementet og Kunnskapsdepartementet for uttalelse i brev 30. september 2026. Statsrådene har svart i brev 13., 15., 16. og 19. oktober 2026. Svarene er i vedlegg 1, 2, 3, 4 og 6.

2.1.6 Riksrevisjonens uttalelse til statsrådenes svar

Riksrevisjonen har ingen ytterligere merknader.

Saken sendes Stortinget.

2.2 Riksrevisjonens undersøkelse av klagesaksbehandlingen på skatteområdet

2.2.1 Konklusjon

Riksrevisjonen følger saken videre.

Riksrevisjonen registrerer at Finansdepartementet i styringsdialogen med Skatteetaten har fulgt opp klagesaksbehandlingen på skatteområdet, og at det er gjennomført tiltak som skal bedre og effektivisere saksbehandlingen. Tiltakene omfatter endringer i arbeidsprosesser, effektivisering av systemstøtten, bedre dialog mellom skattekontor og klageinstans, samt bruk av kunstig intelligens som støtte i saksbehandlingen. Det er gjennomført tiltak både ved skattekontorene, i Skattedirektoratet og i sekretariatet for Skatteklagenemnda/Skatteklagenemnda.

Riksrevisjonen merker seg at saksbehandlingstiden for klager ved skattekontorene og i Skattedirektoratet har blitt redusert siden 2021. Riksrevisjonen merker seg videre at utviklingen i sekretariatet for Skatteklagenemnda i perioden 2022–2025 viser forbedringer på enkelte områder, men at utfordringene fortsatt er betydelige. Antallet saker behandlet av nemnda har økt, og antallet ubehandlede klagesaker som er eldre enn to år er redusert. Samtidig har den gjennomsnittlige saksbehandlingstiden økt fra nesten 15 måneder i 2022 til i underkant av 20 måneder i 2025.

Klageretten på skatteområdet er en sentral rettssikkerhetsgaranti. Det er viktig for den som klager å få avklart sine rettigheter og plikter innen rimelig tid. Selv om utviklingen på flere områder er positiv, mener Riksrevisjonen det er for tidlig å konkludere med at tiltakene vil gi tilstrekkelige og varige positive endringer i saksbehandlingstiden. Riksrevisjonen vil derfor følge opp saken på nytt.

Ansvarlig departement: Finansdepartementet

2.2.2 Opprinnelig undersøkelse

Målet med revisjonen var å undersøke i hvilken grad Skatteetaten og Skatteklagenemda behandler klager på en tilfredsstillende måte, slik at Stortingets vedtak og forutsetninger om rettssikkerheten til de skattepliktige blir ivaretatt.

Undersøkelsen ble rapportert i Dokument 1 (2022–2023) Riksrevisjonens rapport om den årlige revisjon og kontroll for budsjettåret 2021, som ble overlevert Stortinget 27. oktober 2022.

I undersøkelsen konkluderte Riksrevisjonen med følgende:

- Saksbehandlingstiden for klagesaker på skatteområdet er for lang.

- Antallet ubehandlede klagesaker og andelen eldre saker er fortsatt for høy i sekretariatet for Skatteklagenemnda.
- Lang saksbehandlingstid har flere uheldige konsekvenser, både for den enkelte skattepliktige og staten.
- Iverksatte tiltak har ikke sikret en tilfredsstillende klagebehandling på skatteområdet.

Riksrevisjonen mente det var kritikkverdig at klageordningen på skatteområdet ikke i tilstrekkelig grad sikrer forutberegneligheten og rettssikkerheten til skattepliktige. Riksrevisjonen var innforstått med at koronapandemien kunne ha påvirket klagebehandlingen, men mente det vil være sterkt kritikkverdig dersom situasjonen med lang saksbehandlingstid fortsetter.

Med utgangspunkt i ovennevnte konklusjoner anbefalte Riksrevisjonen at Finansdepartementet vurderer ytterligere tiltak for å redusere saksrestansene og saksbehandlingstiden for klagesaker på skatteområdet, uten at uavhengigheten og kvaliteten i klagebehandlingen svekkes.

Stortingets behandling av saken

Kontroll- og konstitusjonskomiteen avga sin innstilling 31. januar 2023, jf. Innst. 163 S (2022–2023). Stortinget behandlet saken 9. februar 2023.

Komiteen sluttet seg til Riksrevisjonens konklusjoner, kritikk og anbefaling.

Komiteen registrerte at statsråden var enig med Riksrevisjonen i at samlet saksbehandlingstid for mange av klagesakene som avgjøres av Skatteklagenemnda, var for lang, og at antallet ubehandlede klagesaker og andelen eldre saker i sekretariatet for Skatteklagenemnda fortsatt var for høy. Komiteen registrerte videre at statsråden mente at utviklingen i klagesaksbehandlingen på skatteområdet i hovedsak har gått i riktig retning, da det totale antallet restanser har gått ned.

Komiteen merket seg videre at statsråden vil følge utviklingen i klagesaksbehandlingen tett fremover og at behovet for ytterligere tiltak vil bli vurdert.

Kilde: Innst. 163 S (2022–2023).

2.2.3 Finansdepartementets oppfølging

Riksrevisjonen ba i brev av 26. mars 2026 Finansdepartementet om å redegjøre for hvordan departementet har fulgt utviklingen på klagesaksområdet og hvilke tiltak som er iverksatt for å følge opp Riksrevisjonens anbefaling. I brevet ble departementet også bedt om å redegjøre for resultater og status for klagesaksbehandlingen for årene 2022–2025 ved henholdsvis skattekontorene, Skattedirektoratet og sekretariatet/Skatteklagenemnda Finansdepartementet svarte i brev av 23. april 2026.

Finansdepartementet opplyser at utviklingen og status på klagesaksområdet er fulgt opp ved at saksområdet er redegjort for i Prop 1 S for budsjettårene 2024, 2025 og 2026. I redegjørelsene til Stortinget blir det fremhevet at samlet behandlingstid for klagesakene som blir sendt til Skatteklagenemnda til avgjørelse er for lang, og at Skattedirektoratet må følge opp sekretariatet for Skatteklagenemnda sitt arbeid med å effektivisere klagesaksbehandlingen ytterligere og redusere restansene. Videre blir det i Prop 1 S for de aktuelle årene pekt på at sekretariatet for Skatteklagenemnda må gjøre systematiske vurderinger av organiseringen av de interne arbeidsprosessene og hvordan fagkompetansen i sekretariatet kan utnyttes best mulig.

I tråd med redegjørelsene i Prop 1 S til Stortinget er det gitt føringer for å bedre resultatene på klagesaksområdet også i tildelingsbrevet til Skatteetaten for de samme tre årene. Departementet opplyser videre at resultatene av klagesaksbehandlingen på skattekontorene, i Skattedirektoratet og i Sekretariatet/Skatteklagenemnda har blitt fulgt tett i resultatoppfølgingen internt i etaten, og i styringsmøter mellom Finansdepartementet og Skatteetaten gjennom hele perioden.

Ifølge Finansdepartementet viser rapporterte resultater at saksbehandlingstiden for klager, både for skattekontorene, Skattedirektoratet og Skatteklagenemnda, har blitt redusert siden 2021. Restansene er også redusert ved skattekontorene til tross for en kraftig økning i antall innkomne klager fra 2024 til 2025. Skatteklagenemnda har behandlet flere saker og redusert de eldste restansene.

Nedenfor følger en nærmere oversikt over utviklingen i klagesaksbehandlingen for årene 2022–2025 ved henholdsvis skattekontorene, Skattedirektoratet og sekretariatet for Skatteklagenemnda/Skatteklagenemnda.

2.2.4 Status og utvikling på området

En klage på skattefastsettelsen skal sendes til skattekontoret. Dersom skattekontoret ikke avviser klagen eller omgjør sitt opprinnelige vedtak, skal saksdokumentene sendes til klageinstansen så snart saken er tilrettelagt. Avhengig av hva det klages på, og hvilket skattemessig beløp klagen omfatter, er det enten Skattedirektoratet eller Skatteklagenemnda som er klageinstans.

Skattekontorene

Ifølge Finansdepartementet har Skatteetaten prioritert klagesaksbehandlingen høyt. Skatteetaten har i perioden 2022–2025 iverksatt tiltak som har gitt positive effekter. Dette gjenspeiles i resultatene knyttet til klagesaksbehandling ved skattekontorene ved utgangen av 2025, som er betydelig forbedret sammenlignet med resultatene ved utgangen av 2021.

Tabell 1 Klagesaksbehandling ved skattekontorene – fastsetting i perioden 2022–2025

	2022	2023	2024	2025
Antall klagesaker behandlet	9 528	8 691	10 649	16 141
Gj.sn. behandlingstid (dager)	183	88	80	59
Andel klagesaker behandlet innen tre måneder (%)	66	81	71	85
Antall ubehandlede klagesaker per 31. desember	2 205	2 053	2 386	1 870
Andel ubehandlede klagesaker eldre enn ett år (%)	15	24	9	10

Kilde: Finansdepartementet

Tabellen viser at det har vært en vesentlig økning i antall klagesaker behandlet ved skattekontorene i perioden 2022–2025. I 2022 ble det behandlet 9 528 klagesaker, mens det i 2025 ble behandlet 16 141 saker. Samtidig viser tabellen at gjennomsnittlig behandlingstid har hatt en positiv utvikling hvert år etter 2022, fra en gjennomsnittlig behandlingstid på 183 dager i 2022 til 59 dager i 2025. Antall ubehandlede saker per 31. desember for de aktuelle årene har også gått ned i denne perioden. Ved utgangen av 2025 var samlet restanse 1 870 saker, noe som utgjør 335 færre saker sammenlignet med 2022.

I tillegg til klagesaker på fastsettingsområdet, hvor inntekt, formue og merverdiavgift er de viktigste klagetemaene, behandler skattekontorene også klager på ilagt tvangsmulkt knyttet til a-ordningen. Oversikten fra Finansdepartementet viser at det i 2025 ble behandlet 911 klagesaker på dette området, noe som var 255 færre enn i 2022. Både gjennomsnittlig behandlingstid (mellom 29 og 33 dager) og andel klagesaker behandlet innen tre måneder (mellom 63 og 68 prosent) har vært relativt stabil i perioden. Samlet restanse på klager på tvangsmulkt for manglende levering av a-melding har gått ned, men restansen har økt noe for de eldre sakene.

Skattedirektoratet

Finansdepartementet opplyser at Skattedirektoratet har hatt løpende oppfølging av restansesituasjonen internt, og gjort tiltak for mer effektiv utnyttelse av ressurser og kompetanse, blant annet tilpasset saksfordeling til den enkelte saksbehandler. Det har vært satt av ressurser til tett faglig oppfølging for faglige avklaringer og effektiv kvalitetssikring. I tillegg har det de siste årene vært lagt vekt på bedre forberedelse av klagesakene fra skattekontoret gjennom dialog, felles rutiner og en ryddig overføring av saker og dokumenter fra fagsystemer til saksbehandlingssystem.

Skattedirektoratet som klageinstans har hatt en viss økning i antall behandlede klagesaker i perioden 2022–2025, fra 1 218 klager i 2022 til 1 534 klager i 2025. Finansdepartementet opplyser at nesten 95 prosent av klagesakene blir behandlet innen kravet på tre måneder.

Antall ubehandlede klagesaker har gått ned i løpet av perioden, fra 612 klagesaker i 2022 til 346 ved utgangen av 2025.

Sekretariatet for Skatteklagenemnda/Skatteklagenemda

Finansdepartementet opplyser at utviklingen i klagesaksbehandlingen i sekretariatet for Skatteklagenemnda i perioden 2022–2025 viser både forbedringer i resultater og områder med mer vedvarende utfordringer.

Tabell 2 Klagesaksbehandling ved sekretariatet for Skatteklagenemnda/Skatteklagenemnda i perioden 2022–2025

	2022	2023	2024	2025
Antall klagesaker behandlet	959	903	1 263	1 261
Gj.sn. behandlingstid, samlet for sekretariatet og nemnda (måneder)	14,6	23	19,9	19,5
Andel klagesaker behandlet innen fem måneder (%)	21,8	22,1	24,7	25,3
Antall ubehandlede klagesaker per 31. desember	1 649	1 781	1 616	1 873
Ubehandlede klagesaker per 31. desember – andel saker eldre enn ett år (%)	58,9	53,1	50,1	38,8
Ubehandlede klagesaker per 31. desember – andel saker eldre enn to år (%)	28,2	23,7	18,3	12,6

Kilde: Finansdepartementet

Tabell 2 viser at antall behandlede klagesaker per år har økt i perioden, fra totalt 959 klagesaker behandlet i 2022, til 1 261 saker i 2025. Andelen klagesaker behandlet innen fem måneder har hatt en positiv utvikling i perioden, fra 21,8 prosent i 2022 til 25,3 prosent i 2025. Samtidig har det vært en betydelig økning i antall mottatte klager i perioden. Ifølge Finansdepartementet mottok sekretariatet i 2025 46 prosent flere klagesaker enn året før.

Antall ubehandlede klagesaker har i perioden økt fra 1 649 klagesaker i 2022 til 1 873 ubehandlede klagesaker ved utgangen av 2025. Tabellen viser at andelen ubehandlede klagesaker som er eldre enn ett år har gått ned, og det samme gjelder andelen saker eldre enn to år. Ifølge Finansdepartementet prioriterte sekretariatet i 2025 å avslutte de eldste årgangene med klager, hvor flere av sakene har vært kompliserte og tidkrevende å behandle. Med unntak av noen få klagesaker som ble behandlet i Skatteklagenemnda tidlig i 2026, ble alle gjenværende klagesaker mottatt i perioden 2018–2022 ferdigbehandlet i løpet av 2025. Finansdepartementet viser videre til at sekretariatet har

hatt en bevisst balanse mellom behandling av eldre, komplekse saker, og nyere saker som er raskere å behandle.

Finansdepartementet opplyser at det i løpet av perioden 2022–2025 er iverksatt flere tiltak for å effektivisere og forbedre saksbehandlingen i sekretariatet. I 2025 ble det blant annet gjennomført et prosjekt for raskere behandling av enklere saker. Sekretariatet har også arbeidet systematisk med effektivisering gjennom forenklinger i saksbehandlingen og forbedringer av interne retningslinjer. Prosjektet *Kontinuerlig Forbedring* ble startet i 2025 og pågår fortsatt. Prosjektet omfatter grundig analyse av alle arbeidsprosessene hos sekretariatet for å identifisere ytterligere forbedringsmuligheter. Det er videre igangsatt pilotprosjekter med bruk av KI som støtte i saksbehandlingen.

2.2.5 Riksrevisjonens vurdering

Den landsdekkende Skatteklagenemnda ble etablert 1. juli 2016, og formålet var å styrke klageordningen, bedre rettssikkerheten og bidra til å styrke de skattepliktiges tillit til at klagesakene blir behandlet på en tilfredsstillende måte. I henhold til skatteforvaltningsloven § 5-2 første ledd skal skattemyndighetene forberede og avgjøre saken uten ugrunnet opphold. I forarbeidene til skatteforvaltningsloven fremgår det at det er svært viktig at saker blir avsluttet innen rimelig tid, slik at forutberegneligheten for de skattepliktige sikres i best mulig grad. Dette ble også presisert ved opprettelsen av Skatteklagenemnda. Da enkelte klagetyper ble overført fra Skatteklagenemnda til Skattedirektoratet i 2018, ble det også pekt på at en viktig del av rettssikkerheten til de skattepliktige er saksbehandlingstiden for klagene.

Vurdering av status og utvikling

Riksrevisjonen registrerer at Finansdepartementet i sin styringsdialog med Skatteetaten har fulgt opp klagesaksbehandlingen på skatteområdet, og at Stortinget gjennom Prop. 1 S for de siste årene er orientert om oppfølgingen og utfordringene på området.

Riksrevisjonen merker seg at det er gjennomført tiltak som skal bedre og effektivisere klagesaksbehandling på skatteområdet. Tiltakene det vises til omfatter endringer i arbeidsprosesser, effektivisering av systemstøtten, bedre dialog mellom skattekontor og klageinstans samt bruk av kunstig intelligens som støtte i saksbehandlingen. Det er gjennomført tiltak både ved skattekontorene, Skattedirektoratet og i sekretariatet for Skatteklagenemnda/Skatteklagenemnda.

Riksrevisjonen registrerer at saksbehandlingstiden for klager ved *skattekontorene* og *Skattedirektoratet* har blitt redusert siden 2021. Riksrevisjonen merker seg blant annet at Skattekontorene i 2025 behandlet 85 prosent av skatteklagene innen tre måneder, og at Skattedirektoratet tilsvarende behandlet 95 prosent av klagene innen tre måneder. Det konstateres også at antall ubehandlede klagesaker per 31. desember 2025 er redusert ved skattekontorene, til tross for en økning i antall innkomne klager i 2025.

Riksrevisjonen merker seg videre at Finansdepartementet mener at utviklingen i klagesaksbehandlingen i sekretariatet for Skatteklagenemnda i perioden 2022–2025 viser

forbedringer i resultater, men at det er områder med mer vedvarende utfordringer. Det vurderes som positivt at Skatteklagenemnda har behandlet flere klagesaker de siste årene, og at omfanget av de eldste restansene har gått noe ned. Samtidig har den gjennomsnittlige saksbehandlingstiden økt fra nesten 15 måneder i 2022 til i underkant av 20 måneder i 2025. Riksrevisjonen mener at gjennomsnittlig saksbehandlingstid i sekretariatet for Skatteklagenemnda og Skatteklagenemnda på nesten 20 måneder er for lang. Dersom man også tar med behandlingstiden av klagene som skjer ved skattekontorene, blir den samlede gjennomsnittlige behandlingstiden i underkant av to år for klager behandlet av Skatteklagenemnda. Riksrevisjonen merker seg også at Skattedirektoratet i sin årsrapport for 2025 vurderer at restansesituasjonen i sekretariatet fremdeles er bekymringsfull, og at saksbehandlingstiden er for lang.

Klageretten på skatteområdet er en sentral rettssikkerhetsgaranti. Det er viktig for den som klager å få avklart sine rettigheter og plikter innen rimelig tid. I Riksrevisjonens opprinnelige undersøkelse ble det vist til at lang saksbehandlingstid har flere uheldige konsekvenser, både for den enkelte skattepliktige og for Skatteetaten som forvalter av regelverket på området. Riksrevisjonen mener derfor fortsatt at klagesaksbehandlingen på skatteområdet ikke i tilstrekkelig grad sikrer forutberegneligheten og rettssikkerheten til skattepliktige, slik Stortinget ved flere anledninger har forutsatt.

Riksrevisjonen registrerer at det er gjennomført tiltak for å redusere behandlingstiden for skatteklager, også ved sekretariatet for Skatteklagenemnda, i tråd med Riksrevisjonens anbefaling. Selv om utviklingen på noen områder i sekretariatet er positiv, mener Riksrevisjonen det er for tidlig å konkludere med at tiltakene vil gi tilstrekkelige og varige positive endringer i saksbehandlingstid for klagerne. Riksrevisjonen viser også til den overordnede konklusjonen i opprinnelig undersøkelse, hvor det ble understreket at det ville være sterkt kritikkverdig dersom situasjonen med lang saksbehandlingstid fortsetter. I behandlingen av saken sluttet Kontroll- og konstitusjonskomiteen seg til denne konklusjonen. Med bakgrunn i dette vil Riksrevisjonen følge opp saken på nytt.

Riksrevisjonen følger saken videre.

2.2.6 Statsrådens svar

Saken ble forelagt statsråden i Finansdepartementet for uttalelse i brev 30. september 2026. Statsråden har svart i brev 8. oktober 2026. Svaret er i vedlegg 5.

2.2.7 Riksrevisjonens uttalelse til statsrådens svar

Riksrevisjonen har ingen ytterligere merknader.

Saken sendes Stortinget.

2.3 Riksrevisjonens undersøkelse av helse-, opplærings- og velferdstjenester til innsatte i fengsel

2.3.1 Konklusjon

Riksrevisjonen følger saken videre.

Myndighetene har iverksatt flere tiltak for å følge opp Riksrevisjonens anbefalinger. Blant annet er det iverksatt tiltak for å styrke kunnskapsgrunnlaget på området, samt konkrete tiltak som styrkede bestemmelser i straffegjennomføringsloven om varsling ved løslatelse av unge innsatte og etableringen av kontaktpersoner ved de fleste Nav-kontorer. Det er også iverksatt tiltak for å videreutvikle formalisert samarbeid mellom de involverte departementene og direktoratene ved felles styringssignaler i tildelingsbrevene, oppdatering av veiledere, rundskriv og avtaler. Samlet sett bidrar slike tiltak til å legge bedre til rette for samhandling og oppfølging av innsatte.

Samtidig vurderer Riksrevisjonen at det foreløpig er for tidlig å vurdere effekten av de iverksatte tiltakene. Flere av tiltakene er nylig innført eller befinner seg i en tidlig implementeringsfase, blant annet Plan for progresjon og oppfølging (POP) og den nasjonale utrullingen av kriminalomsorgens plattform for sikre sider (KOMPASS). Videre er det uklart når det nye digitale fagsystemet KODA vil bli tatt i bruk. Dette har konsekvenser for rammene for informasjonsdeling og oppfølging av innsatte. Videre har det direkte konsekvenser for fremdriften i utrullingen av det interne digitale systemet som er pilotert ved Agder, Froland og Mandal fengsel, og som skal gjøre det mulig for innsatte å selv kontakte velferdstjenestene.

Ansvarlige departementer: Justis- og beredskapsdepartementet, Arbeids- og inkluderingsdepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet og Kunnskapsdepartementet

2.3.2 Opprinnelig undersøkelse

Målet med undersøkelsen var å vurdere om innsatte i fengsel og løslatte mottar helse-, velferds- og opplæringstjenester som er tilpasset behovene deres, og som fremmer tilbakeføring til samfunnet. Årsaker til mangler i tjenestetilbudet ble også undersøkt.

Undersøkelsen ble rapportert i Dokument 3:4 (2022–2023) Riksrevisjonens undersøkelse av helse-, opplærings- og velferdstjenester til innsatte i fengsel, som ble sendt til Stortinget 20. oktober 2022. Kontroll- og konstitusjonskomiteen ga sin innstilling 31. januar 2023, jf. Innst. 167 S (2022–2023). Stortinget behandlet saken 9. februar 2023.

Riksrevisjonens undersøkelse hadde følgende overordnede konklusjoner:

- Kriminalomsorgen tilrettelegger ikke godt nok i tilbakeføringsarbeidet:
  - Kriminalomsorgens kartleggingspraksis er mangelfull.
  - Oppfølgingen av de innsattes behov er ikke satt i system.

    - Mange innsatte får ikke dekket behovene sine ved løslatelse.
    - Kriminalomsorgen tilrettelegger ikke godt nok for at de innsatte skal ha tilgang til forvaltningssamarbeidspartnernes digitale løsninger.
- Det er mangler i tjenestetilbudet de innsatte har tilgang til:
    - Mange innsatte har ikke tilstrekkelig tilgang til hjelp fra Nav.
    - Innsatte med rusmiddelproblemer og psykiske lidelser får ikke fullgod tilgang til helsetjenester.
    - De innsattes tilgang til opplæringstjenester avhenger av hvor de gjennomfører straff.
    - Mange innsatte får ikke opparbeidet relevant kompetanse i arbeidsdriften.
- De statlige virkemidlene brukes ikke godt nok:
    - Departementene mangler viktig kunnskap om innsattes behov og om effekter av virkemiddelbruk.
    - De statlige virkemidlene kan samordnes bedre.

Riksrevisjonen anbefalte følgende:

- Riksrevisjonen anbefaler Justis- og beredskapsdepartementet å påse at:
    - Kriminalomsorgsdirektoratet kartlegger årsaker til samordningsutfordringer og videreutvikler kunnskapsgrunnlaget slik at forvaltningen blir bedre i stand til å møte de innsattes behov og gi dem et godt tjenestetilbud
    - kriminalomsorgen systematisk kartlegger innsattes behov for helse-, opplærings- og velferdstjenester og at disse kartleggingene deles med samarbeidspartnerne når det er relevant, og når de innsatte har gitt samtykke
    - kriminalomsorgen systematisk varsler relevante forvaltningssamarbeidspartnere når innsatte overføres til andre fengsler og før løslatelse
    - kriminalomsorgen systematisk varsler kommunene om løslatelser i rimelig tid, slik at kommunene kan skaffe bolig og ivareta øvrige oppgaver
    - de regionale tilsynsrådene får i oppdrag å følge opp de av utfordringene som er påpekt i rapporten som ligger innenfor deres ansvarsområde

- Riksrevisjonen anbefaler Arbeids- og inkluderingsdepartementet å påse at:
    - Navs bistand til innsatte i fengsel er tilgjengelig og forutsigbar
    - Arbeids- og velferdsdirektoratet følger opp at Nav-veiledere er til stede i fengsel i et omfang som er i tråd med intensjonen i inngåtte avtaler
- Riksrevisjonen anbefaler Justis- og beredskapsdepartementet og Arbeids- og inkluderingsdepartementet å:
    - legge til rette for at innsatte får bedre tilgang til Navs digitale tjenester
    - kompensere for en eventuell manglende digital tilgang ved å forsterke støtten fra Nav-veiledere eller ansatte i kriminalomsorgen
- Riksrevisjonen anbefaler Justis- og beredskapsdepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet, Arbeids- og inkluderingsdepartementet og Kunnskapsdepartementet å:

- videreutvikle samarbeidsavtaler og annet rammeverk som sikrer en god rolleforståelse og arbeidsdeling
- bedre informasjonsflyten om innsattes behov for å sikre samhandling når det er nødvendig
- faktisk gjennomføre tiltak som er besluttet

Stortingets behandling av saken

Kontroll- og konstitusjonskomiteen avga sin innstilling 31. januar 2023, jf. Innst. 167 S (2022–2023). Stortinget behandlet saken 9. februar 2023.

I sin innstilling sluttet kontroll- og konstitusjonskomiteen seg til Riksrevisjonens konklusjoner, kritikk og anbefalinger. Komiteen viste videre til svarene fra arbeids- og inkluderingsministeren, helse- og omsorgsministeren, justis- og beredskapsministeren og kunnskapsministeren. Komiteen merket seg at statsrådene vil følge opp Riksrevisjonens anbefalinger og konklusjoner.

Kilde: Innst. 167 S (2022–2023) fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens undersøkelse av helse-, opplærings- og velferdstjenester til innsatte i fengsel.

2.3.3 Justis- og beredskapsdepartementets, Arbeids- og inkluderingsdepartementets, Helse- og omsorgsdepartementets og Kunnskapsdepartementets oppfølging

Riksrevisjonen ba i brev 26. mars 2026 Justis- og beredskapsdepartementet, Arbeids- og inkluderingsdepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet og Kunnskapsdepartementet om å redegjøre for endringer og tiltak som er iverksatt for å følge opp Riksrevisjonens anbefalinger i Dokument 3:4 (2022–2023), og for hvilke resultater som er oppnådd på området.

Justis- og beredskapsdepartementet svarte på vegne av de fire departementene i felles brev 4. mai 2026. I tillegg svarte Arbeids- og inkluderingsdepartementet i eget brev 5. mai 2026.

Videreutvikling av kunnskapsgrunnlaget

Justis- og beredskapsdepartementet, Arbeids- og inkluderingsdepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet og Kunnskapsdepartementet viser til at de har gitt et felles oppdrag til de samarbeidende direktoratene om å finne nye samarbeidsmåter for bedre tilbakeføring av løslatte. Det har resultert i rapporten «En trygg og forutsigbar overgang fra fengsel til et selvstendig liv i frihet», som ble ferdigstilt i november 2024[9]. Ifølge departementet har rapporten gitt viktige føringer for det tverretatlige samarbeidet.

På oppdrag fra departementene ble det i 2024 utført et forskningsprosjekt om levekår, rus og psykisk helse blant straffedømte i Norge. Funnene underbygger i stor grad resultater

[9] Kriminalomsorgsdirektoratet: En trygg og forutsigbar overgang fra fengsel til et selvstendig liv i frihet | Digdir

fra tidligere års levekårsstudier blant innsatte, som Riksrevisjonen har lagt til grunn i sin undersøkelse. Forskerne fant blant annet at fengselspopulasjonen har svært høye forekomster av ruslidelser og psykiske lidelser. Rapporten[10] har ifølge departementene vært et viktig bidrag i videreutviklingen av kunnskapsgrunnlaget, og inngår som grunnlag for NOU 2025:2 *Samfunnsvern og omsorg* og Meld. St. 31 (2024–2025) *Straff som virker*.

På oppdrag fra departementene leverte Kriminalomsorgsdirektoratet, Arbeids- og velferdsdirektoratet, Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, Helsedirektoratet, Utdanningsdirektoratet og Politidirektoratet i 2025 en felles utredning av det tverrsektorielle samarbeidet rundt unge voksne (18–24 år) i fengsel. Utredningen[11] peker på fire hovedutfordringer i samarbeidet: Uklare ansvarsforhold, svakt forpliktende samarbeid, variasjoner i tjenestetilbudet og brudd i oppfølgingen i sårbare overgangsfaser. Rapporten anbefaler en samlet pakke av juridiske, organisatoriske og praktiske tiltak for å sikre mer forpliktende samarbeid og bedre oppfølging før, under og etter løslatelse. Ifølge Justis- og beredskapsdepartementet vil tiltak og anbefalinger fra utredningen følges opp i direktorat og departementet i 2026.

Arbeids- og inkluderingsdepartementet opplyser at de har fått gjennomført en oppdatert undersøkelse av tilgjengeligheten til Nav-kontor, inklusivt for innsatte, som ble ferdigstilt i 2025.

Kartlegging av behov, deling av informasjon og varsling ved løslatelse

Justis- og beredskapsdepartementet viser til at kriminalomsorgen har et nytt digitalt fagsystem (KODA) under utvikling. Ifølge departementet vil bruken av systemet legge til rette for økt systematikk i tilbakeføringsarbeidet, forenkle deling av informasjon internt, og etablere strukturer for samhandling med andre forvaltningssamarbeidspartnere.

Kriminalomsorgen bruker kartleggingsverktøyet BRIK for å kartlegge domfelte som gjennomfører straff. Formålet med kartleggingen er å avklare domfeltes behov knyttet til bolig, utdanning, arbeid, helsehjelp, økonomi og andre tiltak for et meningsfullt innhold i straffegjennomføringen og for en god overgang til livet etter endt straff. For å sikre en forutsigbar oppfølging av det som kommer fram i kartleggingen skal kriminalomsorgen utarbeide Plan for progresjon og oppfølging (POP). Dette er ifølge Justis- og beredskapsdepartementet en strukturert, forpliktende plan for kriminalomsorgen for å følge opp innsatte. Implementeringen av planen startet i 2025 og vil bli fulgt tett opp i 2026.

For tilrettelegging og varsling ved løslatelse beskriver Justis- og beredskapsdepartementet at straffegjennomføringsloven § 41 gjelder. Kriminalomsorgen skal bidra til at forholdene legges til rette for prøveløslatelse. Plikten innebærer blant annet og i nødvendig utstrekning å ta kontakt med offentlige myndigheter, organisasjoner eller privatpersoner som kan yte bistand for å oppnå ordnede boligforhold, arbeid, opplæring eller andre tiltak som kan bidra til en lovlydig livsførsel etter løslatelse. For å

[10] *Levekår, rus og psykisk helse blant personer som har vært fengslet eller gjennomført straff i samfunnet*. SERAF rapport nr. 5/2024.
[11] Tverrsektorielt samarbeid når unge voksne er i varetekt eller gjennomfører straff; 2025.

styrke overgangen fra fengselsstraff for barn og unge under 25 år ble denne plikten skjerpet etter lovendring i 2024. Dersom innsatte samtykker, har kriminalomsorgen en plikt til alltid å etablere slik kontakt, og i tillegg koordinere planlegging og tilrettelegging av tiltak ved løslatelse. Lovendringen trådte i kraft 1. september 2025.

Justis- og beredskapsdepartementet viser også til at det er iverksatt en rekke tiltak knyttet til utvikling av samarbeidet med forvaltningssamarbeidspartnerne, med mål om å bidra til bedre tjenester. Dette er omtalt lenger ned.

Tilsynsrådenes arbeid

Tilsynsrådet skal føre tilsyn med kriminalomsorgens tilrettelegging for at innsatte skal få tilgang til de tjenester lovgivningen gir dem krav på. Dette innebærer også at tilsynsrådet kan føre tilsyn med samarbeids-, varslings- og tilretteleggingsbestemmelsene i straffegjennomføringsloven. Tilsynsrådet skal ikke føre tilsyn med selve leveransen av tjenester fra andre velferdsaktører. Tilsynsrådet er uavhengig i sitt arbeid og kan ikke instrueres om lovtolkning eller skjønnsutøvelse.

Justis- og beredskapsdepartementet opplyser at de fem regionale tilsynsrådene ble erstattet av ett nasjonalt tilsynsråd for kriminalomsorgen 1. januar 2025. Det nye tilsynsrådet består av en ledelse på tre personer, i tillegg til 59 medlemmer med fylkesvis organisering. Samtidig ble det gjennomført flere endringer i tilsynsordningen som etter departementets vurdering har styrket ordningen. Blant annet er tilsynsrådets handlingsrom tydeliggjort, og innsatte og andre har fått bedre muligheter til å kontakte tilsynsrådet mellom tilsynsbesøk. Det er også lagt til rette for enklere tilgang til nødvendige opplysninger og fysiske lokasjoner. Videre kan tilsynsrådet nå henvende seg direkte til innsatte med informasjon og spørsmål, også uten at det er bedt om et møte.

Tilgang til digitale tjenester

Justis- og beredskapsdepartementet viser til Kriminalomsorgsdirektoratets arbeid med å utvikle en digital plattform KOMPASS, som på sikt skal gi innsatte tilgang til utvalgte, hvitlistede digitale tjenester som støtter håndtering av praktiske forhold knyttet til blant annet bolig, helse, økonomi og velferdstjenester. Ifølge departementet vil dette styrke innsattes mulighet til å planlegge og gjennomføre nødvendige avklaringer før løslatelse, og bidra til bedre sammenheng i tilbakeføringsarbeidet mellom straffegjennomføring og oppfølging i samfunnet. KOMPASS har planlagt utrulling til alle fengsler i 2026.

Kriminalomsorgen har siden juni 2020 hatt et internt digitalt system ved Agder, Mandal og Froland fengsel, hvor innsatte kan ta kontakt med velferdstjenester i fengselet. Løsningen krever ikke BankID. Kriminalomsorgsdirektoratet opplyser at videre utrulling og tilgang via celle først kommer når nytt digitalt fagsystem, KODA, er rullet ut. Kriminalomsorgens plattform for tilgang til sikre sider (KOMPASS) vil på sikt gi innsatte mulighet til innlogging på digitale tjenester med BankID via enheter på celle, fellesarealer eller skole, når dette er sikkerhetsmessig forsvarlig.

Tilgang til tjenester fra Nav

Arbeids- og inkluderingsdepartementet skriver at Nav-kontoret den innsatte tilhører har ansvar for tjenester og ytelser, uavhengig av hvor fengselet ligger. Det er derfor viktig at innsatte kan kontakte sitt Nav-kontor uavhengig av avstand til fengselet. Tilgjengeligheten på telefon, som er en viktig kanal for kontakt for innsatte, er styrket ved at nesten alle Nav-kontorer har en vakttelefonordning, som Nav-kontaktsenter kan sette over til. Videre er ventetiden hos Nav Kontaktsenter betraktelig redusert. Innsatte kan også kontakte Nav via brev, Nav.no, personlig oppmøte, verge/fullmektig eller gjennom Nav-veileder i fengsel.

Arbeids- og inkluderingsdepartementet opplyser om at Nav-veileder i fengsel er et statlig tilbud som skal gjøre Navs tjenester mer tilgjengelige. Veilederen gir generell informasjon og kan være et bindeledd til Nav-kontoret, men har ikke myndighet til å fatte vedtak eller erstatte den direkte dialogen med Nav-kontoret. Ordningen er ikke lovregulert, og omfanget av tilstedeværelse vurderes av Nav fylker/regioner i samarbeid med kriminalomsorgen ut fra lokale behov. I 2025 rapporterte alle fengsler at de hadde Nav-veileder representert, med ulik tilstedeværelse avhengig av behov. Arbeids- og velferdsdirektoratet vurderer at tiltaket Nav-veileder i fengsel er i tråd med den nasjonale samarbeidsavtalen fra 2014, der det understrekes at behov for representasjon av Nav-veileder i fengsel skal vurderes ut fra lokale behov.

Nav-veileder i fengsel representerer Arbeids- og velferdsetaten, og deres arbeidsoppgaver er knyttet til den statlige delen av Nav. Flere innsatte har også behov for sosiale tjenester, som er underlagt den kommunale delen av Nav. For å gi innsatte bedre tilgang til sosiale tjenester ble det i 2024 iverksatt ytterligere tiltak for å øke tilgjengeligheten til Nav-kontorene ved å opprette faste kontaktpersoner for kriminalomsorgen på Nav-kontorene. Arbeids- og velferdsdirektoratet opplyser om at rundt 90 prosent av alle Nav-kontorer har opprettet rollen som kontaktperson for kriminalomsorgen. Lister over kontaktpersoner distribueres to ganger i året, og dette er med på å øke tilgjengeligheten til Nav-tjenester for innsatte.

Videreutvikling av samarbeidet med forvaltningssamarbeidspartnerne

Justis- og beredskapsdepartementet beskriver at samarbeidet med andre sektorer har blitt mer strukturert og målrettet med tydeligere ansvarsforhold og samarbeidsstrukturer mellom de berørte forvaltningspartnerne. I samarbeid med Helsedirektoratet, Arbeids- og velferdsdirektoratet, Utdanningsdirektoratet, Statsforvalteren i Vestland og Husbanken har Kriminalomsorgsdirektoratet fulgt opp Riksrevisjonens rapport fra 2022 gjennom en felles oppfølgingsplan. Videre er det årlig gitt felles føringer i relevante styringsdokumenter til Helsedirektoratet, Arbeids- og velferdsdirektoratet, Utdanningsdirektoratet, Husbanken og Kriminalomsorgsdirektoratet om å videreføre samarbeidet for å bidra til at innsatte i fengsel mottar tjenester i henhold til sektorlovverk, basert på kunnskap om målgruppenes behov og rettigheter.

Justis- og beredskapsdepartementet viser også til at samarbeidet med forvaltningssamarbeidspartnerne er videreutviklet både gjennom oppdatering av avtaler, rundskriv og veiledere, og gjennom konkrete utviklingsprosjekter.

Samarbeid med skolen

Rundskrivet om forvaltningssamarbeid mellom opplæringssektoren og kriminalomsorgen (G-02/2024 F-001-24) ble fornyet og fastsatt våren 2024. Rundskrivet er ifølge Justis- og beredskapsdepartementet et viktig redskap for et godt samarbeid mellom de to sektorene. Det legger vekt på å klargjøre ansvarfordelingen mellom etatene og på overordnede føringer for samarbeidet både sentralt og lokalt. Videre har endringer i opplæringsloven gitt voksne utvidede rettigheter til opplæring, og det er innført nye modulbaserte læreplaner. Det gir bedre grunnlag for at opplæringen kan tilpasses og bygge videre på den enkeltes kompetanse fra tidligere.

Justis- og beredskapsdepartementet viser også til at det siden 2023 har vært et tett samarbeid mellom kriminalomsorgen og utdanningsmyndighetene for å bedre tilgangen til nødvendige digitale tjenester for å kunne få en fullverdig og mer tilpasset skolegang for innsatte som har rett til dette. Den digitale løsningen Utvei ble i 2024 pilotert i fire enheter. Basert på erfaringene fra piloten er det utredet en ny løsning for opplæring for elever i fengsel. I påvente av nødvendige avklaringer knyttet til endelig modell og drift av denne beskriver departementet at det i 2026 vil prioritere å jobbe med å få på plass en tydelig og helhetlig styringsmodell. Den gamle løsningen Desktop for skole vil ikke bli faset ut før endelig beslutning om ny løsning er tatt.

Samarbeid med helsetjenesten

Justis- og beredskapsdepartementet viser til at rundskriv om samarbeid mellom kriminalomsorgen og helse- og omsorgstjenesten om innsatte med rusmiddelproblemer og/eller psykiske plager og lidelser (G-01/2026) er revidert og gir nye føringer for samarbeidsstrukturer på sentralt, regionalt og lokalt nivå. Kriminalomsorgsdirektoratet og Helsedirektoratet er i gang med å implementere rundskrivet og skal gjennomføre regional opplæring for alle kriminalomsorgsregioner med tilhørende enheter våren 2026.

Det er utarbeidet trepartsavtaler mellom fengsler, helseforetak og den kommunale helse- og omsorgstjenesten for de fleste fengsler, men de er ulikt utformet. Rundskrivet anmoder direktoratene om å utarbeide mal for samarbeidsavtaler og samarbeidsrutiner med rom for lokale tilpasninger. Ifølge departementet vil maler bli utarbeidet i 2026 for å sikre større grad av likhet i lokale avtaler og rutiner. Helse- og omsorgsdepartementet ga i 2026 i oppdrag til de regionale helseforetakene å etablere faste samarbeidsstrukturer mellom helseforetakene og kriminalomsorgen på lokalt nivå, der dette ikke finnes i dag.

Helsedirektoratet har med bakgrunn i et oppdrag fra Helse- og omsorgsdepartementet laget en ny nasjonal veileder til lov og forskrift for helse- og omsorgstjenester til innsatte. Veilederen erstatter *Nasjonal veileder for helse- og omsorgstjenester til innsatte i fengsel* og rundskriv IK-28/89. Kriminalomsorgsdirektoratet har underveis i hele arbeidet gitt innspill på temaer og problemstillinger på områder som berører deres etat. Formålet med veilederen er å hjelpe helse- og omsorgstjenestene i arbeidet med å ivareta behovet for tjenester for innsatte i norske fengsler. Veilederen beskriver blant annet kriminalomsorgens ansvar for tilrettelegging slik at helse- og omsorgstjenestene kan gjennomføre sine lovpålagte oppgaver og helsefremmende tiltak.

Justis- og beredskapsdepartementet opplyser videre at Kriminalomsorgsdirektoratet vurderer behovet for å utrede hvilke løsninger som kan sikre forsvarlig kommunikasjon mellom innsatte og helse- og omsorgstjenesten der digital tilgang er begrenset eller ikke mulig. Utredningen bør ifølge departementet gjennomføres i samarbeid med Helsedirektoratet og omfatte både tekniske, rettslige og organisatoriske tiltak. Å sikre innsatte bedre tilgang til kommunikasjon med helsetjenestene er også et tiltak i NOU 2025:2 som Justis- og beredskapsdepartementet og Helse- og omsorgsdepartementet vurderer hvordan de skal følge opp.

Samarbeid med Nav

Arbeids- og inkluderingsdepartementet opplyser om at Arbeids- og velferdsdirektoratet og Kriminalomsorgsdirektoratet i fellesskap har utarbeidet *Nasjonal veileder for samarbeid mellom Kriminalomsorgen og Nav*, publisert i juni 2025. Veilederen tydeliggjør de to etatenes ansvar overfor innsatte/domfelte, og skal være et retningsgivende verktøy som blant annet kan brukes i arbeidet med å lage regionale og lokale samarbeidsrutiner. Det overordnede formålet med veilederen er å bidra til å sikre at innsatte/domfelte har tilgang til arbeids- og velferdstjenester som de har krav på fra Nav. Den nasjonale veilederen er gjort kjent i nettverksmøter, fagmøter og på andre samarbeidsarenaer for kriminalomsorgen og Nav, i tillegg til etatenes nettsider og statsforvalterens intranett.

Arbeids- og velferdsdirektoratet og Kriminalomsorgsdirektoratet vil evaluere veilederen for å få bedre innsikt i hvordan den er tatt i bruk, og for å vurdere om den har hatt en positiv effekt på samarbeidet om innsattes behov for velferdstjenester fra Nav. Evalueringen vil tentativt bli igangsatt høsten 2026.

Arbeids- og inkluderingsdepartementet viser også til flere tiltak knyttet til samarbeidsstrukturer og tverrsektoriell samordning. I 2023 ble det opprettet et koordinerende fylke/region, Vest-Viken, for samarbeid med kriminalomsorgen. Koordinerende fylke/region har som formål å koordinere arbeidet i fylkene og på tvers av Nav og kriminalomsorgen på fylkes-/regionnivå. Rollen innebærer ansvar for å koordinere fagutvikling og legge til rette for fagdeling i samarbeidet mellom Nav og kriminalomsorgen. Videre skal koordinerende fylke/region drifte fagnettverk for Nav-veiledere i fengsel, samt samle og dele kunnskap og beste praksis mellom fylker og regioner og videre til Arbeids- og velferdsdirektoratet.

Videre er det opprettet region- og fylkeskontakter som har ansvar for overordnet oppfølging av samarbeidet lokalt, og som koordinerer forankring og implementering. Ifølge departementet er disse rollene viktige for å identifisere fagområdets behov lokalt, og for samarbeid med kriminalomsorgen i regionen.

Når det gjelder informasjonsflyt, opplyser Arbeids- og inkluderingsdepartementet at institusjonsmeldinger nå sendes digitalt og automatisk fra kriminalomsorgen til Nav ved innsettelse og løslatelse[12]. Tidligere ble slike meldinger sendt på papir. Automatiske

[12] Siden 2021 har det blitt sendt automatisk digital melding for personer med fødselsnummer, og fra 2023 for personer med d- nummer.

institusjonsmeldinger bidrar i større grad til å sikre den innsattes rettigheter ettersom papirmeldinger innebærer høyere risiko for feil ved sending og håndtering. De digitale meldingene går direkte til Nav for behandling av ytelser. Dette gjør at stans og oppstart av ytelser i forbindelse med innsettelse eller løslatelse kan iverksettes raskere enn ved bruk av papirmeldinger. Meldinger om forventet løslatelsesdato, som mottas i forkant, gir Nav mulighet til å forberede relevante ytelser før løslatelse.

Videre beskriver Arbeids- og inkluderingsdepartementet at det fremdeles er mye som må gjøres manuelt for å sikre at Nav-kontoret får informasjon om eventuelle oppfølgingsbehov den innsatte har, som den automatiske institusjonsmeldingen ikke ivaretar. Utredningsrapporten *Tverrsektorielt samarbeid når unge voksne er i varetekt eller gjennomfører straff* fra 2025, viser at det fortsatt er mangler i systematikken for kriminalomsorgens varsling om både overføringer og løslatelse til samarbeidspartnere og kommuner. Rapporten foreslår blant annet tiltak om bedre varsling til samarbeidspartnere, etter samtykke fra innsatte, samt rutiner for deling av informasjon og BRIK-kartlegginger. Målet er å styrke informasjonsdelingen mellom kriminalomsorgen og relevante velferdstjenester ved innsettelse, overføringer og løslatelse. Tiltak og anbefalinger fra utredningen følges opp på både direktorats- og departementsnivå i 2026.

2.3.4 Riksrevisjonens vurdering

Riksrevisjonen merker seg at departementene har iverksatt en rekke tiltak for å følge opp undersøkelsen. Det er positivt at samarbeidet mellom de involverte departementene og direktoratene er videreutviklet gjennom et formalisert samarbeid, felles styringssignaler i tildelingsbrevene og oppdatering av veiledere, rundskriv og avtaler. Riksrevisjonen merker seg at Justis- og beredskapsdepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet og Kunnskapsdepartementet har revidert og fornyet bilaterale rundskriv om samarbeid mellom kriminalomsorgen og tjenestene som danner grunnlag for bedre og mer forpliktende samarbeid mellom etater. Det er også positivt at Justis- og beredskapsdepartementet, Arbeids- og inkluderingsdepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet og Kunnskapsdepartementet ga felles oppdrag til de samarbeidende direktoratene for å finne nye samarbeidsmåter for bedre tilbakeføring av løslatte. Nye veiledere for samarbeid mellom kriminalomsorgen og Nav og for helse- og omsorgstjenester i fengsel er også ferdigstilt.

Riksrevisjonen merker seg videre at det er gjennomført et viktig arbeid for å styrke kunnskapsgrunnlaget på feltet. Konkrete tiltak som styrkingen av straffegjennomføringsloven når det gjelder varsling før løslatelse av unge innsatte, samt utviklingsarbeid knyttet til KOMPASS, gir etter Riksrevisjonens vurdering bedre forutsetninger for en god tilbakeføring. Når det gjelder forutsetninger for god samhandling på ansvarsområdene til Justis- og beredskapsdepartementets og Arbeids- og inkluderingsdepartementet, vil etableringen av koordinerende fylker og fylkeskontakter i Nav, en egen kontaktperson ved 90 prosent av Nav-kontorene, og innføringen av automatiske institusjonsmeldinger trolig være gode tiltak.

Samtidig bekrefter utredningen om barn og unge i fengsel fra 2025 at mange av de samme utfordringene som Riksrevisjonen pekte på, fortsatt gjelder. Den viser blant annet til uklare ansvarsforhold, svakt forpliktende samarbeid, stor variasjon i tjenestetilbudet og kritiske brudd i oppfølgingen i sårbare overgangsfaser. Kriminalomsorgsdirektoratets egen vurdering bekrefter at velferdstjenestenes tilbud i fengslene fremdeles varierer betydelig i både kvalitet og omfang.

Riksrevisjonen deler departementenes egen beskrivelse av at det foreløpig er for tidlig å vurdere den faktiske effekten av mange av de iverksatte tiltakene. Flere tiltak er nylig igangsatt eller i en tidlig implementeringsfase. Det gjelder blant annet bruk av Plan for progresjon og oppfølging (POP), og utrulling av KOMPASS-løsningen i alle fengsler. Videre er det uklart når det nye digitale fagsystemet KODA vil bli tatt i bruk. Dette har konsekvenser for rammene for informasjonsdeling, oppfølging av innsatte, og styring. Videre har det direkte konsekvenser for fremdriften i utrullingen av det interne digitale systemet som er pilotert ved Agder, Froland og Mandal fengsel, og som skal gjøre det mulig for innsatte å selv kontakte velferdstjenestene. Riksrevisjonen vil følge saken videre med henblikk på om tiltakene fører til faktiske forbedringer i de helse-, velferds- og opplæringstjenestene som innsatte i fengsler får under soning og når de løslates.

Siden det fortsatt gjenstår noe før iverksatte tiltak vil kunne få effekt, vil Riksrevisjonen følge saken videre.

2.3.5 Statsrådenes svar

Saken ble forelagt statsråden i Justis- og beredskapsdepartementet, Arbeids- og inkluderingsdepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet og Kunnskapsdepartementet for uttalelse i brev 30. september og 1. oktober 2026.

Statsrådene har svart i brev 13. oktober, 16. oktober og 19. oktober 2026. Svarene er i vedlegg 1, 3, 4 og 6.

2.3.6 Riksrevisjonens uttalelse til statsrådenes svar

Riksrevisjonen har ingen ytterligere merknader.

Saken sendes Stortinget.

3 Undersøkelser som ikke følges videre

3.1 Riksrevisjonens undersøkelse av saksbehandlingstid og effektivitet i tingrettene og lagmannsrettene

3.1.1 Konklusjon

I tråd med Riksrevisjonens rutiner avsluttes saken etter to oppfølginger.

Justis- og beredskapsdepartementet og Domstoladministrasjonen har som oppfølging av Riksrevisjonens anbefalinger iverksatt en rekke tiltak for å forbedre saksbehandlingstiden og effektiviteten i tingrettene og lagmannsrettene.

Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for **sivile saker** har holdt seg stabil i tingrettene og gått noe ned i lagmannsrettene siden 2023. Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for **straffesaker** har imidlertid gått noe opp i den samme perioden. Det har også vært en økning i antall restanser, noe som indikerer at saksbehandlingstiden kan øke noe fremover. Domstoladministrasjonen opplyser videre at en delvis reversering av domstolstrukturen fra 2025, med rettssteder med minimumsbehandling, kan gi lengre saksbehandlingstid og reduserte muligheter for overholdelse av frister. Etter Riksrevisjonens vurdering er det viktig at utviklingen overvåkes nøye og at eventuelle avbøtende tiltak iverksettes.

Riksrevisjonen mener det er positivt at andelen straffesaker som er påbegynt innen fristene angitt i § 275 i straffeprosessloven har økt både i tingrettene og i lagmannsrettene. Dette gjelder både for varetektsaker og for saker hvor tiltalte er under 18 år. Etter Riksrevisjonens vurdering er det imidlertid fremdeles et for høyt antall saker som ikke er påbegynt innen de fristene som er satt.

Riksrevisjonen merker seg at iverksatte tiltak innen domstolstruktur, digitalisering og regelverksendringer samt rettsikkerhetsløftet vedtatt i revidert nasjonalbudsjett 2024, ser ut til å ha gitt bedre ressursutnyttelse og effektivitet i saksbehandlingen og styrket fagmiljøene i domstolene.

Ansvarlig departement: Justis- og beredskapsdepartementet

3.1.2 Opprinnelig undersøkelse

Målet med undersøkelsen var å vurdere om tingrettenes og lagmannsrettenes saksbehandling var effektiv og i samsvar med Stortingets vedtak og forutsetninger. Årsaker til eventuell manglende måloppnåelse ble også kartlagt.

Dokument 3:3 (2019–2020) *Riksrevisjonens undersøkelse av saksbehandlingstid og effektivitet i tingrettene og lagmannsrettene* ble overlevert Stortinget 22. oktober 2019.

Kontroll- og konstitusjonskomiteen avga sin innstilling 25. februar 2020, jf. Innst. 166 S (2019–2020). Stortinget behandlet saken 22. april 2020.

Den opprinnelige undersøkelsen viste at en vesentlig andel av domstolene ikke nådde Stortingets mål for saksbehandlingstid. Frister angitt i straffeprosessloven og i tvisteloven ble ikke overholdt. Undersøkelsen pekte også på at det var et potensial for effektivisering i tingrettene. Det var variasjon i bruk av lovens virkemidler i forbindelse med saksbehandlingen. Eksterne faktorer påvirket i stor grad saksbehandlingstiden og effektiviteten. Dessuten var det også svakheter i oppfølgingen av domstolene.

Som følge av Domstoladministrasjonens særlige stilling rettet Riksrevisjonen anbefalinger til både Domstoladministrasjonen og Justis- og beredskapsdepartementet. I den opprinnelige undersøkelsen anbefalte Riksrevisjonen at

- Domstoladministrasjonen iverksetter tiltak for å bidra til økt bruk av virkemidlene i straffeprosessloven og tvisteloven som skal bidra til fremdrift i saksbehandlingen, blant annet rettsmekling i tvistesaker
- Justis- og beredskapsdepartementet og Domstoladministrasjonen vurderer ytterligere tiltak for å øke fleksibiliteten i ressursbruken mellom domstolene, også for å kunne håndtere variasjoner i saksinngangen
- Domstoladministrasjonen bidrar til at forutsetningene for at domstolene skal effektivisere saksbehandlingen er oppfylt, herunder nødvendig IKT-utstyr i domstolene, oppdatering av funksjonaliteten i saksbehandlingssystemet Lovisa og bedre muligheter for elektronisk samhandling med blant annet advokatene
- Domstoladministrasjonen vurderer ytterligere tiltak for å sikre målrettet kompetanseheving for medarbeiderne i domstolene
- Domstoladministrasjonen systematiserer styringsinformasjonen om domstolenes bruk av lovens virkemidler og brudd på tidsfrister i sin rapportering til Justis- og beredskapsdepartementet og i oppfølgingen av domstolene
- Domstoladministrasjonen gjennomfører effektivitets- og produktivitetsanalyser av saksavviklingen i domstolene

Riksrevisjonen fulgte opp saken første gang i Dokument 3:1 (2023–2024) *Riksrevisjonens oppfølging av forvaltningsrevisjoner som er behandlet av Stortinget*, som ble overlevert Stortinget 11. oktober 2023. Kontroll- og konstitusjonskomiteen ga sin innstilling 30. januar 2024, jf. Innst. 177 S (2023–2024). Stortinget behandlet saken 8. februar 2024.

Riksrevisjonens oppfølging i 2023 viste at Justis- og beredskapsdepartementet og Domstoladministrasjonen hadde iverksatt en rekke tiltak for å forbedre saksbehandlingstiden og effektiviteten i tingrettene og lagmannsrettene, og at den nye strukturen for tingrettene hadde gitt bedre ressursutnyttelse og styrket fagmiljøene i domstolene. Saksbehandlingstiden var redusert for mange sakstyper. Det var imidlertid fortsatt en stor andel saker hvor frister for å beramme hoved- og ankeforhandlinger ikke ble overholdt og andelen fristbrudd var særlig høy for siktede og varetektsfengslede under 18 år.

Departementet mente at alle tiltak ennå ikke hadde hatt full effekt, og ville vurdere å gjøre endringer i strukturen som nylig hadde blitt vedtatt (2022).

Stortingets behandling av saken

Kontroll- og konstitusjonskomiteen avga sin innstilling 30. januar 2024, jf. Innst. 177 S (2023–2024). Stortinget behandlet saken 8. februar 2024.

I Innst. 177 S (2023–2024) delte en enstemmig kontroll- og konstitusjonskomité Riksrevisjonens vurdering av at saken burde følges videre og registrerte at Riksrevisjonen hadde merket seg at den nye strukturen for tingrettene har gitt bedre ressursutnyttelse og styrket fagmiljøene. Videre viste komiteen til departementets «Høring av endringer i domstolstruktur» av 26. januar 2022, og at regjeringen etter det den opplyste vurderer å gjøre endringer i den nylige vedtatte strukturen. Komiteens flertall mente det er viktig at departementet i vurderingen av strukturendring tar hensyn til tilbakemeldingene i oppfølgningsrevisjonen, herunder at den nye strukturen for tingrettene har gitt bedre ressursutnyttelse og styrket fagmiljøene i domstolene.

Kilde: Innst. 177 S (2023–2024), jf. stortingsvedtak 8. februar 2024.

3.1.3 Domstoladministrasjonens oppfølging

Riksrevisjonen ba i brev 18. mars 2026 Domstoladministrasjonen om å redegjøre for hvilke endringer og tiltak som er iverksatt i tiden etter vår forrige oppfølging i 2023 for å følge opp Riksrevisjonens anbefalinger i Dokument 3:3 (2019–2020) og kontroll- og konstitusjonskomiteens merknader, og for hvilke resultater som er oppnådd på området. Videre ba Riksrevisjonen om å få tilsendt en oversikt over siste oppdaterte andel av tingretter og lagmannsretter som overholder fristene i straffeprosessloven og tvisteloven samt de fastsatte gjennomsnittlige saksbehandlingstidene fordelt på ulike hovedforhandlinger og ankebehandlinger for henholdsvis voksne og siktede eller varetektsfengslede under 18 år. Domstoladministrasjonen svarte i brev 13. mai 2026.

Domstoladministrasjonen opplyser at rammevilkårene i perioden 2023–2026 har vært preget av endringer i domstolstrukturen, ressurs- og bemanningsmessige forutsetninger samt krav til digital understøttelse av kjerneprosessene.

Rettssikkerhetsløftet vedtatt i revidert nasjonalbudsjett 2024 har styrket domstolene med økte bevilgninger og prioriterte investeringer i rettslokaler og digitale løsninger. Samtidig opplyser Domstoladministrasjonen at delvis reversering av domstolstrukturen fra 2025, med rettssteder med minimumsbehandling, kan redusere fleksibiliteten i ressursbruken og gjøre de nye mindre domstolene opprettet i 2025 mer sårbare. Dette kan ifølge Domstolsadministrasjonen gi lengre saksbehandlingstid og reduserte muligheter for overholdelse av frister.

Domstoladministrasjonen understreker at realisering av effekter og gevinster forutsetter tilstrekkelig budsjettmessig handlingsrom, stabil drift og modernisering av domstolenes saksbehandlingsløsning (Lovisa) og økt satsning på digitale løsninger samt målrettet prioritering av tiltak som støtter effektiv beramming og gjennomføring av saker.

Iverksatte endringer og tiltak

Domstoladministrasjonen opplyser at oppfølgingen av Riksrevisjonens anbefalinger har vært innrettet mot å styrke domstolenes gjennomføringsevne og bidra til mer forutsigbar saksavvikling. Det er gjennom perioden arbeidet målrettet med saksstyring, samhandling i straffesakskjeden, digitalisering og forbedret styringsinformasjon.

Ifølge Domstoladministrasjonen har utarbeidelse av handlingsplaner vært det viktigste verktøyet for å følge opp anbefalingene. Handlingsplanen vedtatt i desember 2019 med seks hovedområder, ble på bakgrunn av Riksrevisjonens oppfølging i 2023 revidert i 2024 i samarbeid med domstolene. Dette medførte en strammere struktur for oppfølging og rapportering og en tydeligere kobling mellom tiltak, forventet effekt og måleparametere for saksbehandlingstid og fristoverholdelse.

Handlingsplanen har etter 2023 fått oppmerksomhet i Domstoladministrasjonens årlige oppdrags- og tildelingsbrev til alle domstoler og i påfølgende møter og dialog med fokus på saksbehandlingstid, saksstyring og fristsaker. Individuelle måltall for rettsmekling er innført.

Økt bruk av virkemidler i tvistelov/straffeprosesslov

Høsten 2024 ble nye veiledere for behandling av sivile tvister i tingrettene og lagmannsrettene tatt i bruk. Disse var utviklet i samarbeid med Dommerforeningen og Advokatforeningen, og fokuserer på aktiv bruk av de prosessuelle virkemidlene i tvisteloven for aktiv saksstyring. Dette omfatter blant annet bedre tilskjæring av saken, mer aktiv saksstyring, tidlig avklaring av om saken kan rettsmekles, effektive forhandlingsmøter mv. For å tilrettelegge for bruk av virkemidlene i tvisteloven, i tråd med anbefalingene i veilederne, har Domstoladministrasjonen gjennomført endringer i dokumentmaler og saksflyter i domstolenes saksbehandlingssystem, Lovisa.

Høsten 2023 fikk Domstolsdministrasjonen oppdrag fra departementet om å utrede etablering av et hurtigspor for behandling av saker der gjerningspersonen er under 18 år. I statsbudsjettet for 2025 ble det bevilget midler til innføring av hurtigsporet for behandling av straffesaker i Agder, Oslo, Vest og Øst politidistrikt. I 2026 er det bevilget midler til å utvide innsatsen til Sør-Vest, Sør-Øst og Trøndelag politidistrikt. Det overordnede målet med hurtigsporet er å redusere tiden mellom lovbrudd og reaksjon, i tillegg til at prosessen skal være barnevennlig. Dette av hensyn til de involverte i den enkelte sak, men også av mer generelle og forebyggende årsaker. Tanken er at dette vil forebygge ny kriminalitet, øke trygghetsfølelsen og ivareta tilliten til rettssystemet. Selv om tidsaspektet har stor betydning i disse sakene, er det ifølge Domstolsadministrasjonen andre særlige hensyn som må tas. Dette kan påvirke den samlede saksbehandlingstiden noe som ifølge Domstoladministrasjonen gjør at det må aksepteres at overskridelse av

frister kan skje, eksempelvis for at en ungdom skal kunne beholde en forsvarer vedkommende har opparbeidet en relasjon til.

Økt fleksibilitet i ressursbruken mellom domstolene

Strukturreformen i 2021 med etablering av større tingretter ga ifølge Domstoladministrasjonen domstolene bedre mulighet til å utnytte ledig kapasitet på rettssteder innenfor rettskretsen. Endringene i domstolstrukturen i 2025, med etablering av flere mindre tingretter, innebar en reduksjon i den strukturelle fleksibiliteten. For flere tingretter ble muligheten til å utnytte ledig kapasitet internt mer begrenset, og hensynet til minimumsbemanning, stabile fagmiljøer og forsvarlig drift mer fremtredende. Alle tingretter bygger likevel videre på de erfaringene, og de etablerte rutinene for bedre og mer effektiv ressursutnyttelse innenfor rettskretsen som kom i etterkant av strukturreformen i 2021. Dette gjelder blant annet bedre og mer aktiv bruk av styringsinformasjon, utnyttelse av bemanningskapasitet internt i domstolen, og digital saksbehandling.

Domstoladministrasjonen utviklet i 2025 en ny bemanningsmodell for tingrettene, som ble tatt i bruk fra budsjettåret 2026. Den nye modellen erstatter en eldre bemanningsmodell og gir ifølge Domstoladministrasjonen en bedre og mer treffsikker vurdering av ressursbehovet i tingrettene. Bemanningsmodellen baseres på felles normtall for alle tingrettene, og gir et felles og systematisk beslutningsgrunnlag for vurdering av ressursbruk på tvers av domstolene. Dette bidrar til en utjevning av ressurssituasjonen mellom tingrettene.

Sikre forutsetninger for en effektiv saksbehandling

Ifølge Domstoladministrasjonen har det vært et vedvarende fokus på digitalisering og digital transformasjon som virkemiddel for en mer effektiv saksbehandling. I perioden 2023–2026 er det iverksatt eller sluttført en rekke nye tiltak.

Samhandling med parter og aktører
Aktørportalene brukes nå til kommunikasjon med advokater, meddommere og selvprosederende parter. Portalen for selvprosederende er tilgjengelig i jordskifterettene og testes nå også i skjønns- og tvistesaker i de alminnelige domstolene (pilot). På områder hvor aktørportalene ikke møter behovet, for eksempel der parten er en virksomhet, finnes det nå en digital innsendingstjeneste integrert med Lovisa, domstolenes saksbehandlingssystem.

Det har vært en betydelig satsing på *elektronisk samhandling i straffesakskjeden* gjennom prosjektet ESAS III. Et samarbeidsprosjekt mellom Domstoladministrasjonen, Politidirektoratet og Kriminalomsorgsdirektoratet med mål om å øke andelen strukturerte data fordi gjenbruk av data og automatisering bidrar til økt effektivitet og kvalitet. Prosjektet ble avsluttet sensommeren 2025, og sluttrapporten ble sendt til departementet i september 2025. Utveksling av berammingsinformasjon på tvers av kjeden for gjenbruk i virksomhetens systemer har vært et prioritert tiltak. Det anslås at domstolene vil oppnå en årlig gevinst på 7 millioner kroner i spart tid innen utgangen av 2026. Dette estimatet er

noe lavere enn tidligere beregninger fordi enkelte tiltak ikke er fullt ut implementert av politiet.

Beramming
Den nye systemstøtten og berammingsløsningen, som ble utviklet i 2023, er implementert i alle instanser, inkludert Høyesterett.

Som en del av samarbeidet med øvrige aktører i straffesakskjeden og for å sikre tettere samhandling i berammingsprosessen, har det blitt implementert en ny løsning for domstolene tilknyttet Oslo politidistrikt. Denne løsningen erstatter flere manuelle prosesser mellom domstolene og påtalemyndigheten, og skal bidra til bedre kontroll over frister og redusere fristoverskridelser i denne regionen.

Lovisa, domstolenes saksbehandlingssystem, er også videreutviklet slik at man får mer detaljert styringsinformasjon når det gjelder årsaker til fristoverskridelser. Det er nå obligatorisk for domstolene å registrere årsaken til fristoverskridelsen. Ved at domstolene må registrere årsakene, kan man enklere avdekke systematiske årsaker til fristoverskridelser. Ordningen ble iverksatt i desember 2024.

Teknisk utstyr
I 2025 har nesten alle rettssteder minst en fulldigital rettssal, og de siste stedene vil få dette i 2026. Opptak av lyd og bilde vil etter planen innføres i løpet av 2026 og 2027 og tas i bruk i stadig flere rettssaler i årene som kommer. Tiltaket legger til rette for bedre dokumentasjon av rettsforhandlingene, styrker etterprøvbarheten og kan bidra til kvalitet og effektivitet i ankebehandling og gjenopptakelsesarbeid.

Ansatte har vesentlig bedre arbeidsverktøy enn før; alle dommere og saksbehandlere har per 2026 bærbar PC som hovedverktøy, noe som støtter mobil arbeidsform og digitale løsninger innenfor de aktuelle rammene.

Målrettet kompetanseheving for medarbeidere

Kompetanseløpet for rettsmeklere er et omfattende utdanningsprogram som gir dommere meklerkompetanse. Målet er at det skal øke antall rettsmeklinger, forbedre kvaliteten og sikre lik behandling på tvers av domstoler. Alle domstoler kan nå tilby spesialiserte rettsmeklere. I de fleste domstoler møtes rettsmeklerne jevnlig for erfaringsutveksling og fagmøter, samt at det er etablert nettverk på tvers av domstoler. I 2025/26 er det lagt betydelige ressurser i utvikling av et kompetanseløp for mekling i foreldretvister og det er en videreutvikling av kompetanseløpet for rettsmekling.

For å sikre både implementering og ønsket effekt av de nye veilederne for behandling av sivile tvister, har Domstoladministrasjonen iverksatt kompetansetiltak for erfarne dommere og integrert veilederne i introduksjonsprogrammet for alle nyansatte.

I arbeidet med å implementere Hurtigsporet for unge lovbrytere har det vært gjennomført aktørmøter med deltakelse av både dommere og saksbehandlere. Disse møtene har som

mål å samordne praksis nasjonalt og sikre ensartet behandling i landets domstoler, gjennom erfaringsutveksling, drøfting av utfordringer og evaluering av nøkkeltall.

Alle nye dommere deltar på et omfattende introduksjonsprogram over 5 moduler det første året i domstolene. Domstoladministrasjonen arrangerer årlig et dommerseminar som tar opp strategiske satsningsområder; blant annet aktiv saksstyring, effektive løsninger for god praksis i saksavvikling, samt status og utvikling innen ungdoms- og gjengkriminalitet. Det holdes også fagseminar og webinarer som er tilgjengelige på Kilden (intranett).

Systematisert styringsinformasjon

Domstoladministrasjonen opplyser at det i perioden etter 2019 har blitt utviklet et datavarehus med standardisert rapporteringsløsning i PowerBI, som medfører betydelig mindre manuelt arbeid. For å sikre sammenlignbarhet og riktig bruk av tallgrunnlaget er det lagt vekt på felles begrepsbruk og tydelige definisjoner (for eksempel saksbehandlingstid, rettsmekling, hva som regnes som fristoverskridelse). Detaljerte sammenstillinger kan oppdateres oftere enn før og med vesentlig bedre kvalitet og sammenlignbarhet på tvers av domstoler.

Arbeidet med å utvikle rapporteringen har fortsatt etter 2023. Fokuset har vært på nøkkelindikatorer som går på saksavviklingen, men det er i de senere årene utviklet rapporter som går på oppfølging av fristoverskridelser. Domstoladministrasjonen har i samarbeid med domstolene utviklet rapporter på fristsakene og Hurtigspor (unge lovbrytere), der domstolene har fått bedre oversikt over hvilke saker som er omfattet av frister og hvor de er i forløpet. Rapportene inneholder også informasjon om saksbehandlingstid og antall dager saksfristene er overskredet. I tingrettene og lagmannsrettene har alle ledere og personer med rapporteringsbehov fått tilgang til rapportløsningen i PowerBI.

Innføring av obligatoriske registreringer for enkelte nøkkeldata (bl.a. årsak til fristoverskridelser) bidrar ifølge Domstoladministrasjonen til bedre datakvalitet og mer presise analyser. Det arbeides løpende med veiledning til domstolene i bruk av rapporter, dette også med tanke på å bedre rapporteringspraksisen.

Effektivitets- og produktivitetsanalyser i domstolene

Riksrevisjonen benyttet i 2019 en metode basert på dataomhyllingsanalyse (DEA) for å analysere effektivitet og produktivitet i tingrettene. Domstolsadministrasjonen har fått tilgang til det samme analyseverktøyet (DEA-analyse i statistikkprogrammet R), og gjennomført tilsvarende enkeltstående analyser med oppdaterte data. Domstoladministrasjonen har ikke etablert faste og regelmessige DEA-baserte effektivitetsanalyser, blant annet i påvente av arbeidet med utvikling av nye bemanningsmodeller for domstolene som er grunnleggende for saksvektene/normtallene brukt i DEA-analysene. I tillegg har nye strukturendringer i 2025 medført endringer i organisatoriske enheter og datagrunnlag, noe som gjør det metodisk krevende å gjennomføre komplette og sammenlignbare analyser på tvers av domstoler på kort sikt.

Med oppdaterte normtall i den nye bemanningsmodellen vil Domstoladministrasjonen jevnlig gjennomføre produktivitetsanalyser for tingrettene. For lagmannsrettene vil det kunne gjennomføres tilsvarende analyser når det foreligger en ny bemanningsmodell med oppdaterte normtall.

Resultatutvikling

Resultatutviklingen er fremstilt i den tilsendte oversikten. Her opplyser Domstol-administrasjonen at de har utviklet ny styringsinformasjon som viser antall dager fristen for påbegynt hovedforhandling er overskredet, og at gjennomsnittlige dager over fristen har blitt betydelig redusert.

Ifølge Domstoladministrasjonen oppgir domstolene at majoriteten av fristoverskridelsene skyldes eksterne forhold, hvor den viktigste årsaken er «første mulige tidspunkt for alle aktører» og forvarers tilgjengelighet.

Sivilsaker

Stortingets mål for gjennomsnittlig saksbehandlingstid for sivile saker (tvistesaker) i tingrettene og lagmannsrettene er seks måneder.

Tilsendt oversikt viser at saksbehandlingstiden i tingrettene har holdt seg stabil på 5,3 måneder siden 2023, og at andelen domstoler som ikke når målet er redusert fra 26 prosent i 2023 til 21 prosent i 2025. Domstoladministrasjonen oppgir at stor vekst i saksinngangen har medført noe økte restanser. Dersom saksavviklingen holder tritt med saksinngangen, trenger ikke økte restanser påvirke saksbehandlingstiden i stort.

For lagmannsrettene viser oversikten at saksbehandlingstiden har bedret seg fra 5,6 måneder i 2022 til 4,8 måneder i 2025, og at alle domstolene har nådd målet siden 2023. Det har også her vært en økning i antall restanser, som ifølge Domstoladministrasjonen vil kunne påvirke saksbehandlingstiden fremover.

Straffesaker

Stortingets mål for gjennomsnittlig saksbehandlingstid for straffesaker (meddoms-rettssaker) er tre måneder i tingrettene. Fra 2026 er målet for lagmannsrettene i meddomsrettssaker økt fra tre måneder til fem måneder. Ifølge Domstoladministrasjonen vil dette legge til rette for en mer realistisk og styringsrelevant oppfølging fremover.

For tingrettene viser oversikten at gjennomsnittlig saksbehandlingstid har økt fra 2,7 måneder i 2023 til 3,1 måneder i 2025, og at andelen domstoler som ikke når målet har økt fra 26 prosent i 2023 til 39 prosent i 2025. Det har også vært en økning i antall restanser, noe som ifølge Domstoladministrasjonen er en indikasjon på at saksbehandlingstiden kan øke noe fremover.

For lagmannsrettene viser oversikten at ingen av domstolene i noen av sakstypene har nådd målet om gjennomsnittlig saksbehandlingstid på tre måneder i perioden 2023–2025. I både fagdommersaker og meddommersaker har saksbehandlingstiden og antall

domstoler som ikke når målet vært relativt stabil siden 2023. I fagdommersaker har gjennomsnittlig saksbehandlingstid økt fra 4,2 måneder i 2023 til 4,3 måneder i 2025, mens antall domstoler som ikke når målet har gått ned fra seks i 2023 til fire i 2025. I meddomsrettssaker har gjennomsnittlig saksbehandlingstid økt fra 4,1 måneder i 2023 til 4,3 måneder i 2025, mens antall domstoler som ikke når målet har gått ned fra seks i 2023 til fem i 2025.

Alle hoved- og ankeforhandlinger i straffesaker skal etter straffeprosessloven § 275, 1. ledd berammes så raskt som mulig og om ikke særlige forhold er til hinder, senest to uker etter at saken er kommet inn til tingretten eller er henvist til ankeforhandling i lagmannsretten. Forhandlinger skal etter straffeprosessloven § 275, 2. ledd avholdes så snart som mulig. Dersom den siktede er varetektsfengslet og/eller under 18 år da handlingen fant sted, skal forhandlingen om ikke særlige forhold er til hinder være påbegynt innen seks uker etter at saken kom inn til tingretten og innen åtte uker etter at anken er henvist til ankeforhandling i lagmannsretten.

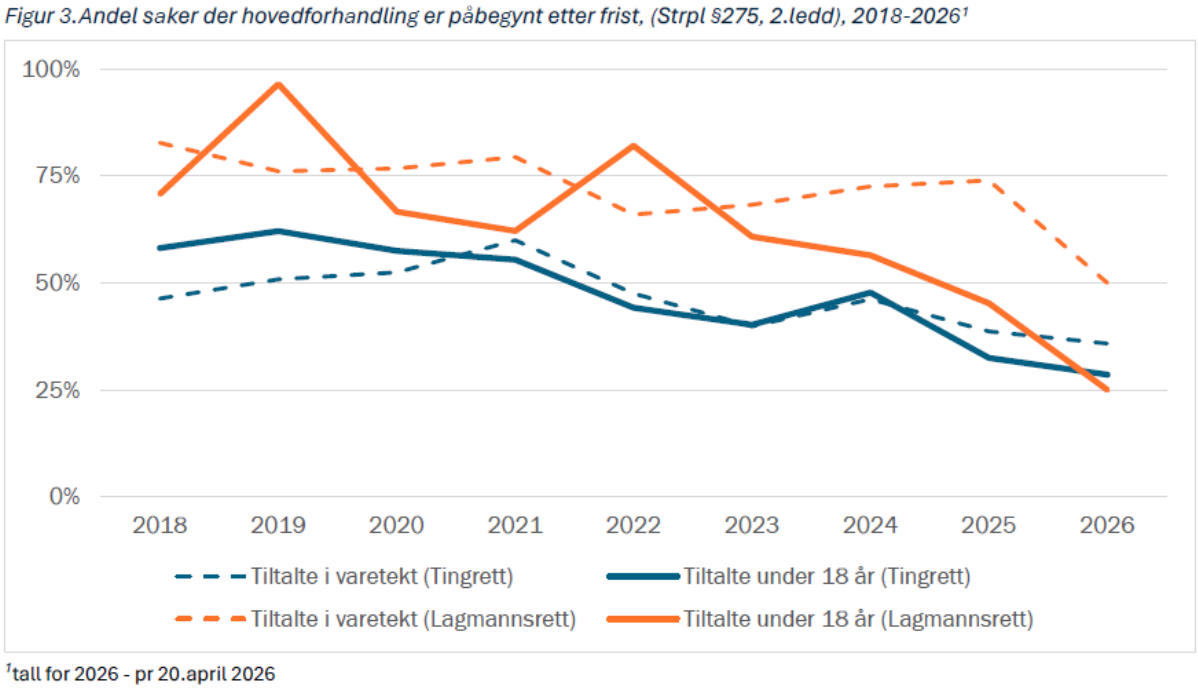
Domstoladministrasjonen opplyser at de har utviklet en rapport som gjør det enklere for domstolene å følge med på porteføljen. Ifølge Domstolsadministrasjonen finnes det domstoler som tidligere ikke hadde god nok oversikt over porteføljen, og som overskred fristen i mer enn halvparten av sakene. Rapporten som er utviklet har medført at de nå har fått kontroll på berammingsfasen. Det medfører ifølge Domstolsadministrasjonen at sakene kommer fortere i gang.

Tilsendt oversikt viser at andelen saker berammet etter fristen på to uker ved utgangen av 2025, har stabilisert seg på i overkant av 10 prosent i tingrettene og 30 prosent i lagmannsrettene.

For andelen saker påbegynt etter fristen, viser figur 3 i den tilsendte oversikten at det har vært en positiv utvikling i både tingrettene og lagmannsrettene i både saker der tiltalte var under 18 år og i varetektssaker.

For sakene der tiltalte var under 18 år på gjerningstidspunktet har det ifølge Domstoladministrasjonen vært en betydelig forbedring siden 2018 i både tingrettene og lagmannsrettene. I de sakene der tiltalte er varetektsfengslet har man i tingrettene en nedgang i fristoverskridelsene som er noe mer moderat, men nivået er lavere enn i starten av perioden. Lagmannsrettene har ifølge Domstoladministrasjonen ikke i samme grad klart å forbedre nivået på fristoverskridelsene for tiltalte som sitter i varetekt.

Figur 1 Andel saker der hovedforhandling er påbegynt etter frist, (Strpl §275, 2.ledd), 2018-2026

Kilde: Figur 3 i Domstoladministrasjonens redegjørelse til Riksrevisjonen datert 13. mai 2026.

3.1.4 Justis- og beredskapsdepartementets oppfølging

Riksrevisjonen ba i brev 18. mars 2026 Justis- og beredskapsdepartementet om å redegjøre for hvilke endringer og tiltak som er iverksatt i tiden etter vår forrige oppfølging i 2023 for å følge opp Riksrevisjonens anbefalinger i Dokument 3:3 (2019–2020) og kontroll- og konstitusjonskomiteens merknader, og for hvilke resultater som er oppnådd på området. Justis- og beredskapsdepartementet svarte i brev 18. mai 2026.

Iverksatte endringer og tiltak

Departementet opplyser at det i dialogen med Domstoladministrasjonen, gjennom møter og tildelingsbrev, har hatt oppfølging av Riksrevisjonens undersøkelse og anbefalinger samt merknadene fra kontroll- og konstitusjonskomiteen som tema. Departementet har i hovedsak lagt vekt på tre områder: domstolstruktur, digitalisering og regelverksendringer.

Domstolstruktur

Departementet opplyser at det var 23 tingretter etter strukturendringene i 2021. I dag er det 28 tingretter basert på høringen om endringer i domstolstrukturen våren 2022 som medførte at seks av tingrettene ble splittet opp til elleve nye tingretter med virkning fra 10. juni 2025. I forbindelse med endringene i strukturen som ble gjennomført i 2025 fikk domstolene midler til å gjøre endringer i domstolenes IT-systemer, rekruttere sorenskrivere til de nye embetene og etablere et nytt rettssted på Voss. Departementet er opptatt av å sikre en bærekraftig struktur som kan stå seg over tid og sikre innbyggere i hele landet god rettssikkerhet og tilgjengelige tjenester, noe denne strukturen legger til rette for.

Ifølge departementet har endringene i domstolstrukturen i 2021 hatt effekt i de utvidede rettskretsene ved blant annet at saksbehandlingstiden er redusert og blitt likere mellom rettsstedene. Tilbudet om rettsmekling har også blitt bedre, og små rettssteder har fått bedre digital bistand.

Digitalisering

Departementet opplyser at det er satset betydelig på digitalisering i domstolene de siste årene og det er i regi av Domstoladministrasjonen iverksatt en rekke digitaliseringsprosjekter, hvor formålet er å øke effektiviteten i domstolene. Departementets vurdering er at tiltakene samlet legger til rette for mer effektiv gjennomføring av rettsmøter.

Elektronisk samhandling i straffesakskjeden (ESAS) – et samarbeid mellom Politidirektoratet, Domstoladministrasjonen og Kriminalomsorgsdirektoratet om digitalisering av straffesakskjeden – var ferdig ved utgangen av juni 2025. Prosjektet har etablert løsninger for strukturert informasjonsutveksling som bidrar til mer effektiv informasjonsflyt, redusert manuelt arbeid og bedre datakvalitet mellom politi, domstoler og kriminalomsorg. Prosjektet har etablert en digital grunnmur for videre utvikling av straffesakskjeden. Gevinstene forventes å øke ytterligere etter hvert som løsningene tas i bruk i større omfang og integreres i virksomhetenes nye systemer.

I det såkalte *rettssikkerhetsløftet* i revidert nasjonalbudsjett 2024 ble det bevilget midler til tiltak som skal bidra til mer effektiv saksavvikling i domstolene, blant annet gjennom flere dommere og sterkere fagmiljøer, bedre IT-systemer og digitale arbeidsverktøy, jf. Prop. 104 S (2023–2024) og Innst. 447 S (2023–2024). Departementet opplyser at de bevilgede midlene har gått til:

- å prioritere sikkerhet og stabilitet i domstolenes IT-systemer, herunder å sikre forsvarlig drift og forvaltning av teknisk infrastruktur. Dette er grunnmuren for å modernisere domstolenes saksbehandlingssystem Lovisa, et helhetlig program som er satt i gang og vil gå over flere år.
- videre utrulling og vedlikehold av utstyr til lyd- og bildeopptak i retten for å ivareta målet om at det skal kunne gjøres opptak i minst én rettssal på samtlige rettssteder. Ved utgangen av 2025 hadde alle tingretter, med unntak av to, minst én fulldigital sal. Det planlegges for at det vil være etablert opptaksmulighet i minimum én rettssal per tingrettssted i løpet av 2027.
- å sikre trygge og velfungerende rettslokaler ved å prioritere rettssteder med dårlig standard, manglende bygningsmessige sikkerhetstiltak og universell utforming. Det er både gjennomført oppgradering av eksisterende domslokaler og etablert nybygg og større rettslokaler, for å sikre et likere tilbud for alle domstoler og rettssteder i hele landet.

Regelverksendringer

Departementet opplyser at følgende endringer trer i kraft 1. juli 2026:

- at alle lagmannsrettene skal kunne spille av lyd- og bildeopptak fra tingrettsbehandlingen når vilkårene for dette for øvrig er oppfylt, jf. endringslov 9. april 2026 nr. 17 hvor frasen «i utpekte domstoler» ble fjernet fra forskriftshjemlene om avspilling av opptak fra tingrettene i lagmannsrettene i tvisteloven § 23-2 tredje ledd og § 24-1 fjerde ledd og straffeprosessloven § 331.
- at geografisk rettssted og saksfordelingen mellom domstolene er lovfestet i domstolsloven, jf. endringslov 9. april 2026 nr. 17.

For saker med unge lovbrytere (under 18 år) opplyser departementet at

- lovendringer i straffeprosessloven, som sikrer raskere og mer treffsikre reaksjoner, trådte i kraft 1. september og 1. desember 2024.
- hurtigspor for raskere behandling er innført i Agder, Oslo, Sør-Vest, Sør-Øst, Trøndelag, Vest og Øst politidistrikt i 2025–2026. Regjeringen tar sikte på å rulle ut ordningen til alle politidistrikt. Dette skal bidra til effektiv, rask og koordinert saksbehandling i straffesakskjeden. Siden innføringen av hurtigspor har det i både tingrettene og lagmannsretten vært en positiv utvikling i andelen straffesaker som berammes innen fristen.

Andre endringer og tiltak

Departementet opplyser at Stortinget våren 2024 vedtok endringer i Grunnloven for å gi et helhetlig grunnlovsvern for domstolene. At domstolene er uavhengige og motstandsdyktige mot kortvarige politiske strømninger er grunnleggende for at domstolene effektivt skal kunne utføre sitt samfunnsoppdrag som konfliktløser og kontrollør av de øvrige statsmaktene, jf. Dokument 12:39 (2019–2020), Innst. 314 S (2023–2024) og Stortingets vedtak 652.

Av andre tiltak opplyser departementet at regjeringen har nedsatt et utvalg som skal vurdere og foreslå tiltak som kan bidra til at lagmannsretten i større grad foretar en konsentrert overprøving av førsteinstansens avgjørelser, og at lagmannsrettens ressurser og kompetanse benyttes på saker hvor behovet er størst. Utvalgets arbeid skal resultere i en NOU som skal leveres innen 30. september 2027.

Resultatutvikling for saksbehandlingstid og fristoverskridelser

Departementet viser til at det i Riksrevisjonens undersøkelse påpekes at det er utfordringer knyttet til Stortingets mål for saksbehandlingstid og frister angitt i straffeprosessloven og tvisteloven.

Stortingets mål for straffesaker (meddomsrettssaker) er tre måneder og seks måneder for sivile saker (tvistesaker) i tingrettene. I lagmannsrettene var Stortingets mål for gjennomsnittlig saksbehandlingstid for straffesaker (meddomsrettssaker) tre måneder og for sivile saker (tvistesaker) seks måneder. Departementet opplyser at fra og med 2026 er

Stortingets mål for gjennomsnittlig saksbehandlingstid i straffesaker (meddomsrettssaker) i lagmannsrettene økt fra tre måneder til fem måneder. Bakgrunnen for justeringen var blant annet en anmodning fra Domstoladministrasjonen om behov for å justere måltallet, fordi gjennomsnittlig saksbehandlingstid hadde vært over måltallet i alle år fra og med året målet ble fastsatt av Stortinget. Det nye målet på fem måneder er etter departementets oppfatning mer realistisk. Samtidig er det viktig at ambisjonsnivået for den totale saksbehandlingstiden ikke senkes, og at domstolene fortsatt har noe å strekke seg mot.

Sivilsaker

Departementet opplyser at saksbehandlingstiden i tingrettene for sivile saker har holdt seg stabil på 5,3 måneder siden 2023. Andelen domstoler utenfor Stortingets mål for gjennomsnittlig saksbehandlingstid har ifølge departementet vært stabil, men er noe lavere etter 2023. Tilsvarende har lagmannsrettene forbedret saksbehandlingstiden for de sivile sakene og de fleste lagmannsrettene når Stortingets mål for gjennomsnittlig saksbehandlingstid i disse sakene.

Straffesaker

Departementet opplyser at saksbehandlingstiden i straffesaker har økt noe de siste to årene i tingrettene, og flere domstoler enn tidligere er utenfor Stortingets mål for gjennomsnittlig saksbehandlingstid på tre måneder. Det har vært en økning i saksinngangen de seneste årene, noe som kan ha påvirket saksavviklingen. I lagmannsrettene er saksbehandlingstiden for de realitetsbehandlede straffesakene noe redusert, men det er kun unntaksvis at lagmannsrettene har nådd Stortingets mål for gjennomsnittlig saksbehandlingstid, som inntil i år var på tre måneder.

Departementet opplyser at det både i tingrettene og lagmannsrettene de siste årene har vært en positiv utvikling i andelen straffesaker som er påbegynt innen fristene angitt i § 275 i straffeprosessloven, for både varetektsaker og saker hvor tiltalte er under 18 år. For saker hvor tiltalte er under 18 år er det betydelig færre saker med lang fristoverskridelse og gjennomsnittlig antall dager oversittet er redusert. Ifølge Domstoladministrasjonen skyldes dette utviklingen av nye tekniske løsninger for statistikk, bedre oppfølging av domstolene samt innføring av hurtigspor.

For utfyllende informasjon om utviklingen i saksbehandlingstiden i tingrettene og lagmannsrettene i straffesaker viser departementet til Domstoladministrasjonens svar til Riksrevisjonen.

3.1.5 Riksrevisjonens vurdering

Riksrevisjonen registrerer at oppfølgingen av våre anbefalinger har vært innrettet mot å styrke domstolenes gjennomføringsevne og bidra til mer forutsigbar saksavvikling, og at det er arbeidet målrettet med saksstyring, samhandling i straffesakskjeden, digitalisering og forbedret styringsinformasjon.

Videre merker Riksrevisjonen seg at de iverksatte endringene og tiltakene etter 2023 innen domstolstruktur, digitalisering og regelverksendringer samt rettssikkerhetsløftet vedtatt i revidert nasjonalbudsjett 2024, har ser ut til å ha gitt bedre ressursutnyttelse og effektivitet i saksbehandlingen og styrket fagmiljøene.

Ifølge Domstoladministrasjonen kan en delvis reversering av domstolstrukturen fra 2025, med rettssteder med minimumsbehandling, kunne gi lengre saksbehandlingstid og reduserte muligheter for overholdelse av frister. Etter Riksrevisjonens vurdering er det viktig at utviklingen overvåkes nøye fremover og at eventuelle avbøtende tiltak iverksettes.

Stortingets mål for gjennomsnittlig saksbehandlingstid for sivile saker (tvistesaker) i tingrettene og lagmannsrettene er seks måneder. Riksrevisjonen ser positivt på at resultatutviklingen, tross økte saksrestanser, viser at saksbehandlingstiden i tingrettene for sivile saker har holdt seg stabil på 5,3 måneder siden 2023, og at den i lagmannsrettene er redusert til 4,8 måneder i 2025. Videre er det positivt at andelen tingretter som ikke når målet er redusert til 21 prosent i 2025, og at alle lagmannsrettene har nådd målet siden 2023.

Stortingets mål for gjennomsnittlig saksbehandlingstid for straffesaker (meddoms-rettssaker) er tre måneder i tingrettene. Fra 2026 er målet for lagmannsrettene i meddomsrettssaker økt fra tre måneder til fem måneder. Bakgrunnen for økningen er at gjennomsnittlig saksbehandlingstid hadde vært over måltallet i alle år fra og med året målet ble fastsatt av Stortinget. Riksrevisjonen konstaterer at resultatutviklingen for straffesaker i tingrettene har vært negativ ved at både saksbehandlingstiden og antall domstoler som ikke når målet har økt siden 2023. For lagmannsrettene viser resultatutviklingen at ingen av domstolene i noen av sakstypene har nådd målet om saksbehandlingstid på tre måneder i perioden 2023–2025.

Riksrevisjonen merker seg at iverksatte tiltak har ført til at andelen straffesaker som er påbegynt innen fristene i § 275 i straffeprosessloven i både tingrettene og lagmannsrettene har hatt en positiv utvikling de siste årene, for både varetektsaker og saker hvor tiltalte er under 18 år. For saker hvor tiltalte er under 18 år, ser Riksrevisjonen positivt på at resultatutviklingen viser at det er betydelig færre saker med lang fristoverskridelse og at gjennomsnittlig antall dager oversittet er redusert.

3.1.6 Statsrådens svar

Saken ble forelagt statsråden i Justis- og beredskapsdepartementet for uttalelse i brev 30. september 2026. Statsråden har svart i brev 13. oktober 2026. Svaret er i vedlegg 1.

3.1.7 Riksrevisjonens uttalelse til statsrådens svar

Riksrevisjonen har ingen ytterligere merknader.

Saken sendes Stortinget.

3.2 Riksrevisjonens undersøkelse av svalbardselskapenes håndtering av klimautfordringer

3.2.1 Konklusjon

Riksrevisjonen avslutter saken.

Nærings- og fiskeridepartementet og Klima- og miljødepartementet som har direkte eierstyring av henholdsvis Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS og Kings Bay AS, har i styringsdialogen med selskapene rettet større oppmerksomhet på den økte risikoen som klimautfordringene på Svalbard innebærer for selskapenes bygninger og infrastruktur.

Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS og Kings Bay AS har økt kunnskapsgrunnlaget om hvordan klimaendringene påvirker deres virksomhet. De har også arbeidet med å etablere egnede risikostyringssystemer for å tilpasse og sikre eksisterende bygninger og infrastruktur til klimaendringene.

Norges arktiske studentsamskipnads boliger i Nybyen er ikke lenger i bruk som studentboliger. De nye studentboligene på Elvesletta følges systematisk opp med faste intervaller.

Når det gjelder Longyearbyen sykehus som er eid av Universitetssykehuset Nord-Norge HF, er det først i 2026 planlagt å iverksette tiltak for å følge opp anbefalingene fra Riksrevisjonens undersøkelse. Det begrunnes med at andre tiltak i helseforetaket har hatt prioritet.

Ansvarlige departementer: Nærings- og fiskeridepartementet, Klima- og miljødepartementet, Kunnskapsdepartementet og Helse- og omsorgsdepartementet[13]

3.2.2 Opprinnelig undersøkelse

Målet med undersøkelsen var å vurdere hvordan svalbardselskapene arbeider med å vurdere og håndtere den økte risikoen som klimaendringene på Svalbard innebærer for bebyggelse og infrastruktur. Det har også vært et mål å vurdere departementenes styring og oppfølging av selskapenes arbeid på dette området.

Riksrevisjonens undersøkelse av svalbardselskapenes håndtering av klimautfordringer ble rapportert i Dokument 3:2 (2021–2022) Kontroll med forvaltningen av statens interesser i selskaper – 2020. Dokumentet ble overlevert Stortinget 14. desember 2021. Kontroll- og konstitusjonskomiteen ga sin innstilling 20. desember 2022, jf. Innst. 146 S (2022–2023). Stortinget behandlet saken den 5. januar 2023.

[13] Samferdselsdepartementet og Svalbard Lufthavn AS inngikk i den opprinnelige undersøkelsen, men er utelatt i oppfølgingsundersøkelsen.

Undersøkelsen omfattet følgende selskaper og eierdepartementer:

- Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS, og Nærings- og fiskeridepartementet som eier.
- Kings Bay AS, og Klima- og miljødepartementet som eier.
- Svalbard lufthavn AS, og Samferdselsdepartementet som indirekte eier gjennom Avinor AS.
- Norges arktiske studentsamskipnad, og Kunnskapsdepartementet som tilsynsmyndighet.
- Universitetssykehuset Nord-Norge HF (Longyearbyen sykehus), og Helse- og omsorgsdepartementet som indirekte eier gjennom Helse Nord RHF.

Riksrevisjonens undersøkelse hadde følgende konklusjoner:

- Det er mangler i tilpasning og sikring av eksisterende bygninger og infrastruktur til den økte risikoen som klimaendringene innebærer.
- I Longyearbyen er det tatt hensyn til klimaendringene ved nybygg, mens dette i mindre grad er tilfelle i Ny-Ålesund.
- De to departementene med direkte eierstyring av svalbardselskaper har liten oppmerksomhet om klimautfordringene i dialogen med selskapene.

På bakgrunn av den trusselen som klimaendringene utgjør for selskapenes virksomhet, økonomi og betydning for svalbardsamfunnet anbefalte Riksrevisjonen at:

- Nærings- og fiskeridepartementet og Klima- og miljødepartementet i styringsdialogen med henholdsvis Store Norske og Kings Bay AS har større oppmerksomhet på den økte risikoen som klimautfordringene på Svalbard innebærer for selskapenes bygninger og infrastruktur.
- selskapene sørger for at det finnes gode systemer og rutiner for å dokumentere tilstandsvurderinger og inspeksjoner
- selskapene gjør egne risikovurderinger av hvordan klimaendringene påvirker deres bygninger og infrastruktur, og arbeider mer målrettet med å tilpasse og sikre disse

Stortingets behandling av saken

Kontroll- og konstitusjonskomiteen avga sin innstilling 20. desember 2022, jf. Innst. 146 S (2022–2023). Stortinget behandlet saken den 5. januar 2023.

I sin innstilling sluttet kontroll- og konstitusjonskomiteen seg til Riksrevisjonens anbefalinger, og merket seg at de ansvarlige statsrådene tar funnene til etterretning og følger opp Riksrevisjonens anbefalinger i sin eierdialog.

Komiteen viste til at det er et nasjonalt mål at samfunnet forberedes på og tilpasses klimaendringene, jf Meld. St. 33 (2012–2013) *Klimatilpasning i Norge* og Innst. 497 S (2012–2013), og understreket at dette handler om å erkjenne at klimaet er i endring, forstå konsekvensene og iverksette tiltak for enten å hindre skade eller

utnytte mulighetene endringene kan innebære. Komiteen pekte på at klimaendringene er spesielt merkbare på Svalbard.

Komiteen viste til at Riksrevisjonen slår fast at for at selskapene skal kunne fylle sin hensikt, er det viktig at de iverksetter nødvendige tiltak for å tilpasse seg de utfordringene klimaendringene på Svalbard innebærer.

Komiteen merket seg at det synes som om klimaendringene er tatt hensyn til ved nybygg, men at det har vært gjennomgående for lite oppmerksomhet og kompetanse rundt utfordringene ved eksisterende bygg. Komiteen registrerer også at Riksrevisjonen stiller spørsmål ved om Kings Bay AS i tilstrekkelig grad har prioritert oppgaven med å revidere arealplanen for Ny-Ålesund.

Videre merket komiteen seg at Riksrevisjonens vurderte det som kritikkverdig at ingen av selskapene, med unntak av Svalbard lufthavn AS, hadde skaffet seg tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag om hvordan klimaendringene påvirker deres virksomhet, eller etablert risikostyringssystemer. Heller ikke i Ny-Ålesund, hvor Kings Bay forvalter hele byen alene, hadde selskapet skaffet seg et tilstrekkelig grunnlag for å kunne vurdere naturfarer som flom og skred til bruk i arbeidet med å tilpasse og sikre bygninger og infrastruktur til klimaendringene.

Komiteen så det som bekymringsfullt at virksomhetene ikke i tilstrekkelig grad har etablert rutiner for å gjennomføre systematiske vurderinger av hvordan klimautfordringene påvirker bygninger og infrastruktur.

Komiteen merket seg imidlertid at næringsministeren peker på vurderingen av kost/nytte på deler av bygningsmassen sett opp mot de endringer svalbardsamfunnet ellers opplever.

Komiteen fremhevet også at studentsamskipnaden ikke lenger benytter seg av de bygningene som er omtalt som farefulle eller utsatte for ras, og at både Kings Bay AS og Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS har gitt tydelig uttrykk for sitt aktive forhold til en bærekraftig utvikling og sitt ansvar for å ta vare på bygninger og kulturlandskap.

Kilde: Innst. 146 S (2022–2023) fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens kontroll med forvaltningen av statens interesser i selskaper – 2020.

3.2.3 Departementenes oppfølging

I brev av 23. mars 2026 ble Kunnskapsdepartementet, Nærings- og fiskeridepartementet, Klima- og miljødepartementet og Helse- og omsorgsdepartementet bedt om å redegjøre for hvilke endringer og tiltak som er iverksatt for å følge opp Riksrevisjonens anbefalinger og kontroll- og konstitusjonskomiteens merknader, og hvilke faktiske resultater som er oppnådd.

Departementene svarte i brev av henholdsvis 27. april, 5., 18., og 29. mai 2026. Nærings- og fiskeridepartementet og Klima- og miljødepartementet la i tillegg ved dokumenter og eierdialog som er relevante for saken. Kunnskapsdepartementet ga supplerende informasjon i brev av 26.08.2026.

Samferdselsdepartementet, som var en del av den opprinnelige undersøkelsen, er ikke omfattet av denne oppfølgingen. Den opprinnelige undersøkelsen viste at Svalbard lufthavn AS hadde gode rutiner og systemer for å håndtere klimaendringene på selskapets infrastruktur.

Nærings- og fiskeridepartementets og Klima- og miljødepartementets oppmerksomhet på den økte risikoen som klimautfordringene på Svalbard innebærer for selskapenes bygninger og infrastruktur

Departementenes svar viser at de har økt sin oppmerksomhet på risikoen som klimautfordringene på Svalbard innebærer for selskapenes bygninger og infrastruktur, og at temaet nå jevnlig tas opp i eierdialogen med selskapene.

Nærings- og fiskeridepartementet viser til at Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS (Store Norske) de siste årene har omstilt seg fra gruvevirksomhet til annen virksomhet, og at forvaltning av boliger og næringsbygg derfor er blitt en stadig større del av virksomheten. Departementet opplyser også at Store Norske i 2026 har overtatt ansvaret for energiforsyningen i Longyearbyen, og at dette fremover vil være et vesentlig forretningsområde for selskapet.

Departementet påpeker at staten, som eier, bl.a. forventer at selskapet identifiserer og håndterer risiko og muligheter knyttet til klima og integrerer dette i selskapets strategier. Risikoen som klimautfordringene på Svalbard innebærer for Store Norskes bygninger og infrastruktur, har jevnlig vært tema i møtene med selskapet de siste årene.

Departementet viser til at Stortinget ble orientert om status i arbeidet med oppgraderingen av Store Norskes boligmasse i Prop. 1 S (2025–2026) *Nærings- og fiskeridepartementet kap. 951, Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS*.[14] Her går det frem at flertallet av Store Norskes 500 boligenheter har nådd teknisk levealder, og har utfordringer med fundamentering som følge av smeltende permafrost, og at selskapet har utarbeidet en langsiktig plan for å bidra til klimasikring, energieffektivisering og generell standardheving. Det er gjennomført et arbeid som viser at det er mest formålstjenlig å sanere og bygge nye boliger med lavt energiforbruk. For å kunne gjennomføre dette, er selskapet avhengig av at det utarbeides nye delplaner til arealplanen. Det følger også av proposisjonen at departementet avventer vurderinger fra styret om hvordan oppgraderingen av Store Norskes boliger kan finansieres og gjennomføres på en kostnadseffektiv måte.

Klima- og miljødepartementet opplyser at departementet har fulgt opp Kings Bay AS' arbeid med klimautfordringene, i rollen som eier, men også som tilskuddsforvalter siden selskapet mottar drifts- og investeringstilskudd fra staten. Departementet viser til at

[14] Prop. 1 S. Nærings- og fiskeridepartementet, s. 261.

selskapet følges opp gjennom rapportering på tilskuddsbrevet, gjennom selskapets tertialrapporter og ved tertialmøter med selskapet.

I eierdialogen med selskapet har departementet jevnlig - og senest høsten 2025 - hatt oppfølging av Riksrevisjonens rapport om klimarisiko som tema. Der ble også Kings Bay AS' notat for Ny-Ålesund, utarbeidet på oppfordring av departementet om oppfølging av Riksrevisjonens rapport om klimarisiko, diskutert.

Departementet viser til at det de siste årene har iverksatt flere tiltak for å sikre at Kings Bay AS utfører oppgavene med å ivareta bygninger og infrastruktur på en god måte:

- Fra 2021 har departementet i tilskuddsbrevet til selskapet satt opp mål om effektiv drift, vedlikehold og utvikling av Kings Bays eiendom og bygningsmasse og effektiv og driftssikker infrastruktur. Departementet understreker at det implisitt i dette ligger at klimautfordringene må planlegges for og håndteres for at Ny-Ålesund forskningsstasjon kan fungere etter hensikten med en infrastruktur som har det som trengs for å møte endringene i klimaforhold i Ny-Ålesund.
- I 2022 ble vedtektene endret for å understreke betydningen av god prosjektplanlegging i forvaltning av bygningsmassen, noe departementet påpeker er særlig viktig når klimaendringer gir store utfordringer med vedlikehold av bygningsmassen.

Departementet påpeker at endringene i permafrosten i Ny-Ålesund krever omfattende tiltak for å holde ved like, sikre og sette i stand bygninger og annen infrastruktur, og viser til at Kings Bay AS frem til 2023 ikke hadde økonomi til å gjennomføre de nødvendige tiltakene. Departementet opplyser at Regjeringen fra 2023 derfor har økt tilskuddet til selskapet med 20 mill. kroner (10 mill. i 2023 og 10 mill. i 2024), for at selskapet skal kunne gjennomføre tiltakene endringene i permafrosten krever.

3.2.4 Selskapenes arbeid med systemer og rutiner og risikovurderinger av hvordan klimaendringene påvirker bygninger og infrastruktur

Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS

Nærings- og fiskeridepartementet viser til at Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS (Store Norske) de siste årene har jobbet systematisk med å få på plass systemer og relevant kompetanse som skal gi bedre innsikt i og forståelse for klimarisiko selskapet er eksponert for. Departementet viser til at klimarisiko i dag er tydeligere integrert i selskapets strategi, risikostyring og operative prioriteringer.

Ifølge departementet er klimaendringer behandlet som et vesentlig tema i konsernets årsrapport og følges opp gjennom prosessene for risikostyring og internkontroll. Store Norske har også videreført og styrket arbeidet med systematikk, dokumentasjon og tekniske vurderinger.

I 2021–2022 etablerte Store Norske klimascenarioer for perioden 2022–2070 i samarbeid med Universitetssenteret på Svalbard (UNIS). Formålet med arbeidet har vært å etablere

et langsiktig kunnskapsgrunnlag for risikovurderinger og beslutninger som kan brukes i planlegging og prioritering.

For boligporteføljen har dette arbeidet vært fulgt opp gjennom økt overvåkning av hvordan klimaendringer påvirker fundamentering og bygningsteknisk tilstand. Dette har vært et sentralt grunnlag for utredningen Store Norske har utarbeidet med sikte på å etablere en langsiktig plan for oppgradering og klimasikring av selskapets boliger i Longyearbyen. I 2025 ble det også gjennomført kartlegging av grunnforhold for å avklare hvilke tomter som er egnet for dette formålet. Dette arbeidet er også relevant mht. å legge en plan for klimasikring for selskapets næringsbyggportefølje.

Kings Bay AS

Klima- og miljødepartementet opplyser at Kings Bay AS i hovedsak følger opp klimarisiko gjennom oppfølging av arealplanen. I 2024 fullførte selskapet en rullering av planen. Ifølge departementet mener selskapet at arealplanen gir et godt grunnlag for ras- og skredvurdering. Det er også utført en risiko- og sårbarhetsanalyse som følges opp hvert fjerde år i forbindelse med rullering av arealplanen. Departementet opplyser også at selskapet vurderer behov for geotekniker som kan se på risiko knyttet til bygningsmassen.

Departementet viser til at hovedutfordringen for bygningsmassen i Ny-Ålesund er klimaendringer, og da spesifikt smelting av permafrost. Dette er derfor sentrale tema i tilstandsrapporter og risikovurderinger selskapet gjør av bygningsmassen.

I den siste tertialrapporteringen for 2025, rapporterte selskapet at tilstandsrapport for primære bygg er utført og manuelle rutiner er kartlagt. Selskapet jobber med oppbygging av vedlikeholdsstruktur i et databaseprogram som skal bidra til bedre planmessig prosjektstyring av vedlikehold av bygningsmassen.

Norges arktiske studentsamskipnad

Den opprinnelige undersøkelsen omfattet boliger som ligger i skredutsatt område i Nybyen. Disse eies fortsatt av Norges arktiske studentsamskipnad men er ikke lenger i bruk som studentboliger etter at de nye studentboligene på Elvesletta sto ferdig høsten 2021.

I forbindelse med Svalbardbudsjettet for 2021 ble det besluttet å ikke prioritere skredsikring i Nybyen og at studentsamskipnadens brakker skulle overdras vederlagsfritt til en statlig aktør, dersom de ikke kan saneres, jf. Prop. 1 S (2020–2021) *Svalbardbudsjettet*. Kunnskapsdepartementet ba Norges arktiske studentsamskipnad i april 2025 om å sette i gang en planprosess for å avklare om brakkene i Nybyen kan saneres. Det er forventet at denne prosessen vil ta tid. Ifølge departementet blir det gjennomført jevnlig tilsyn med og tilstandsvurderinger av brakkene.

Når det gjelder det nye bygget på Elvesletta, opplyser departementet at det gjennomføres vurdering av tilstand basert på hendelser i driften gjennom året. Det er gjennomført 1-års og 5-års befaring, men ikke tilstandsvurdering etter standard NS3424

siden bygget kun er 5 år gammelt.[15] Kunnskapsdepartementet opplyser videre at samskipnaden har systematisk oppfølging av bygget ved bruk av FDV-skjema (regneark og boligsystem) for alle fag med faste intervaller for oppfølging[16]. Bygget har også «SD-anlegg» slik at tekniske anlegg monitoreres gjennom disse.[17] Samskipnaden har laget skriftlige rutiner for løpende og årlig vedlikehold, og har komplett FDV-dokumentasjon på alle bygningsdeler og komponenter som benyttes ved oppfølging.

Universitetssykehuset i Nord-Norge HF - Longyearbyen sykehus

Helse- og omsorgsdepartementet opplyser at departementet i januar 2022 i foretaksmøtet med Helse Nord RHF stilte krav om at Riksrevisjonens rapport om svalbardselskapenes håndtering av klimautfordringer skulle følges opp. Departementet viser til at Helse Nord RHF i mai 2026 opplyste om at Helse Nord RHF har gitt Universitetssykehuset i Nord-Norge HF oppgaven med å følge opp bygningsmassen på øygruppen.

Departementet viser til at det per 2026 er identifisert et oppgraderingsbehov som er estimert til 6 mill. kr. Andre vedlikeholdsbehov i helseforetaket har imidlertid hatt høyere prioritet. Det er ikke gjort grunnundersøkelser ved Longyearbyen sykehus siden 2016. Basert på informasjon om tiltakende endringer i grunnforhold andre steder på øygruppen, er det behov for å gjøre nye grunnundersøkelser ved sykehuset. Departementet opplyser at Helse Nord RHF vil følge opp Universitetssykehuset i Nord-Norge HF når det gjelder tidspunkt for gjennomføring av dette.

3.2.5 Riksrevisjonens vurdering

Riksrevisjonen registrerer at Nærings- og fiskeridepartementet og Klima- og miljødepartementet i oppfølgingen av selskapene har økt sin oppmerksomhet om den risikoen som klimautfordringene på Svalbard innebærer, og at de jevnlig har hatt temaet på agendaen i eierdialogen. Dette er i tråd med Riksrevisjonens anbefaling.

Når det gjelder de to anbefalingene rettet mot selskapene, registrerer Riksrevisjonen at både Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS (Store Norske) og Kings Bay AS opplyser å ha forbedret sine systemer og rutiner for å sikre et bedre kunnskapsgrunnlag og holde seg oppdatert på tilstanden i selskapenes bygningsmasse.

Det er positivt at Store Norske har hatt en gjennomgang av bygningsmassen og at det er laget en plan for fremtiden for oppgradering av boligene, som blant annet skal bidra til klimasikring. Siden Store Norske har fått et ansvar for energiforsyningen i Longyearbyen, vil dette også etter Riksrevisjonens vurdering forsterke viktigheten av å ha gode systemer og rutiner for å holde seg oppdatert på tilstanden i energiforsyningsinfrastrukturen. Riksrevisjonen konstaterer at Store Norske sin gjennomgang av boligmassen viser at det er et stort behov for utbedringer og erstatninger for eksisterende bygg.

[15] NS 3424, *Norsk Standard for tilstandsanalyser av byggverk*.
[16] FDV= Forvaltning, Drift og Vedlikehold.
[17] SD= Sentralisert digitalt system som overvåker, styrer og administrerer de tekniske funskjonene i et bygg.

Videre er det positivt at Kings Bay AS i 2024 fullførte en rullering av arealplan for Ny Ålesund for å få et bedre grunnlag for ras- og skredvurdering. Dette gir viktig kunnskap for å kunne tilpasse oppfølgingen av selskapets boliger og infrastruktur til klimaendringene.

Videre registrerer Riksrevisjonen at Norges arktiske studentsamskipnad har laget skriftlige rutiner for løpende og årlig vedlikehold, og har systemer for å overvåke og følge opp tilstanden i tekniske anlegg og i bygningsmassen. Riksrevisjonen legger til grunn at samskipnaden gjennomfører tilstandsvurderinger, og gjør vurderinger av hvordan klimaendringene påvirker deres bygninger.

Riksrevisjonen har forståelse for at Norges arktiske studentsamskipnad, i påvente av avklaring av ny eier av byggene i Nybyen, ikke har lagt en videre plan for samskipnadens brakker i Nybyen, og ser positivt på at Samskipnaden i mellomtiden inspiserer og sikrer byggene mot ytterligere skader.

Riksrevisjonen registrerer at det først i 2026 er planlagt å iverksette tiltak for å følge opp anbefalingene fra undersøkelsen når det gjelder Longyearbyen sykehus. Riksrevisjonen konstaterer at andre tiltak i helseforetaket har hatt prioritet. Det er positivt at Helse Nord RHF i styringsdialogen vil følge opp at Universitetssykehuset Nord-Norge HF gjennomfører nye grunnundersøkelser. Riksrevisjonen registrerer at det er 10 år siden sist dette ble gjort, og forutsetter at det også følges opp at Longyearbyen sykehus gjennomfører risikovurderinger og etablerer systemer og rutiner for å dokumentere tilstandsvurderinger og inspeksjoner.

Riksrevisjonen ser at det vil være betydelige kostnader ved å sikre boliger og infrastruktur samt ved å oppgradere standarden i boligmassen, og registrerer at det er dialog med eierdepartementene om dette. Vi ser også at reguleringssaker og avklaringer utenfor selskapenes kontroll kan ha betydning for selskapenes fremdrift i arbeidet.

Selskapenes bygninger og infrastruktur representerer samfunnskritiske verdier som er avgjørende for både svalbardsamfunnet og norsk tilstedeværelse på Svalbard. Riksrevisjonen legger til grunn at selskapene og eierdepartementene fortsetter å ha oppmerksomhet på å håndtere den påvirkning klimaendringene har på selskapenes bygninger og infrastruktur, og at de jobber videre med å sørge for at det finnes gode systemer og rutiner for å gjennomføre tilstandsvurderinger og inspeksjoner på området.

Riksrevisjonen avslutter saken.

3.2.6 Statsrådenes svar

Saken ble forelagt statsrådene i Nærings- og fiskeridepartementet, Klima- og miljødepartementet, Kunnskapsdepartementet og Helse- og omsorgsdepartementet for uttalelse i brev 30. september og 1. oktober 2026.

Helse- og omsorgsdepartementet og Klima- og miljødepartementet har svart i brev 13. oktober 2026. Svarene er i vedlegg 4 og vedlegg 8.

Statsrådene i Kunnskapsdepartementet, Nærings- og fiskeridepartementet og Klima- og miljødepartementet har ikke merknader til saken.

3.2.7 Riksrevisjonens uttalelse til statsrådenes svar

Riksrevisjonen har ingen ytterligere merknader.

Saken sendes Stortinget.

3.3 Riksrevisjonens undersøkelse av Investinors måloppnåelse og investeringspraksis

3.3.1 Konklusjon

Riksrevisjonen avslutter saken.

Riksrevisjonen mener det er positivt at Nærings- og fiskeridepartementet i tråd med Riksrevisjonens anbefalinger har fulgt opp Investinor, og at det er gjennomført endringer som skal bidra til bedre måloppnåelse.

Driftsresultatet til Investinor, og driftsinntekter fra direkteinvesteringer har økt betydelig de siste årene, og antall realiseringer har økt. Endringene i revidert nasjonalbudsjett som Stortinget vedtok 19. juni 2026, innebærer at Investinor kan benytte midler som hittil har vært forbeholdt direkteinvesteringer til fondsinvesteringer som historisk har hatt bedre avkastning. Selskapets vedtekter er endret for å hensynta denne endringen.

Ansvarlig departement: Nærings- og fiskeridepartementet

3.3.2 Opprinnelig undersøkelse

Målet med Riksrevisjonens undersøkelse var å vurdere måloppnåelsen av Investinors direkteinvesteringer og hvordan Nærings- og fiskeridepartementet har ivaretatt statens interesser i selskapet og lagt til rette for at selskapet når statens mål med og begrunnelse for eierskapet.

Undersøkelsen ble rapportert i Dokument 3:2 (2022–2023) *Kontroll med forvaltningen av statens interesser i selskaper – 2021* som ble overlevert Stortinget 1. desember 2022. Kontroll- og konstitusjonskomiteen avga sin innstilling 14. mars 2023, jf. Innst. 230 S (2022–2023). Stortinget behandlet saken 28. mars 2023 (sak 15).

I den overordnede vurderingen mente Riksrevisjonen at det var *ikke tilfredsstillende* at Investinor over tid har hatt en svak måloppnåelse. Selv uten åpenbare svakheter i eierstyringen har ikke Investinor lykkes med å avhende bedriftene de har investert i innenfor strategien på fem til åtte år og oppnå en markedsmessig avkastning i perioden 2008–2021.

Undersøkelsen hadde følgende konklusjoner:

- Investinors avkastning har bedret seg over tid, men direkteinvesteringene har i sum ikke gitt netto positiv avkastning i perioden 2008–2021.
- Investinor klarer ikke å selge porteføljebedriftene sine i tråd med selskapets målsettinger om salgstidspunkt.

- Investinor bidrar til økt kapitaltilgang for bedrifter i en tidlig fase, men få selskaper har blitt lønnsomme.
- Nærings- og fiskeridepartementet har en god eierforvaltning av Investinor, men styringsinformasjonen fra selskapet burde vært bedre.

Riksrevisjonen anbefalte at Nærings- og fiskeridepartementet har dialog med Investinor om

- hva som kan forklare at selskapet eier bedrifter lengre enn planlagt, herunder om det er bedriftenes milepeler som nås for sent, om prisforventningene er for høye, eller om fokus på avhending er for lavt
- hvorfor oppfølgingsinvesteringer i selskapene Investinor eier, har vært høyere enn planlagt, og at mye av merinvesteringen skjer i bedrifter som ikke har hatt en ønsket utvikling
- å evaluere prosessene med valg av investeringsmuligheter ut fra etterfølgende utvikling, der også prosjekter det ble sagt nei til, kan være en relevant benchmark om hvorvidt selskapet traff i sine investeringsbeslutninger
- hvorfor det over flere år generelt er rapportert mer optimistiske prognoser om verdiutvikling i investeringer enn det som faktisk ble tilfelle

Stortingets behandling av saken

Kontroll- og konstitusjonskomiteen avga sin innstilling 14. mars 2023, jf. Innst. 230 S (2022–2023). Stortinget behandlet saken 28. mars 2023.

Komiteen var tilfreds med at Nærings- og fiskeridepartementet styrer godt som eier og over tid har fulgt opp, og lagt til rette for, Investinors måloppnåelse. Komiteen mente det er bekymringsfullt at Investinor, selv uten åpenbare svakheter i eierstyringen over tid, har hatt en svak måloppnåelse. Komiteen sluttet seg til Riksrevisjonens kritikk og anbefalinger.

Stortinget sluttet seg enstemmig til komiteens innstilling.

Kilde: Innst. 230 S (2022–2023), jf. Stortingsvedtak 28. mars 2023 (sak 15).

3.3.3 Nærings- og fiskeridepartementets oppfølging

Riksrevisjonen ba i brev 27. mars 2026 Nærings- og fiskeridepartementet om å redegjøre for endringer og tiltak som er iverksatt for å følge opp kontroll- og konstitusjonskomiteens merknader og Riksrevisjonens anbefalinger i Dokument 3:2 (2022–2023), samt for hvilke resultater som er oppnådd på området.

Nærings- og fiskeridepartementet innhentet innspill fra styret i Investinor og svarte i brev 12. mai 2026.

Den opprinnelige undersøkelsen omfattet perioden 2008–2021. Regnskapstall er analysert for perioden 2022–2025 for å få oppdatert informasjon om utviklingen i resultat og inntekter for direkteinvesteringer i perioden etter undersøkelsen.

Nærings- og fiskeridepartementet viser i sitt svarbrev til at det i mars 2023 ba om en skriftlig redegjørelse om styrets vurderinger av temaene som Riksrevisjonen anbefalte. Departementet ba også styret om å gjøre en vurdering av netto avkastning fra direkteinvesteringene over tid, herunder netto avkastning hittil sammenlignet med relevante benchmarks og om hva som er selskapets viktigste tiltak så langt og fremover for å øke avkastningen.

Departementet opplyser at det jevnlig har dialog med selskapet om de ulike temaene som Riksrevisjonen anbefalte. Departementet gjennomfører faste kvartalsvise møter med Investinor der arbeidet med å utvikle verdiene i porteføljen, arbeidet med realiseringer og utviklingen i avkastning er temaer. Dette er også temaer i det årlige møtet med hele styret.

Når det gjelder de fire punktene i Riksrevisjonens anbefalinger, har styret og departementet gjort følgende vurderinger:

Hva som kan forklare at selskapet eier bedrifter lengre enn planlagt, herunder om det er bedriftenes milepeler som nås for sent, om prisforventningene er for høye eller om fokus på avhending er for lavt.

Styret i Investinor påpeker at hovedårsaken til at selskapet eier bedrifter lengre enn planlagt, er investeringer gjort i direktefond 1 (investeringsårgang 2008–2013). I den perioden var selskapet pålagt å ha fokus på fem satsningsområder, hvor det var kapitalintensive næringer uten mange profesjonelle medinvestorer. Disse begrensningene er senere fjernet, og styret peker på at det er tydelige indikasjoner på at holdetiden har blitt redusert for direktefond 2 (investeringsårgang 2013–2017) og direktefond 3 (investeringsårgang 2018–2023).

Styret opplever at det nå er stor oppmerksomhet på avhending, og å øke og legge til rette for å bedre verdiskapingen og realiseringstakten.

Departementet vurderer at Investinor de siste årene har hatt økt oppmerksomhet på realisasjonstakten i porteføljen og har lagt vekt på dette temaet i eierdialogen.

Hvorfor oppfølgingsinvesteringer i selskapene Investinor eier, har vært høyere enn planlagt, og at mye av merinvesteringen skjer i bedrifter som ikke har hatt en ønsket utvikling

Styret påpeker at oppfølgingsinvesteringer er vanlig for ventureinvesteringer i bedrifter som ikke har hatt ønsket utvikling.

Departementet deler styrets vurdering om at oppfølgingsinvesteringer er vanlig for ventureinvesteringer generelt, men påpeker at det ikke har egne analyser av om dette særlig gjelder investeringer som går dårlig. Departementet vil følge opp temaet videre i eierdialogen.

Evaluere prosessene med valg av investeringsmuligheter ut fra etterfølgende utvikling, der også prosjekter det ble sagt nei til kan være en relevant benchmark om hvorvidt selskapet traff i sine investeringsbeslutninger.

Styret påpeker at de utvalgte selskapene i Riksrevisjonens undersøkelse kan ha vært i en senere fase enn gjennomsnittet for porteføljen til Investinor, noe som normalt sett innebærer lavere risiko. Styret anser at Investinor har grundige og gode investeringsprosesser og at begrunnelser for avslag er sammensatte. Typiske årsaker er at selskapet har kommet i en for moden fase, at forretningsideen ikke er god nok eller at selskapet allerede har sikret seg tilstrekkelig finansiering.

Styret påpeker at det er satt i gang en rekke tiltak de siste årene for å heve kvaliteten i forvaltningen, og at selskapets investeringsprosesser er under løpende vurdering.

Departementet påpeker at det ikke har holdepunkter for å ha et avvikende syn på styrets vurdering.

Hvorfor det over flere år generelt er rapportert mer optimistiske prognoser om verdiutvikling i investeringer enn det som faktisk ble tilfelle

Styret viser til iboende egenskaper ved ventureinvesteringer. Få lykkes, men man kan ikke vite hvilke det gjelder. Styret mener Investinor løpende har rapportert verdien av og potensialet i porteføljen slik styret har vurdert den.

Departementet deler styrets vurdering av at selskapet har benyttet anerkjente metoder for verdivurdering som er gjennomgått av ekstern revisor. Departementet påpeker videre at selskapets rapportering også fremover vil være et vesentlig tema i eierdialogen.

Igangsatte tiltak

Nærings- og fiskeridepartementet har gjennomført følgende endringer siden 2023:

- I 2023 ble to nye styremedlemmer valgt inn i styret for å styrke investorkompetansen.
- På ekstraordinær generalforsamling i 2025 stemte staten for en endring i selskapets insentivordning. Hensikten var å bidra til bedre måloppnåelse og at selskapet kan rekruttere og beholde nødvendig kompetanse.
- I prop. 96 s (2025–2026) *Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i Statsbudsjettet 2026*[18] ble det foreslått endringer som kan bidra til høyere avkastning på kapitalen og til å bedre markedet for tidligfasekapital:
  - Øremerkingen på 500 millioner kroner (av totalt 4,3 mrd. kroner til direkteinvesteringer) til skog- og trenæringene fjernes. Avkastningen på disse øremerkede midlene har vært negativ.
  - Det åpnes for at Investinor kan investere i fond under direkteinvesteringsmandatet, fremfor å investere direkte i enkeltselskaper.

[18] Prop. 96 S (2025–2026)

Revidert nasjonalbudsjett ble vedtatt 19. juni 2026.[19] Vedtektene til Investinor ble endret i Generalforsamling 22. juni 2026 for å reflektere disse endringene.

Departementets vurdering er at Investinor har gjennomført en rekke tiltak knyttet til virksomhetsstyring og investeringspraksis, og at tiltakene har bidratt til å bedre måloppnåelsen innenfor rammene av mandatene. De viktigste tiltakene er:

- videreutvikling og tydeliggjøring av selskapets investeringsstrategi i en sterkere kommersiell retning gjennom bl.a. årlige strategiprosesser med styret og administrasjonen
- spisset og økt vekt på styret sin rolle som selskapets investeringskomité
- videreutvikling av porteføljestrategi med definering av optimalpunkter («sweet spots») for ulike virkemidler innenfor de kommersielle mandatene
- økt investeringskompetanse gjennom nyrekruttering og opprettelse av ulike spesialistfunksjoner samt kontinuerlig kompetanseutvikling
- forsterket strukturkapital, metodikk og investeringsprosess (bl.a. økt avkastnings- og exit-fokus)
- inndeling av porteføljeselskapene i syntetiske årgangsfond for å sikre helhetlig porteføljestyring og strengere kapitaldisiplin
- innføring av en intern «opponentordning» i forbindelse med nyinvesteringer
- etablering av en egen «exit-gruppe» som rapporterer fast til administrerende direktør og styret, samt innføring av avhendinger som et fast agendapunkt i selskapets kvartalsrapportering til eier. For å sikre ytterligere fokus er «exits» (realiseringer) også en av tre såkalte «Must-Win Battles» (MWB) i organisasjonen. MWB er et strategisk rammeverk som skal mobilisere organisasjonen og sikre koordinert og kraftfull innsats rundt prioriterte satsningsområder.

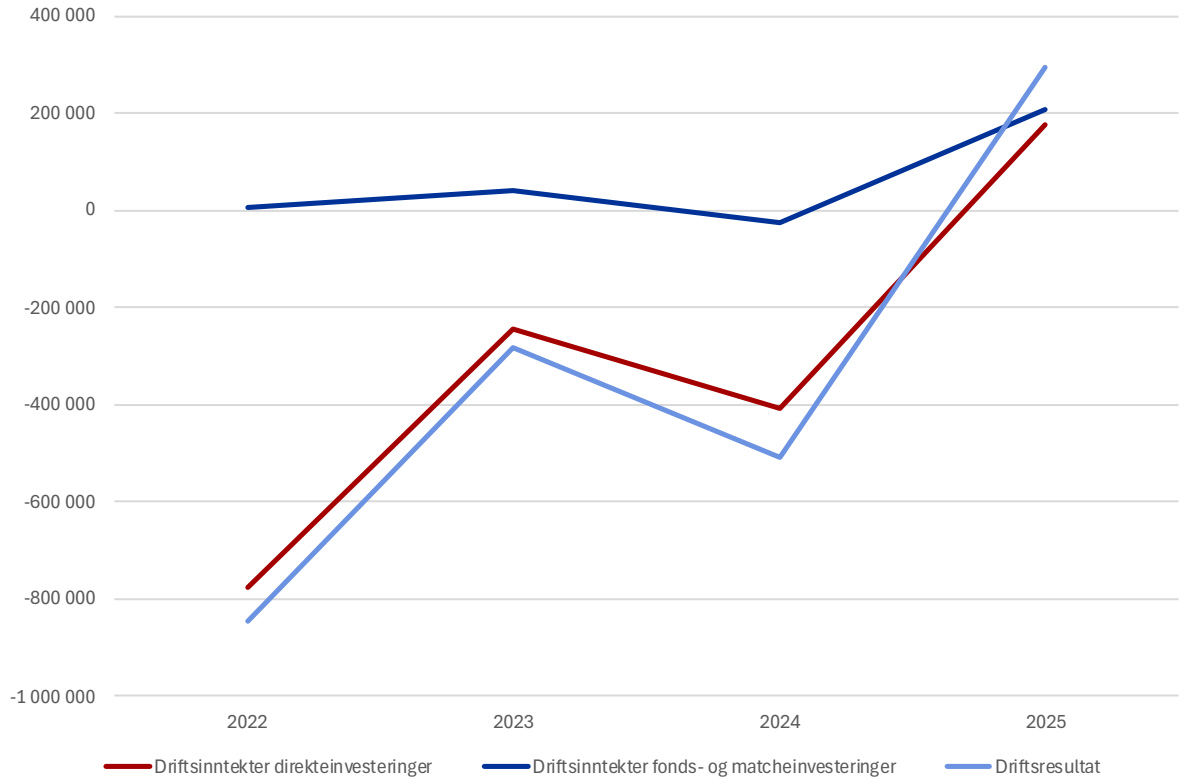
Utvikling i driftsinntekter, driftsresultat og realiseringer

Figur 2 viser utviklingen i konsernets driftsinntekter og driftsresultater fra 2022 til 2025. Inntekter i konsernet består hovedsakelig av avkastning i form av verdiendringer, gevinst/tap ved realiseringer samt renteinntekter fra ansvarlige og konvertible lån. Dette inkluderer både direkteinvesteringer og fonds- og matcheinvesteringer.[20]

[19] Sak - stortinget.no

[20] Direkteinvesteringer er når Investinor investerer direkte i et selskap og blir aksjonær. Ved fondsinvesteringer investerer man i et fond som igjen investerer i flere selskaper. Matcheinvesteringer er når Investinor går inn sammen med private investorer og matcher deres investering helt eller delvis.

Figur 2 Driftsinntekter og driftsresultat i perioden 2022 til 2025 (konsern)

Kilde: Investinors konsernregnskaper 2022–2025.

Figuren viser at Investinor i årene etter Riksrevisjonens undersøkelse har forbedret driftsresultatet fra -846 millioner i 2022 til 296 millioner i 2025[21]. Konsernregnskapet viser et samlet driftsresultat på ca. -1,3 milliarder over perioden 2022–2025. Driftsinntektene fra direkteinvestering er forbedret fra –777 millioner til 177 millioner i perioden.

Investinor gjennomførte 23 realiseringer i 2024–2025, mot 11 i 2022–2023. 16 av disse ble gjennomført i 2025 med en samlet brutto proveny på 863,9 millioner kroner, som er det høyeste i selskapets historie (tre av disse var konkurser). Ifølge selskapets årsrapport for 2025 har det høye antallet realisasjoner de siste to årene frigjort til sammen 1,2 milliarder kroner innenfor direkteinvesteringer. Ifølge Investinor er økningen et resultat av tiltakene som styret har iverksatt for å øke måloppnåelse.

3.3.4 Riksrevisjonens vurdering

Riksrevisjonen merker seg at Nærings- og fiskeridepartementet har fulgt opp de fire punktene Riksrevisjonen anbefalte departementet å ha dialog med Investinor om. Videre merker Riksrevisjonen seg at både departementet og Investinor har iverksatt en rekke relevante tiltak i tråd med undersøkelsens funn og anbefalinger.

Riksrevisjonen mener det er positivt at departementet har hatt jevnlig dialog med Investinor om tiltak for å forbedre måloppnåelsen. Videre konstaterer Riksrevisjonen at det som følge av endringene i revidert nasjonalbudsjett for 2026, ikke lenger øremerkes

[21] Konsernregnskapene til Investinor.

midler til enkeltsektorer, og at det åpnes for at Investinor kan investere i fond under direkteinvesteringsmandatet. Midler som har vært forbeholdt direkteinvesteringer, kan dermed benyttes til å foreta fondsinvesteringer som historisk har oppnådd bedre avkastning. Selskapets vedtekter er endret for å følge opp dette.

Riksrevisjonen registrerer at antall realiseringer har økt de siste årene og at mesteparten av investeringene gjort i løpet av de første årene har blitt avhendet. Det er viktig at departementet og selskapet følger opp dette videre.

Riksrevisjonen avslutter saken.

3.3.5 Statsrådens svar

Saken ble forelagt statsråden i Nærings- og fiskeridepartementet for uttalelse i brev 30. september 2026.

Statsråden har ikke merknader til saken.

3.3.6 Riksrevisjonens uttalelse til statsrådens svar

Riksrevisjonen har ingen ytterligere merknader.

Saken sendes Stortinget.

3.4 Riksrevisjonens undersøkelse av myndighetenes kontroll av grensekryssende avfallstransporter

3.4.1 Konklusjon

Riksrevisjonen avslutter saken.

Riksrevisjonen konstaterer at det er iverksatt flere tiltak for å forbedre kontrollen med grensekryssende avfallstransport. Dette inkluderer tiltak for å få på plass et mer risikobasert tilsyn og et mer treffsikkert system for valg av forsendelser for kontroll. Riksrevisjonen registrerer at hjemmel for overtredelsesgebyr for brudd på regelverket om grensekryssende avfallstransport er innført, men at overtredelsesgebyr i svært liten grad er blitt tatt i bruk.

Ansvarlige departementer: Klima- og miljødepartementet og Finansdepartementet

3.4.2 Opprinnelig undersøkelse

Målet med undersøkelsen var å vurdere om myndighetenes kontroll med avfallseksport sikrer en miljømessig forsvarlig behandling av avfall i tråd med Stortingets vedtak og forutsetninger. Undersøkelsen omfattet perioden 2017–2021.

Dokument 3:6 (2022–2023) *Myndighetenes kontroll av grensekryssende avfallstransporter* ble sendt til Stortinget 8. desember 2022. Kontroll- og konstitusjonskomiteen ga sin innstilling 14. februar 2023, jf. Innst. 179 S (2022–2023). Saken ble behandlet i Stortinget 9. mars 2023 som sak 6, jf. vedtak 516.

Undersøkelsens konklusjoner:

- Myndighetenes sanksjoner mot ulovlig avfallseksport er lite avskrekkende
- Regelverket bidrar til at det er vanskelig å sanksjonere brudd
- Miljødirektoratet kan ikke dokumentere at de gjennomfører et risikobasert tilsyn med eksport av avfall
- Tolletaten har et lite treffsikkert system for å velge ut forsendelser som skal kontrolleres
- Kontrollene Tolletaten gjennomfører, er lite egnet til å avdekke ulovlig avfallseksport

Riksrevisjonen anbefalte Klima- og miljødepartementet å

- påse at Miljødirektoratet reagerer på en måte som er virkningsfull, står i forhold til overtredelsen og virker avskrekkende
- sikre at Miljødirektoratet har tilstrekkelige sanksjonsvirkemidler, og i den forbindelse innfører overtredelsesgebyr så snart det er mulig
- påse at Miljødirektoratet har oppdaterte risikovurderinger og et planverk som legger til rette for god systematikk i gjennomføringen av tilsyn

- følge opp at Miljødirektoratet innretter tilsynene sine slik at de i større grad kan avdekke alvorlige regelverksbrudd

Riksrevisjonen anbefalte Finansdepartementet å

- følge opp at Tolletaten i større grad gjennomfører fysiske kontroller når dette er egnet til å avdekke ulovlig avfallsseksport
- påse at Tolletaten gir Miljødirektoratet tilstrekkelig informasjon om Tolletatens kontroller og oppdagede brudd på regelverket

Stortingets behandling av saken

Kontroll- og konstitusjonskomiteen avga sin innstilling 14. februar 2023, jf. Innst. 179 S (2022–2023). Stortinget behandlet saken 9. mars 2023.

I sin innstilling sluttet kontroll- og konstitusjonskomiteen seg til Riksrevisjonens konklusjoner, kritikk og anbefalinger. Komiteen merket seg at Klima- og miljødepartementet vil følge opp anbefalingene fra Riksrevisjonen med Miljødirektoratet i den ordinære styringsdialogen.

Komiteen merket seg også at Finansdepartementet mener at omfanget av fysiske kontroller med avfallstransport må ses i sammenheng med kontrollnivået for øvrige varer som krysser grensene, risiko og tilgjengelige ressurser, slik at alle kontrollområder blir ivaretatt på en ensartet måte. Komiteen merket seg videre at Finansdepartementet i styringsdialogen med Tolletaten vil følge opp anbefalingen fra Riksrevisjonen om å sikre god samhandling og informasjonsflyt med Miljødirektoratet i arbeidet med kontroll av grensekryssende avfallstransporter.

Kilde: Innst. 179 S (2022–2023).

3.4.3 Klima- og miljødepartementets oppfølging

Riksrevisjonen ba i brev datert 24. mars 2026 Klima- og miljødepartementet om å gjøre rede for hvilke tiltak som er iverksatt for å følge opp Riksrevisjonens konklusjoner og anbefalinger og kontroll- og konstitusjonskomiteens merknader. Videre ble departementet bedt om å gi en vurdering av resultater og eventuelle effekter av de iverksatte tiltakene.

Klima- og miljødepartementet svarte i brev datert 30. april 2026. Departementet beskriver i sitt svarbrev hvilke tiltak som er iverksatt i Miljødirektoratet. Departementet har fulgt opp Riksrevisjonens anbefalinger i sine tildelingsbrev til Miljødirektoratet, blant annet når det gjelder å få på plass et risikobasert kontroll- og sanksjonsregime og et effektivt samarbeid med andre etater.[22] De konkrete tiltakene som departementet omtaler i brevet, er gjengitt lenger ned.

[22] Tildelingsbrev fra Klima- og miljødepartementet til Miljødirektoratet for perioden 2021–2026.

Planlegging av tilsyn

Prosedyren og strukturen for oppdatering av risikovurdering, tiltaks- og tilsynsplan er ifølge Klima- og miljødepartementet forbedret, og dette sikrer kontinuitet og relevans i arbeidet som gjøres. Miljødirektoratet utarbeidet en ny risikovurdering i 2023 og oppdaterer denne årlig, i samsvar med prosedyre for risikovurdering av grensekryssende forsendelser av avfall. Direktoratet utarbeider tiltaksplanen på bakgrunn av risikovurderingen. De tiltakene som skal gjennomføres som tilsyn, legges inn i tilsynsplanen.[23]

Tilsynsaktiviteter og resultater for perioden 2022–2025

Miljødirektoratet fører ulike typer tilsyn med grensekryssende avfallstransporter. De mest vanlige er fysisk grensekontroll ved vei og havn, grensekontroll av dokumenter ved vei og havn og tilsyn med virksomheter. Den årlige tiltaksplanen avgjør hvilke bransjer og avfallsstrømmer som skal kontrolleres. Deretter velges det ut virksomheter for kontroll, basert på blant annet eksportdata fra Tolletaten og registrerte «take back-saker»[24]. I perioden 2022–2025 har det vært ført tilsyn med eksportører av brukte kjøretøy og plast.

Tall mottatt fra Klima- og miljødepartementet viser at Miljødirektoratet har gjennomført en rekke ulike tilsynsaktiviteter på grensekryssområdet de siste årene. I perioden 2022–2025 har det hvert år blitt gjennomført rundt 60 kontroller av grensekryssende avfallstransporter, hvorav noen har vært dokumentkontroller og andre har vært fysiske kontroller. I de to siste årene har det blitt funnet ulovlig avfall i rundt halvparten av grensekontrollene. Andelen kontroller med funn er dermed vesentlig større i de to siste enn i de to første årene i perioden, der det var funn i svært få av kontrollene.

Miljødirektoratets egne undersøkelser med forsendelser fra Norge som er stanset i utlandet

Når ulovlige forsendelser med avfall stanses av myndighetene i utlandet, blir norske og utenlandske myndigheter enige om riktig avfallsklassifisering og reaksjonsform. Hovedregelen er at forsendelsen skal returneres til avsenderlandet.[25] Mellom 2019 og 2021 kontrollerte Miljødirektoratet ingen forsendelser av avfall som ble stanset i utlandet («take back-saker»). I perioden 2022–2025 gjennomførte Miljødirektoratet to tilsyn med slike forsendelser. Miljødirektoratet har brukt informasjon fra forsendelsene som blir stanset i utlandet, til å velge hvem det skal føres tilsyn med. For eksempel er over halvparten av alle saker om plast og kjøretøy som de kontrollerte de siste årene valgt ut på bakgrunn av denne oversikten. På denne måten blir virksomhetene gjenstand for tilsyn selv om Miljødirektoratet ikke gjør en fysisk kontroll av den aktuelle «take back-saken».

[23] I svarbrevet fra Klima- og miljødepartementet er oppdatert risikovurdering, prosedyre for risikovurdering, tiltaksplan og tilsynsplan lagt ved.
[24] «Take back-saker» er tilsyn med forsendelser som er blitt stanset i utlandet. Hovedregelen er at forsendelsen skal sendes tilbake til avsenderlandet og behandles videre der.
[25] Dok. 3:6 (2022–2023) kap. 7.3.2, s. 77 og 78.

Innføring og bruk av overtredelsesgebyr

Miljødirektoratet fikk 22. juni 2023 hjemmel til å ilegge overtredelsesgebyr for brudd på regelverket om grensekryssende avfallstransporter, og direktoratet har etter dette arbeidet med å ta det i bruk i relevante saker. Miljødirektoratet har gjennomført opplæring i bruk av overtredelsesgebyr i forbindelse med tilsynsopplæring, i konkrete saker og på forespørsel. Direktoratet har en prosedyre som gjelder generelt for oppfølging av lovbrudd, retningslinjer for valg av reaksjonsform ved brudd på miljøregelverket og rutiner for reaksjonsmøter[26]. Klima- og miljødepartementet opplyste i sitt svarbrev datert 30. april 2026 at Miljødirektoratet var i ferd med å utarbeide en veileder om bruk av overtredelsesgebyr etter produktkontrolloven og forurensningsloven.

Riksrevisjonen ba i august 2026 om tilbakemelding om status i dette arbeidet. Klima- og miljødepartementet opplyste i sitt svarbrev datert 2. september at Miljødirektoratet har utarbeidet en veiledning for statsforvalteren om bruk av overtredelsesgebyr etter enkelte bestemmelser i forurensningsloven, datert mars 2025.[27] Departementet viste til at veiledningen også reflekterer Miljødirektoratets praksis for bruk av overtredelsesgebyr og derfor også er relevant for Miljødirektoratets arbeid med dette. En gjennomgang av veiledningen viser at den spesifiserer hvilke overtredelser som er dekket av statsforvalterens hjemler til å ilegge overtredelsesgebyr, og det gis også konkrete eksempler. Det er ikke utarbeidet en spesifikk veileder for Miljødirektoratet om bruk av overtredelsesgebyr etter produktkontrolloven og forurensningsloven.

Per 30. april 2026 var det totalt blitt ilagt to overtredelsesgebyrer for brudd på regelverket om grensekryssende avfallstransporter. En årsak til at det ikke er ilagt flere overtredelsesgebyrer, er ifølge Klima- og miljødepartementet at åtte av sakene der det har vært vurdert å ilegge overtredelsesgebyr i 2025, i stedet har blitt anmeldt. Dette har skjedd i saker der det har vært grunn til å tro at det dreier seg om brudd på straffeloven og tilknytning til organisert kriminalitet.[28]

Ny grensekryssforordning

Ny grensekryssforordning trådte i kraft i EU i mai 2024, men mange av bestemmelsene i forordningen ble gjeldende først fra mai 2026. Forordningen skal innlemmes i EØS-avtalen og gjennomføres i norsk rett før den blir gjeldende for norske aktører. Alt plastavfall fra EU er blitt meldepliktig fra 21. mai 2026. Fra 21. november 2026 trer eksportforbud for plastavfall fra EU til tredjeland i kraft. Disse endringene vil gjøre det enklere å kontrollere plastavfall ved grensekontroll.

3.4.4 Finansdepartementets oppfølging

Riksrevisjonen ba i brev datert 24. mars 2026 Finansdepartementet om å gjøre rede for hvilke tiltak som er iverksatt for å følge opp Riksrevisjonens konklusjoner og anbefalinger

[26] Dette er møter som Miljødirektoratet kan gjennomføre internt for å vurdere hva som er hensiktsmessig oppfølging av alvorlige og gjentatte brudd på regelverket.
[27] Veiledningen var lagt ved som et eget vedlegg til svarbrevet.
[28] På Miljødirektoratets hjemmesider Miljøkriminalitet - anmeldelser og andre reaksjoner - miljodirektoratet.no framgår det at det i perioden 2022–2025 er anmeldt i alt 12 saker på dette området.

og kontroll- og konstitusjonskomiteens merknader. Videre ble departementet bedt om å gi en vurdering av resultater og eventuelle effekter av de iverksatte tiltakene.

Finansdepartementet svarte i brev datert 6. mai 2026. Departementet opplyser at anbefalingene fra Riksrevisjonen blir fulgt opp i styringsdialogen med Tolletaten. Det er krav i tildelingsbrevene om at Tolletaten årlig skal sende en egen rapport til departementet om sin oppfølging av Dokument 3:6 (2022–2023).[29] Departementet beskriver i sitt svarbrev hvilke tiltak som er iverksatt i Tolletaten.

Innretning av kontrollarbeidet i Tolletaten

Departementet opplyser at inn- og utførsel av farlig avfall er et av Tolletatens prioriterte kontrollområder, og i perioden 2022–2025 har EE-avfall, plast og kjøretøy vært prioritert når det gjelder utførsel.[30] De årlige prioriteringene er basert på Tolletatens årlige oppdatering av etatens nasjonale trusselvurdering. Tolletaten bruker flere metoder for å avdekke ulovlig eksport av avfall.

For å nå målet om mer smidig grensepassering, har det ifølge Finansdepartementet vært en stor utvikling i gjennomføring av deklarasjonskontroll i Tolletaten. Nye systemløsninger gjennom Treff-satsningen[31] har gitt muligheter for mer målrettet objektvalg. Forebygging og veiledning har også endret Tolletatens arbeid med deklarasjonskontroll, og har ført til færre stansede deklarasjoner, mindre bortvalg (se forklaring lenger ned) og flere fysiske kontroller. Tolletatens system for å velge ut deklarasjoner til kontroll er basert på masker[32] i TVINN - Tolletatens fagsystem for innførsel og utførsel av varer. I tråd med risikovurderinger og prioriteringer har de maskene som er knyttet til avfallsrettede deklarasjoner, blitt forbedret. Tolletaten oppretter maskene i samarbeid med Miljødirektoratet, og de er gjenstand for kontinuerlig evaluering og forbedring. Tidligere generelle masker er blitt erstattet av færre, men mer målrettede masker. Dette har ført til færre stansede deklarasjoner og dokumentkontroller enn tidligere, og flere fysiske kontroller enn det var i perioden 2019–2021.

Hovedregelen er at alle fysiske kontroller på forhånd har vært gjenstand for skjermkontroll og dokumentkontroll. Skjermkontroll er en overordnet vurdering av hvorvidt informasjonen som er gitt i tolldeklarasjonen bør underlegges ytterligere kontroll. Dersom informasjonen vurderes som riktig, så kan deklarasjonen aksepteres uten at det hentes inn ytterligere dokumentasjon. På bakgrunn av etterretningsinformasjon kan det vurderes at det er behov for dokumentkontroll, og da innhentes deklarasjonens tilhørende dokumenter, som for eksempel fakturaer og fraktsedler. Tolletaten sender dokumentasjon fra et utvalg dokumentkontroller til Miljødirektoratet for vurdering av behov for ytterligere kontroll. Tolletaten får tilbakemelding om behov for videre oppfølging, for eksempel forespørsel om skanning av containere og kjøretøy for Miljødirektoratet. Der Tolletaten

[29] Tildelingsbrev til Tolletaten for årene 2023 til 2026.
[30] Det har dermed vært en utvidelse av kontrollprioriteringene fra 2021, som omfattet utelukkende EE-avfall, jf. Dok. 3:6 (2022–2023), kap. 4.1.1.
[31] Treff-satsningen er Tolletatens digitaliseringsprogram, som innebærer ny og forbedret systemstøtte for oppgaver i alle ledd av kontrollprosessene i Tolletaten, Statsbudsjettet 2025 - Tolletaten - tildelingsbrev, punkt 3.4.2.
[32] Kontrollmasker er filtre som plukker ut deklarasjoner basert på forhåndsbestemte kriterier. Statistiske masker utfører en automatisk logisk sjekk av oppgitte tall for å sikre at oppgitte opplysninger gir mening.

vurderer at en forsendelse er problematisk opp mot regelverket, dokumenteres kontrollen og oversendes til Miljødirektoratet for vurdering. Forsendelsen følges deretter opp av Miljødirektoratet med egne tilsyn.

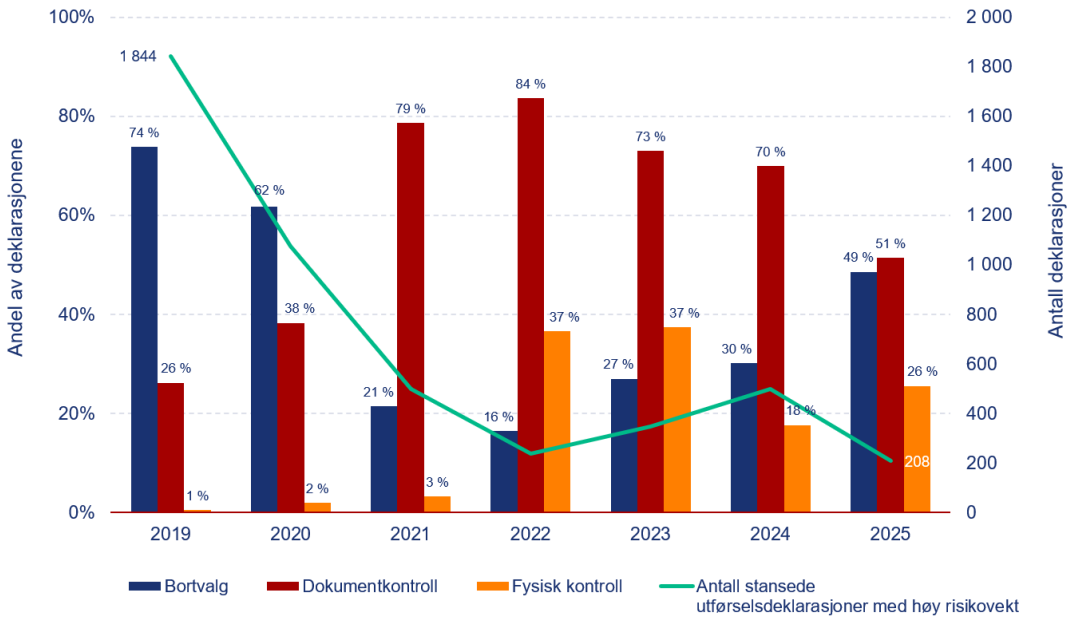
Tabell 3 Antall fysiske kontroller av Tolletaten i 2022–2025

Fysiske kontroller	2022	2023	2024	2025
Uten funn	65	110	57	32
Overført til Miljødirektoratet	22	20	31	21
Totalt	**87**	**130**	**88**	**53**

Kilde: Finansdepartementet.

Tabell 3 viser at det var variasjon i antall fysiske kontroller Tolletaten gjennomførte i perioden 2022 til 2025. Antallet saker som er overført til Miljødirektoratet for vurdering og oppfølging, har i perioden vært forholdsvis stabilt. I alle årene er antallet fysiske kontroller høyere enn i perioden 2019–2021, da det ble gjennomført mellom 10 og 21 fysiske kontroller hvert år, jf. figur 3.

Figur 3 Antall deklarasjoner som er stanset av avfallsrettede masker med høy risikovekt, og andelen av disse som er fulgt opp med kontroll i perioden 2019–2025

Kilde: Finansdepartementet.[33]

[33] Vedlegg til brev fra Finansdepartementet til Riksrevisjonen, 6. mai 2026. Vedlegget inneholder en tabell utarbeidet av Tolletaten. Tallene viser totalt antall deklarasjoner, andelen av deklarasjonene som ikke har blitt gjenstand for videre kontroll (bortvalg) og andelen med dokumentkontroller. I tillegg viser den andelen av deklarasjonene som har blitt gjenstand for fysisk kontroll etter dokumentkontrollen. Figuren er utarbeidet av Riksrevisjonen på grunnlag av tallene i tabellen.

Figur 3 viser at antallet deklarasjoner med høy risikovekt[34] som har blitt stanset, og andelen av disse som har blitt gjenstand for ulike typer kontroll, har variert i perioden 2019–2025. For perioden sett under ett er det en nedgang i antallet stansede deklarasjoner, og en nedgang i andel deklarasjoner som ikke ble gjenstand for videre kontroll etter bortvalg. Andelen bortvalg øker imidlertid noe i slutten av perioden. For perioden 2019–2025 har det vært en økning i andelen deklarasjoner som er fulgt opp med dokumentkontroll og fysisk kontroll. Andelen fysiske kontroller er imidlertid noe lavere i 2024 og 2025 enn de to foregående årene.

Tolletatens mulighet til å gjennomføre fysiske kontroller vil ifølge Finansdepartementet bli styrket framover. Det har blitt anskaffet og tatt i bruk flere ulike typer skannere i 2024 og 2025, i tillegg til at det vil komme flere skannere fra årsskiftet 2026–2027.[35]

Tolletatens rapporteringsløsning for informasjon til Miljødirektoratet

Da den opprinnelige undersøkelsen ble gjennomført, var rapporteringsløsningen Miljødirektoratet brukte for å få informasjon om Tolletatens kontroller, tungvint og lite brukervennlig. Dette resulterte i at Tolletaten sluttet å bruke denne løsningen.[36] Tolletaten har utarbeidet en alternativ rapporteringsløsning i sitt kontrollstøtteverktøy for registrering av fysiske kontroller og avdekkede brudd på regelverket for ulovlig avfall. I dette verktøyet er det tilrettelagt for registrering av saker som avdekker funn og som oversendes Miljødirektoratet for oppfølging. Oversendelsen skjer gjennom sikre e-poster med fritekst og dokumentasjon.

Det er etablert faste samhandlingsrutiner for informasjonsdeling med Miljødirektoratet, og informasjon fra Tolletaten fører ofte til at Miljødirektoratet gjennomfører tilsynskontroller rettet mot relevante eksportører i Norge.

Endringer i samarbeidet mellom Tolletaten og Miljødirektoratet

Både Finansdepartementet og Klima- og miljødepartementet har beskrevet samarbeidet mellom etatene og hvordan dette har blitt utviklet i perioden.

Tolletaten og Miljødirektoratet har ifølge departementene etablert et tett og godt samarbeid og en solid og velfungerende plattform for samhandling. Samarbeidet er formalisert gjennom en overordnet samarbeidsavtale og er godt etablert både på strategisk og operativt nivå. Det gjennomføres faste etatsledermøter og samarbeidsfora, hvor overordnede prioriteringer, erfaringsdeling og behov for justering av rutiner og prosedyrer blir diskutert. Samarbeidet på operativt nivå er styrket de senere årene. Det gjennomføres flere samarbeidsmøter enn tidligere, i gjennomsnitt en gang månedlig, i forbindelse med løpende oppgaver og planlagte kontrollaksjoner i Norge og internasjonalt. Den økte møtefrekvensen bidrar til bedre samordning og effektiv utnyttelse

[34] Stansede deklarasjoner har en risikovekt som viser hvordan Tolletaten skal prioritere dem. En høy risikovekt innebærer at saksbehandleren bør eller skal kontrollere deklarasjonen.
[35] Ny skanner på Svinesund ble tatt i bruk i 2024, og det vil komme seks mobile skannere i løpet av årsskiftet 2026/2027 og i løpet av første kvartal 2027. Tolv håndholdte skannere ble anskaffet i 2025, og i løpet av 2026 vil Tolletaten ha 20 slike skannere.
[36] Dok. 3:6 (2022–2023) kap. 7.3.3 (s. 80).

av ressurser. Ifølge Finansdepartementet legger samarbeidet mellom Tolletaten og Miljødirektoratet til rette for god samhandling og informasjonsflyt i arbeidet med kontroll av grensekryssende avfallstransporter.

Det er etablert faste rutiner for uttrekk av tolldata fra Tolletaten og for bestilling av masker i TVINN. Tolldata er sentrale for Miljødirektoratets analyse-, planleggings- og kontrollarbeid, og brukes både ved vurdering av enkeltsaker og ved planlegging av målrettede tilsyn og kontrollaksjoner. Maskene er et viktig verktøy for målrettet kontroll av risikoutsatte forsendelser.

Etatenes felles veileder for kontroll av grensekryssende avfallstransporter fra 2020[37] ble i 2024 supplert med kvikkreferanser og en digital kunnskapsportal for operativt tollpersonell. Kvikkreferansen gir en kort oppsummert veiledning om kontroll og håndtering av avfallsforsendelser, og informasjonen er tilpasset kontrollverktøyet på skjermbrettet tollpersonellet bruker. Miljødirektoratet gir også jevnlig opplæring til tollere på ulike arenaer.

3.4.5 Riksrevisjonens vurdering

Riksrevisjonen merker seg at det er iverksatt flere tiltak både i Tolletaten og i Miljødirektoratet.

Riksrevisjonen registrerer at det legges til grunn at nye systemløsninger gir muligheter for mer målrettet utvelgelse av kontrollobjekter. Tolletaten og Miljødirektoratet samarbeider om å utarbeide mer treffsikre masker i deklareringsverktøyet TVINN, og gjør en kontinuerlig evaluering og forbedring av maskene. I tillegg til forebygging og veiledning ser dette ut til å ha bidratt til en mer målrettet kontrollaktivitet.

Det er positivt at det har vært en utvidelse av kontrollområdene til Tolletaten, fra å omfatte utelukkende EE-avfall til også å inkludere andre typer avfall. Dette kan bidra til å øke oppdagelsesrisikoen og til å avskrekke flere aktører. At det er bestilt flere skannere, vil dessuten styrke muligheten til å gjennomføre effektive fysiske kontroller.

Riksrevisjonen ser positivt på at det i Tolletaten i perioden 2019–2025 totalt sett har vært en økning i andelen stansede deklarasjoner med høy risikovekt som har blitt fulgt opp med fysisk kontroll. Riksrevisjonen merker seg at antall kontroller varierer fra år til år, og det er grunn til å følge med på om kontrollnivået er tilpasset risikoen på området. Riksrevisjonen ser positivt på at Tolletaten har tatt i bruk en ny rapporteringsløsning som skal sikre at etaten gir tilstrekkelig informasjon om saker som sendes til Miljødirektoratet for oppfølging.

Prosedyren og strukturen for oppdatering av Miljødirektoratets risikovurdering, tiltaks- og tilsynsplan er forbedret siden forrige undersøkelse ble gjennomført. Etter Riksrevisjonens vurdering legger dette et godt grunnlag for en mer regelmessig og systematisk planlegging av tilsyn med eksport av avfall enn tidligere.

[37] Veilederen inneholder relevante definisjoner og begreper, Miljødirektoratets prioriteringer og prosedyrer som skal sikre god og effektiv håndtering av mistenkelige avfallsforsendelser.

Riksrevisjonen registrerer at Miljødirektoratet i 2023 ble gitt hjemmel til å ilegge overtredelsesgebyr for brudd på regelverket om grensekryssende avfallstransporter. Det er positivt at nødvendige regelverksendringer har kommet på plass, og at det er gjennomført opplæring. Miljødirektoratet har imidlertid ilagt overtredelsesgebyr for brudd på regelverket om grensekryssende avfallstransporter i bare to saker i løpet av de tre årene som har gått siden hjemmel ble gitt. Dette indikerer at Miljødirektoratet fortsatt har en vei å gå i oppfølgingen av anbefalingen om å reagere på overtredelser på en måte som er virkningsfull og avskrekkende. Riksrevisjonen vil i denne sammenheng peke på at Miljødirektoratet ennå ikke har utarbeidet en veileder om bruk av overtredelsesgebyr for direktoratet etter produktkontrolloven og forurensningsloven. En veileder ville kunne være et viktig hjelpemiddel for å sikre trygghet rundt når det er relevant å bruke overtredelsesgebyr.

Et godt samarbeid mellom etatene er etter Riksrevisjonens vurdering en viktig forutsetning for en effektiv og målrettet kontroll. Riksrevisjonen ser derfor positivt på at det er blitt arbeidet med å videreutvikle både det strategiske og operasjonelle samarbeidet og samhandlingen mellom Tolletaten og Miljødirektoratet. Det har blant annet blitt utviklet verktøy som sikrer at Miljødirektoratet systematisk mottar informasjon om Tolletatens kontroller og avdekkede brudd på regelverket for ulovlig avfall.

Riksrevisjonen vurderer at det er iverksatt tiltak knyttet til alle anbefalingene, men at Miljødirektoratets arbeid med virkningsfulle reaksjoner bør videreføres.

Riksrevisjonen avslutter saken.

3.4.6 Statsrådenes svar

Saken ble forelagt statsrådene i Klima- og miljødepartementet og Finansdepartementet for uttalelse i brev 30. september 2026. Statsrådene har svart i brev av henholdsvis 13. og 8. oktober 2026. Svarene er i vedlegg 8 og vedlegg 5.

3.4.7 Riksrevisjonens uttalelse til statsrådenes svar

Riksrevisjonen har ingen ytterligere merknader.

Saken sendes Stortinget.

3.5 Riksrevisjonens undersøkelse av myndighetenes samordning av arbeidet med digital sikkerhet i sivil sektor

3.5.1 Konklusjon

Riksrevisjonen avslutter saken.

Justis- og beredskapsdepartementet har fulgt opp Riksrevisjonens konklusjoner og anbefalinger og iverksatt satsinger for å styrke den sivile beredskapen innenfor digital sikkerhet. Justis- og beredskapsdepartementet har gjennom sitt samordningsansvar for nasjonal digital sikkerhet lagt vekt på å arbeide for hensiktsmessig organisering, styrket samordning og nødvendig regulering. Departementet har også lagt vekt på å sikre at råd og veiledning om digital sikkerhet fra myndighetene er enhetlig.

Riksrevisjonen vil understreke at det er viktig at Justis- og beredskapsdepartementet følger opp iverksatte tiltak og effekten av disse for å styrke den sivile beredskapen innenfor digital sikkerhet. Selv om Riksrevisjonen avslutter saken, vil både myndighetenes samordning av digital sikkerhet og digital sikkerhet i den enkelte sektor fortsatt være et prioritert område for Riksrevisjonen.

Ansvarlig departement: Justis- og beredskapsdepartementet

3.5.2 Opprinnelig undersøkelse

Målet med undersøkelsen var å vurdere om myndighetenes samordning av arbeidet med å ivareta den digitale sikkerheten i sivil sektor var effektiv og i tråd med Stortingets vedtak og forutsetninger.

Dokument 3:7 (2022–2023) Riksrevisjonens undersøkelse av myndighetenes samordning av arbeidet med digital sikkerhet i sivil sektor ble overlevert Stortinget 2. februar 2023.

Undersøkelsens konklusjoner var:

- Svak samordning av roller, ansvar og krav gjør arbeidet med digital sikkerhet krevende for virksomhetene.
- Justis- og beredskapsdepartementet har ikke sørget for god nok informasjon om den nasjonale digitale sikkerhetstilstanden.
- Justis- og beredskapsdepartementet har ikke sørget for god nok oppfølging av Nasjonal strategi for digital sikkerhet.
- Justis- og beredskapsdepartementet har ikke lagt godt nok til rette for tverssektoriell hendelseshåndtering.

Riksrevisjonen anbefalte at Justis- og beredskapsdepartementet:

- tar en tydeligere samordnings- og pådriverrolle for nasjonal digital sikkerhet i sivil sektor
- sørger for at Nasjonal sikkerhetsmyndighet i samarbeid med de andre veiledningsaktørene gjør veiledningen på det digitale sikkerhetsområdet mer samordnet og tilgjengelig
- sørger for bedre utnyttelse og koordinering av de etablerte arenaene for samordning
- gjennom pådriverrollen bidrar til at alle departementer har tilstrekkelig framdrift i arbeidet som følger av ny sikkerhetslov
- sikrer et bedre kildegrunnlag for å holde oversikt over den nasjonale digitale sikkerhetstilstanden
- sørger for bedre informasjon om resultater av iverksatte tiltak for å kunne vurdere behovet for endringer og nye tiltak på det digitale sikkerhetsområdet
- styrker arbeidet med å avdekke, håndtere og koordinere innsatsen mot alvorlige digitale hendelser

Stortingets behandling av saken

Kontroll- og konstitusjonskomiteen avga sin innstilling 18. april 2023, jf. Innst. 287 S (2022–2023). Stortinget behandlet saken 25. april 2023.

Ved behandling av Dokument 3:7 (2022–2023), jf. Innst. 278 S (2022–2023), sluttet Kontroll- og konstitusjonskomiteen seg til Riksrevisjonens konklusjoner og kritikk.

Komiteen sluttet seg til Riksrevisjonens anbefalinger og tok til etterretning statsrådens svar om at anbefalingene ville bli fulgt opp i samhandling med andre departementer.

Kilde: Innst. 278 S (2022–2023), jf. Stortingsvedtak 623 25. april 2023.

3.5.3 Justis- og beredskapsdepartementets oppfølging

Riksrevisjonen ba i brev 23. mars 2026 Justis- og beredskapsdepartementet om å gjøre rede for hvilke tiltak som er iverksatt for å følge opp Riksrevisjonens funn og anbefalinger og Kontroll- og konstitusjonskomiteens merknader, og for hvilke resultater som er oppnådd på området.

Departementet svarte i brev 20. april 2026. Svaret er tematisert etter Riksrevisjonens konklusjoner.

Departementet viser til at etter statsrådens uttalelse til Riksrevisjonens undersøkelse i 2022, så er det iverksatt satsinger for 135 millioner kroner som har styrket den sivile beredskapen innenfor digital sikkerhet. Departementet opplyser at det gjennom sitt samordningsansvar for nasjonal digital sikkerhet har hatt søkelys på å styrke

samordningen og bygge digital motstandskraft i samfunnet. Det er lagt vekt på å arbeide for en hensiktsmessig organisering, styrket samordning, nødvendig regulering, samt enhetlige råd og veiledning fra myndighetene.

Samordning av roller, ansvar og krav

Departementet viser til Gjedrem II-utvalget som overleverte sin rapport 9. april 2025. Utvalget har utført en ekstern gjennomgang av Nasjonal sikkerhetsmyndighets (NSM) oppgaveportefølje. For å spisse NSMs oppdrag som nasjonal sikkerhetsmyndighet og sikre bedre utnyttelse av de samlede ressursene, anbefalte Gjedrem II-utvalget at NSMs oppgaver innen digital sikkerhet utenfor sikkerhetsloven blir overført til etater under Digitaliserings- og forvaltningsdepartementet (DFD) og at ansvaret for samordning av digital sikkerhet blir overført fra JD til DFD. Utvalgets rapport følges opp av JD, i dialog med DFD og Forsvarsdepartementet (FD), samt relevante etater. Retningsgivende prinsipper er at det fortsatt skal være én sikkerhetslov og én sikkerhetsmyndighet, og at NSMs kjerneoppgaver skal være de som følger av sikkerhetsloven. Sentralt i oppfølgingen er å bidra til en hensiktsmessig organisering, styrket samordning og tydeligere prioriteringer i arbeidet med digital sikkerhet for å møte brukerbehov.

Ny lov og forskrift om digital sikkerhet trådte i kraft 1. oktober 2025. Loven skal bidra til å sikre grunnleggende krav til digital sikkerhet i virksomheter med særlig betydning for samfunnet ved å forebygge, avdekke og motvirke uønskede hendelser i nettverks- og informasjonssystemer som brukes for å levere samfunnsviktige digitale tjenester. Departementet viser til at dette har vært en viktig milepæl for arbeidet med digital sikkerhet i Norge, og særlig for samordning og avklaring av roller, ansvar og krav. Loven gjennomfører (EU) 2016/1148 (NIS-direktivet) i norsk rett og knytter Norge tettere til det europeiske beredskaps- og sikkerhetssamarbeidet. NSM har laget flere veiledere til digitalsikkerhetsloven og -forskriften for å gjøre regelverket mer tilgjengelig.

I Meld. St. 9 (2022–2023) Nasjonal kontroll og digital motstandskraft for å ivareta nasjonal sikkerhet foreslo regjeringen en kraftsamling av veiledningsmiljøene innenfor digital sikkerhet. Departementet viser som en del av dette blant annet til virksomhetsoverdragelsen av Norsk senter for informasjonssikring (NorSIS) til NSM og etableringen av KommuneCERT som del av HelseCERT.

En nasjonal portal for digital sikkerhet, sikkert.no, ble lansert i januar 2026. Målet er at portalen skal være én felles inngangsport for råd og veiledning om digital sikkerhet. Støtteverktøyet, cybersjekk.no, ble lansert av NSM i 2025 og skal gjøre det lettere for virksomheter å beskytte seg mot digitale trusler.

Departementet viser også til at de har videreutviklet arenaene knyttet til arbeidet med samfunnssikkerhet og nasjonal digital sikkerhet. Nettverk for digital sikkerhet er slått sammen med Departementenes samordningsråd (for samfunnssikkerhet og nasjonal sikkerhet) til ett nytt forum. De to arenaene samlet i stor grad de samme aktørene og hadde både tilgrensende og tidvis overlappende tematikk.

Når det gjelder oppfølgingen av hvordan digital sikkerhet i større grad kan inngå i flere tilsyn utenfor sikkerhetsloven og i samordning av tilsyn, viser departementet til at den nye digitalsikkerhetsloven har bestemmelser om blant annet tilsyn og sanksjoner. I digitalsikkerhetsforskriften § 21 fremgår det at ansvarlig departement skal utpeke myndigheter til å føre tilsyn med tilbydere som omfattes av digitalsikkerhetsloven innenfor egen sektor. NSM er tilsynsmyndighet i de tilfeller der det ikke er utpekt sektortilsyn. I forskriftens § 20 utpekes NSM til nasjonalt kontaktpunkt for sikkerhet i nettverk og informasjonssystemer. Som kontaktpunkt har NSM en koordinerende rolle og kan bistå tilsynsmyndighetene gjennom veiledning. Etter departementets syn vil en slik koordinerende rolle også være viktig for å sikre en sektorovergripende tilsynssamordning og et tverrsektorielt perspektiv.

Informasjon om nasjonal digital sikkerhetstilstand

Justis- og beredskapsdepartementets oversikt over sikkerhetstilstanden tar utgangspunkt i aggregert informasjon fra blant annet underlagte etater. Departementet viser til at de prioriteringer som gjøres i Norge i stor grad sammenfaller med prioriteringer som gjøres internasjonalt. Departementets vurderinger av utfordringsbildet er gjenkjennelig hos nære allierte. Departementet jobber kontinuerlig med å forbedre kunnskapsgrunnlaget.

Ifølge departementet har NSM i flere år prioritert arbeidet med verdikartlegging høyt. NSM har en samlet oversikt over grunnleggende nasjonale funksjoner (GNF), skjermingsverdige objekter og infrastrukturer, samt innmeldte avhengigheter og vedtak om virksomheter underlagt sikkerhetsloven. Ut fra dette kan NSM gi vurderinger og anbefalinger om blant annet ytterligere verdier og virksomheter som bør underlegges sikkerhetsloven. Departementet understreker imidlertid at verdikartleggingen er en kontinuerlig prosess. For å sikre fremdrift i arbeidet har NSM en aktiv dialog, og gjennomfører sektorgjennomganger, med alle departementene og Statsministerens kontor, for å identifisere svakheter og foreslå forbedringer i det forebyggende sikkerhetsarbeidet. NSM utarbeider årlig en verdimelding som beskriver status i hver sektor.

I tråd med Meld. St. 9 (2022–2023) viser departementet til at regjeringen har tatt flere grep for å sikre økt oversikt over verdier av betydning for nasjonal og digital sikkerhet. I den krevende sikkerhetspolitiske situasjonen i 2022 og 2023 så regjeringen det nødvendig å gå grundigere inn i enkelte sektorer som er særlig berørt av trussel- og risikobildet. Dette gjaldt blant annet sektorene for olje, gass, kraft og ekom. Gjennomgangene bidro til høyere bevissthet på tvers av sektorene om hvordan viktige verdier skal beskyttes. I kraft av sin pådriverrolle har JD også bragt ulike temaer om nasjonal verdikartlegging til behandling i regjeringen.

Av andre tiltak for å få mer informasjon om sikkerhetstilstanden, viser JD blant annet til endringer i sikkerhetsloven om eierskapskontroll. Videre gjennomføres det tilstandsvurderinger innenfor de kritiske samfunnsområdene kraft, transport og digital infrastruktur (med søkelys på ekom) som del av det pågående arbeidet med en

langtidsplan for sivil beredskap. På oppdrag fra JD har NSM også gjennomført en konseptvalgutredning for en nasjonal skytjeneste.

Ekomloven trådte i kraft 1. januar 2025. Loven inneholder reguleringer rettet mot datasenterbransjen. Det pågår et arbeid med forskrift til loven for utlevering av kundeopplysninger til Nkom, NSM, Politiets sikkerhetstjeneste (PST) og politi- og påtalemyndighet som skal styrke arbeidet med forebygging, avverging og stansing av lovbrudd med tilknytning til datasenter. Det forventes at endringene vil bli fastsatt i løpet av 2026.

Oppfølging av Nasjonal strategi for digital sikkerhet

I 2019 kom Nasjonal strategi for digital sikkerhet. Det har siden blitt gjennomført to statusrapporteringer om blant annet departementenes oppfølging av strategien og andre relevante tiltak, inkludert spørreundersøkelser til norske virksomheter om blant annet bruken av strategien. Ifølge JD viser rapporteringen at det pågår mye godt og systematisk arbeid på feltet, men at det også er behov for å nå bedre ut med råd og veiledning. Ifølge departementet er dette fulgt opp gjennom tiltakene; ny nasjonal portal for digital sikkerhet, kraftsamling av råd- og veiledningsmiljøer og sterkere regulering gjennom lov om digital sikkerhet.

I Totalberedskapsmeldingen Meld. St. 9 (2024–2025) løftes behovet for digital motstandskraft frem som følge av den sikkerhetspolitiske situasjonen og omfanget av digitale sårbarheter og cyberangrep. Norge har også fått sin første nasjonale sikkerhetsstrategi, og i ny digitaliseringsstrategi settes retningen for det digitale Norge frem mot 2030.

Sammen med Kunnskapsdepartementet (KD) har JD innhentet oppdatert kunnskap om arbeidslivets behov for kompetanse på digital sikkerhet frem mot 2030. Studien fra Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning (NIFU) viser at den udekkede etterspørselen etter kompetanse minker, hovedsakelig fordi det er flere som studerer digital sikkerhet. Gjennom tildelingsbrevet fra KD for 2025 er Forskningsrådet instruert om å videreføre øremerkede midler til nærings-ph.d. og offentlig sektor-ph.d., rettet mot fagområdene IKT-sikkerhet og kryptologi for kandidater som kan sikkerhetsklareres. I tillegg har KD i perioden 2024–2026 tildelt 200 studieplasser i teknologi/IKT og 100 studieplasser i kvanteteknologi. Ifølge JD er dette en generell satsning fra KD, som har betydning for digital sikkerhetskompetanse samlet.

Tverrsektoriell hendelseshåndtering

Justis- og beredskapsdepartementet viser til at det de siste årene har blitt satt inn betydelige ressurser for å forsvare Norge mot ødeleggende cyberangrep.

Riksrevisjonens undersøkelse viste svakheter ved NSMs evne til å oppdage og håndtere digitale hendelser. Både i 2023 og 2025 fikk NSM økte bevilgninger for å forbedre evnen til hendelseshåndtering, inkludert analysefunksjon og praktisk bistand til rammede

virksomheter. Departementet viser også til økt effekt av Varslingssystem for digital infrastruktur (VDI), inkludert en økning i antall virksomheter som deltar i systemet.

Felles cyberkoordineringssenter (FCKS) skal bidra til å øke den nasjonale evnen til å motstå alvorlige digitale angrep, understøtte strategisk analyseproduksjon og vedlikeholde et helhetlig trussel- og risikobilde for det digitale rom. Riksrevisjonens undersøkelse viste at JD ikke hadde fulgt godt nok opp vedvarende utfordringer i Felles cyberkoordineringssenter. Det var utfordringer knyttet til ressurssituasjonen og bemanningen. Partene i FCKS (PST, E-tjenesten, NSM og Kripos) gjennomførte en intern evaluering og etablerte en handlingsplan i 2023. Ifølge departementet er FCKS i dag innrettet med fem hovedoppgaver, hvor hovedhensikten er å sikre at partene er koordinert før, under og etter håndtering av hendelser, samt at FCKS har en klar rolle og ressurser med riktig kompetanse.

Riksrevisjonens undersøkelse viste også at det var behov for mer øving av tverrsektoriell håndtering av hendelser på nasjonalt nivå. Ifølge Justis- og beredskapsdepartementet har det vært gjennomført flere tverrsektorielle øvelser de siste årene, slik som Øvelse Digital 2025. Norge deltar også i ulike internasjonale øvelser.

Riksrevisjonens undersøkelse viste at viktige tverrsektorielle tiltak for å håndtere digitale angrep var forsinket. Ifølge departementet har flere tiltak blitt gjennomført de siste årene. I 2024 ble grunnprinsippene for IKT-sikkerhet oppdatert til en ny versjon, og i 2025 utarbeidet NSM en ny versjon av «Nasjonalt rammeverk for håndtering av digitale angrep og cyberhendelser». Formålet med rammeverket er å styrke den samlede nasjonale beredskapen mot digitale angrep og cyberhendelser gjennom en hendelseshåndteringsmodell som gir grunnlag for effektivt samspill mellom sentrale aktører. JD skriver at de viktigste endringene er tydeliggjøring av krav og anbefalinger, samt konkretisering av rollen til de sektorvise responsmiljøene.

I 2025 utredet NSM på oppdrag fra JD en cyberberedskapsordning med relevante myndigheter og miljøer i næringslivet. Ordningen er ment å være et forutsigbart og skalerbart verktøy for å bidra effektivt til håndteringen av store kriser og hendelser som krever innsats utover ordinær bemanning. Utredningen følges opp av JD i samarbeid med blant annet FD og NFD.

Departementet peker avslutningsvis på at flere av de nevnte satsningene og tiltakene som er iverksatt for å følge opp Riksrevisjonens undersøkelse er med på å styrke nasjonal hendelseshåndtering og NSM som en sentral aktør for dette området. NSM har gjennomført en omorganisering for i større grad å se hendelser på tvers av NSMs fagområder. Departementet understreker at arbeidet med digital sikkerhet har høy prioritet, med særlig vektlegging på oppfølging av Gjedrem-utvalget.

3.5.4 Riksrevisjonens vurdering

Riksrevisjonen merker seg at Justis- og beredskapsdepartementet har fulgt opp Riksrevisjonens konklusjoner og anbefalinger og iverksatt satsinger for å styrke den sivile

beredskapen innenfor digital sikkerhet. Justis- og beredskapsdepartementet har gjennom sitt samordningsansvar for nasjonal digital sikkerhet lagt vekt på å arbeide for hensiktsmessig organisering, styrket samordning og nødvendig regulering. Departementet har også lagt vekt på å sikre enhetlig råd og veiledning om digital sikkerhet fra myndighetene. Riksrevisjonen konstaterer at Norge har fått sin første nasjonale sikkerhetsstrategi og at departementet viser til at gjennom ny digitaliseringsstrategi settes retningen for det digitale Norge frem mot 2030.

Riksrevisjonen konstaterer at Gjedrem II-utvalget som har gjennomført en evaluering av NSMs oppgaveportefølje anbefaler at NSMs oppgaver innenfor digital sikkerhet utenfor sikkerhetsloven blir overført til etater under Digitaliserings- og forvaltningsdepartementet. Riksrevisjonen merker seg at utvalgets rapport følges opp av Justis- og beredskapsdepartementet, i dialog med Digitaliserings- og forvaltningsdepartementet, Forsvarsdepartementet og relevante etater.

Riksrevisjonen ser positivt på at det er opprettet en nasjonal portal for digital sikkerhet med mål om en felles inngangsport for råd og veiledning om digital sikkerhet.

Riksrevisjonen merker seg at det gjennom lov og forskrift er kommet bestemmelser som skal bidra til flere sektorvise tilsyn utenfor sikkerhetsloven. Ansvarlig departement skal utpeke myndigheter til å føre tilsyn innenfor egen sektor. NSM skal ha en koordinerende rolle og bistå tilsynsmyndighetene gjennom veiledning.

Riksrevisjonen merker seg at departementet jobber kontinuerlig med å forbedre kunnskapsgrunnlaget om nasjonal digital sikkerhetstilstand og konstaterer at regjeringen som følge av den sikkerhetspolitiske situasjonen, har sett behov for å gå grundigere inn i enkelte sektorer som energi og ekom. Sammen med Kunnskapsdepartementet har JD også innhentet oppdatert kunnskap om arbeidslivets behov for kompetanse på digital sikkerhet frem mot 2030.

Ekomloven trådte i kraft 1. januar 2025. Loven inneholder reguleringer rettet mot datasenterbransjen. Riksrevisjonen merker seg at det pågår et arbeid med forskrift til loven som skal styrke arbeidet med forebygging, avverging og stansing av lovbrudd med tilknytning til datasenter.

Riksrevisjonen merker seg at NSM har fått økte bevilgninger for å forbedre evnen til hendelseshåndtering, inkludert analysefunksjon og praktisk bistand til rammede virksomheter og at departementet melder om økt effekt av Varslingssystem for digital infrastruktur (VDI), inkludert en økning i antall virksomheter som deltar i systemet.

Riksrevisjonen ser positivt på at det er gjennomført flere tverrsektorielle øvelser de siste årene og at Norge også deltar i ulike internasjonale øvelser innen digital sikkerhet.

Riksrevisjonen vil understreke at det er viktig at Justis- og beredskapsdepartementet følger opp iverksatte tiltak og effekten av disse for å styrke den sivile beredskapen innenfor digital sikkerhet. Selv om Riksrevisjonen avslutter saken, vil både myndighetenes

samordning av digital sikkerhet og digital sikkerhet i den enkelte sektor fortsatt være et prioritert område for Riksrevisjonen.

Riksrevisjonen avslutter saken.

3.5.5 Statsrådens svar

Saken ble forelagt statsråden i Justis- og beredskapsdepartementet for uttalelse i brev 30. september 2026. Statsråden har svart i brev 13. oktober 2026. Svaret er i vedlegg 1.

3.5.6 Riksrevisjonens uttalelse til statsrådens svar

Riksrevisjonen har ingen ytterligere merknader.

Saken sendes Stortinget.

3.6 Riksrevisjonens undersøkelse av myndighetenes arbeid med trygt drikkevann

3.6.1 Konklusjon

Riksrevisjonen avslutter saken.

Riksrevisjonen merker seg at det er iverksatt flere tiltak for å følge opp våre anbefalinger, og har forståelse for at innsatsen siden 2023 i stor grad har vært rettet inn mot beredskap og sikkerhet i vannforsyningen. Samtidig merker Riksrevisjonen seg at vedlikeholdsetterslep og høy lekkasjegrad fortsatt er en utfordring, siden de nasjonale målene for 2033 er vesentlig høyere enn nivåene hittil for fornyelse av ledningsnettet og å redusere lekkasjer.

Fornyelse av distribusjonssystemet for drikkevann er krevende og tar tid. Riksrevisjonen er innforstått med at det vil kunne gå flere år før tiltak gir utslag i måloppnåelsen. Det er derfor lite hensiktsmessig å følge opp undersøkelsen på nytt om ett år. Riksrevisjonen vil i stedet følge utviklingen over tid og vurdere temaet på nytt når tidsfristene for de nasjonale målene nærmer seg.

Ansvarlig departement: Helse- og omsorgsdepartementet

3.6.2 Opprinnelig undersøkelse

Målet med undersøkelsen var å vurdere om myndighetenes arbeid med å sikre innbyggerne trygt drikkevann er i tråd med Stortingets vedtak og forutsetninger.

Dokument 3:8 (2022–2023) *Myndighetenes arbeid med trygt drikkevann* ble overlevert til Stortinget 21. februar 2023.

Undersøkelsens konklusjoner var følgende:

- Drikkevannet til de fleste innbyggerne er trygt, ut fra de myndighetsbestemte kontrollene. Det er imidlertid begrensninger i statlige myndigheters kunnskapsgrunnlag.
- Nasjonale mål fra 2014 om å redusere lekkasjer og å fornye ledningsnettet for drikkevann er ikke nådd.
- Samlet sett har ikke virkemidlene ført til bedring i måloppnåelsen.
- Det har vært for lite samordning mellom involverte departementer i oppfølgingen av de nasjonale målene om å redusere lekkasjer og å fornye ledningsnettet for drikkevann.
- Styringsinformasjonen på drikkevannsområdet er ikke tilstrekkelig og innhentes ikke på en effektiv måte.

Riksrevisjonens overordnede vurdering var at det er kritikkverdig at det ikke er iverksatt tilstrekkelige virkemidler for å oppnå målene om å redusere lekkasjer og å fornye vannledningsnettet.

Undersøkelsen viste at i gjennomsnitt hadde 30 prosent av det ferdig rensede drikkevannet lekket ut av ledningene hvert år i perioden 2015–2021. Det nasjonale målet om at lekkasjegraden ikke burde overstige 25 prosent innen 2020 ble dermed ikke nådd.

Når det gjelder fornyelse av ledningsnettet viste undersøkelsen at fornyelsesgraden i kommunale vannledninger i gjennomsnitt hadde ligget på omtrent 0,7 prosent per år i perioden 2015–2021, mens det nasjonale målet var 2 prosent per år fram til 2035.

Riksrevisjonen anbefalte at Helse- og omsorgsdepartementet

- styrker virkemiddelbruken i form av informasjon, regelverk og tilsyn med videre, for i større grad å bidra til å redusere lekkasjer og å øke fornyelsen av ledningsnettet
- skaffer informasjon om hvordan kommuner bruker eksisterende finansieringsmodell for drikkevannstjenestene
- innretter regelverket for drikkevann slik at det i større grad bidrar til å redusere lekkasjer i ledningsnettet
- sørger for bedre samordning mellom involverte departementer på drikkevannsområdet
- sørger for at styringsinformasjonen på drikkevannsområdet er tilstrekkelig og innhentes på en effektiv måte

Stortingets behandling av saken

Kontroll- og konstitusjonskomiteen avga sin innstilling 2. mai 2023, jf. Innst. 330 S (2022–2023). Stortinget behandlet saken 16. mai 2023.

Komiteen sluttet seg til Riksrevisjonens konklusjoner, kritikk og anbefalinger.

Komiteen viste til at i gjennomføringen av Riksrevisjonens anbefalinger bør den beste løsningen for helhetlig virkemiddelbruk i både stat og kommune legges til grunn for å finne praktiske løsninger tilpasset lokale forhold.

Kilde: Innst. S 330 S (2022–2023).

3.6.3 Helse- og omsorgsdepartementets oppfølging

Riksrevisjonen ba i brev 26. mars 2026 Helse- og omsorgsdepartementet om å redegjøre for status og utvikling på området og for hvilke tiltak som er iverksatt for å følge opp Riksrevisjonens anbefalinger. Helse- og omsorgsdepartementet svarte i brev 29. april 2026.

Status og utvikling innen drikkevannsområdet fra 2023

Ifølge Helse- og omsorgsdepartementet har den geopolitiske situasjonen medført at innsatsen innen drikkevannsforvaltningen i hovedsak har vært rettet inn mot sikkerhetsarbeidet i perioden fra 2023 til i dag. Mattilsynet ble i tildelingsbrevet for 2024 bedt om å ha særlig oppmerksomhet på sikkerhet og beredskap i vannforsyningen, inklusiv IKT-sikkerhet og avhengigheter. I samsvar med Meld. St. 5 (2023–2024) *En motstandsdyktig helseberedskap* (helseberedskapsmeldingen) ble Mattilsynet bedt om å opprette et nasjonalt tverrsektorielt utvalg for vannforsyningsberedskap og bidra til å kartlegge situasjonen og utrede om det er behov for eventuelle tiltak knyttet til nødvannforsyning.

Utvalget for vannforsyningsberedskap ble opprettet høsten 2024 med et eget mandat. Utredningen om nødvannforsyning ble levert departementet i januar 2026. I tillegg ble digitalsikkerhetsloven med forskrift iverksatt 1. oktober 2025, og Mattilsynet er utpekt som tilsynsmyndighet for vannverk som omfattes av loven.

Behovet for streng prioritering har medført at Mattilsynet i perioden i mindre grad har kunnet prioritere innsats rettet mot kommunenes arbeid for å øke fornyelsestakten i ledningsnettet og redusere lekkasjer. Vedlikeholdsetterslep og høy lekkasjegrad er fortsatt en utfordring. Ifølge rapporteringen av data for vannforsyningssystemer i Norge for 2024, et oppdrag fra Mattilsynet til Folkehelseinstituttet, ble fortsatt kun 0,6 prosent av ledningsnettet fornyet i 2024, og gjennomsnittlig lekket 29 prosent av drikkevannet ut av ledningsnettet.

Iverksatte tiltak

Helse- og omsorgsdepartementet opplyser at nye *Nasjonale mål for vann og helse med gjennomføringsplan* ble lansert i februar 2024. Dokumentet setter mål for vann- og avløpsområdet og har en tverrsektoriell gjennomføringsplan for myndighetenes arbeid med sikte på å nå målene. Siden den sikkerhetspolitiske situasjonen har medført streng prioritering, har dette ifølge departementet gått noe på bekostning av arbeidet med å følge opp gjennomføringsplanen.

Ett av punktene i gjennomføringsplanen går ut på å innhente kunnskap om hvordan gebyrer for vann og avløp benyttes og hvordan det påvirker utviklingen på området. Planen omfatter også utredning av barrierer og muligheter, samt vurdering av om regelverket bør endres for å stimulere til økt fornyingstakt av vann- og avløpssystemene. Dette følges nå opp i departementsinterne utredninger. Departementets vurdering er at Riksrevisjonens undersøkelser og mulighetsstudien for vann- og avløpssektoren fra 2022 gir et tilstrekkelig bilde av utfordringene sektoren har på dette området. Følgelig har det ikke vært ansett som nødvendig å gjøre tilleggsundersøkelser for å belyse utfordringene, men konsentrere arbeidet om barrierer og muligheter.

For å sørge for god samordning på vann- og avløpsområdet har regjeringen opprettet et interdepartementalt samarbeidsforum. Departementsrådene i Helse- og omsorgsdepartementet, Klima- og miljødepartementet, Kommunal- og

distriktsdepartementet, Energidepartementet og Justis- og beredskapsdepartementet deltar i forumet. Ved behov deltar også andre departementer i forumet, eksempelvis har Finansdepartementet vært invitert til møter. Departementsråden i Helse- og omsorgsdepartementet leder forumet. I kommunene håndteres vanligvis vann og avløp i en felles etat. Forumet har, ifølge Helse- og omsorgsdepartementet, medført at det fra statlig side er en mer helhetlig tilnærming på tvers av departementene. Dette har medført flere konkrete regelverksendringer som har betydning for kommunenes arbeid for å utbedre ledningsnettet og redusere lekkasjer i ledningsnettet.

En ny lov om kommunale vass- og avløpsanlegg ble vedtatt i Stortinget i mai 2025 og trådte i kraft 1. januar 2026. Loven innebærer at plikter og rettigheter for kommunen som eier av vann- og avløpsanleggene, og for abonnentene, lovfestes. Ifølge § 7 plikter eier av eiendom å vedlikeholde private stikkledninger. Kommunene gis mulighet til å gi nærmere forskrifter og fatte enkeltvedtak om å utbedre lekkasjer på stikkledninger. Helse- og omsorgsdepartementet mener at dette er av stor betydning, siden en stor andel av lekkasjene i ledningsnettet oppstår i private stikkledninger (ifølge Norsk Vann mer enn 50 prosent).

Kommunal- og distriktsdepartementet har økt de maksimale avskrivningstidene på ledningsnett (vann- og avløpsledninger) fra 40 til 80 år, samt endret renten som kommunene skal legge til grunn når de beregner selvkost. Forskriftsendringene trådte i kraft fra budsjett- og regnskapsåret 2026. I tillegg ble merverdiavgiften på vann- og avløpstjenester redusert fra 25 prosent til 15 prosent fra 1. juli 2025. Disse endringene påvirker gebyrberegningen og forventes å få betydning for kommunenes evne og vilje til å vedlikeholde og oppgradere vann- og avløpssystemene.

For å bedre styringsinformasjonen på drikkevannsområdet og redusere kommunenes rapporteringsbelastning, ble det i statsbudsjettet for 2026 bevilget 6 millioner kroner til Mattilsynet. Midlene skal brukes til å styrke samfunnssikkerheten, blant annet gjennom etablering av en digital rapporteringsløsning på drikkevannsområdet. Mattilsynet hadde allerede i tildelingsbrevene for årene 2023 og 2024 blitt bedt om å legge til rette for en slik ny rapporteringsordning, og i 2025 ble de bedt om å prioritere dette arbeidet. Straks bevilgningen forelå, etablerte Mattilsynet et eget produktteam med sikte på rask fremdrift i saken.

Pågående regelverksarbeid

Mattilsynet har ifølge Helse- og omsorgsdepartementet gjennomført høring av endringer av drikkevannsforskriften med sikte på implementering av EUs drikkevannsdirektiv (EU-direktiv 2020/2184). Mattilsynet har allerede i 2023 oversendt utkast til endringsforskrift etter høring til departementet, men EØS-prosessen har tatt tid og direktivet er følgelig fortsatt ikke tatt inn i EØS-avtalen. Endringene vil bli gjennomført straks direktivet tas inn i avtalen. Endringen vil medføre skjerpede krav i drikkevannsforskriften § 15 om plan for kartlegging av lekkasjegrad og reduksjon av vannlekkasje fra distribusjonssystemet. Dette følger opp direktivets artikkel 4 punkt 3. Som det fremgår videre i samme artikkel i direktivet, er planen at dette kravet vil bli ytterligere innskjerpet i 2028 med innføring av

terskelverdier mv. Det pågår arbeid i Europakommisjonen angående dette og Mattilsynet deltar i kommisjonens arbeidsgrupper i tråd med EØS-avtalen.

Departementet opplyser at det parallelt med dette også pågår et omfattende regelverksarbeid som omhandler materialer i kontakt med drikkevann som følger opp artikkel 11 i drikkevannsdirektivet. Også her har Mattilsynet både vært aktive i regelverksarbeidet og gjort omfattende utredningsarbeid med sikte på implementering i norsk rett.

3.6.4 Riksrevisjonens vurdering

Riksrevisjonen merker seg at Helse- og omsorgsdepartementet har iverksatt flere tiltak for å følge opp Riksrevisjonens anbefalinger.

Riksrevisjonen har forståelse for at innsatsen siden 2023 i stor grad har vært rettet inn mot beredskap og sikkerhet i vannforsyningen. Samtidig merker Riksrevisjonen seg at vedlikeholdsetterslep og høy lekkasjegrad fortsatt er en utfordring. Tallene for 2024 som departementet viser til, og tall fra SSB for 2025 som er innhentet senere, viser at måloppnåelsen for fornyelse av ledningsnettet for drikkevann og reduksjon av lekkasjer fra ledningsnettet ikke er forbedret siden Riksrevisjonens undersøkelse ble rapportert. På nasjonalt nivå er måloppnåelsen fortsatt på samme nivå som gjennomsnittet i perioden 2015–2021.

I *Nasjonale mål for vann og helse med gjennomføringsplan* fra 2024 er det satt mål om økt fornyelse av distribusjonssystemet og redusert lekkasjegrad innen 2033. De fastsatte målene er vesentlig høyere enn dagens nivå. Trygt drikkevann er avgjørende for liv og helse, og drikkevannsforsyning er samfunnskritisk infrastruktur. Det er derfor viktig at tiltakene som er iverksatt for å styrke styringen og oppfølging av drikkevannsområdet bidrar til bedre måloppnåelse i kommunenes og øvrige vannverkseieres arbeid med å sikre vannforsyningen.

Fornyelse av distribusjonssystemet for drikkevann er krevende og tar tid. Riksrevisjonen er innforstått med at det vil kunne gå flere år før tiltak gir utslag i måloppnåelsen. Det er derfor lite hensiktsmessig å følge opp undersøkelsen på nytt om ett år. Riksrevisjonen vil i stedet følge utviklingen over tid og vurdere temaet på nytt når tidsfristene for de nasjonale målene nærmer seg.

Riksrevisjonen avslutter saken.

3.6.5 Statsrådens svar

Saken ble forelagt statsråden i Helse- og omsorgsdepartementet for uttalelse i brev 1. oktober 2026. Statsråden har svart i brev 13. oktober 2026. Svaret er i vedlegg 4.

3.6.6 Riksrevisjonens uttalelse til statsrådens svar

Riksrevisjonen har ingen ytterligere merknader.

Saken sendes Stortinget.

3.7 Riksrevisjonens undersøkelse av Sjøfartsdirektoratets arbeid med å fremme gode arbeids- og levevilkår til sjøs

3.7.1 Konklusjon

Riksrevisjonen avslutter saken.

Riksrevisjonen merker seg at Nærings- og fiskeridepartementet og Sjøfartsdirektoratet har iverksatt og planlagt flere tiltak som skal bedre tilsyn med å fremme gode arbeids- og levevilkår for å forebygge ulykker til sjøs. Riksrevisjonen mener det er for tidlig å konkludere med at tiltakene vil gi tilstrekkelig positiv effekt.

Riksrevisjonen registrerer at deler av ulykkesstatistikken ikke har gått i riktig retning siden forrige undersøkelsesperiode, samtidig som det har vært positiv utvikling på noen områder. Riksrevisjonen understreker at det er viktig at Nærings- og fiskeridepartementet følger utviklingen og tilsynsarbeidet tett framover.

Ansvarlig departement: Nærings- og fiskeridepartementet

3.7.2 Opprinnelig undersøkelse

Målet med Riksrevisjonens undersøkelse var å vurdere Sjøfartsdirektoratets arbeid med å føre tilsyn med og fremme gode arbeids- og levevilkår for å forebygge ulykker i sjøfarts- og fiskerinæringen.

Dokument 3:9 (2022–2023) *Riksrevisjonens undersøkelse av Sjøfartsdirektoratets arbeid med å fremme gode arbeids- og levevilkår til sjøs* ble overlevert Stortinget 13. april 2023. Kontroll- og konstitusjonskomiteen ga sin innstilling 6. juni 2023, jf Innst. 491 S (2022–2023). Stortinget behandlet saken 15. juni 2023 (sak 8).

Riksrevisjonens overordnede vurdering var *ikke tilfredsstillende*, fordi:

- Sjøfartsdirektoratets tilsynsvirksomhet ikke var tilstrekkelig tilpasset til å avdekke utfordringene med sjøfolks arbeids- og levevilkår.
- Nærings- og fiskeridepartementet ikke hadde i tilstrekkelig grad fulgt opp forventningene som det har stilt til direktoratet om å fremme gode arbeids- og levevilkår for å forebygge ulykker til sjøs.

Undersøkelsen hadde følgende konklusjoner:

- Økningen i antallet ulykker til sjøs stiller høye krav til Sjøfartsdirektoratets arbeid med tiltak.
- Menneskelige faktorer spiller en stor rolle som årsaksforklaring ved ulykker og påvirkes i betydelig grad av arbeids- og levevilkår.

- For lite hvile, utilstrekkelig bemanning og arbeidspress hos sjøfolk påvirker sikkerheten negativt.
- Sjøfartsdirektoratets innretning av tilsyn er ikke tilstrekkelig tilpasset til å avdekke sjøfolks dårlige arbeids- og levevilkår.
  - Sjøfartsdirektoratet utnytter ikke handlingsrommet til å gjennomføre risikobaserte tilsyn.
  - Sjøfartsdirektoratets tilsynsmetodikk er ikke tilstrekkelig egnet til å avdekke underliggende arbeids- og levevilkårsforhold.
- Sjøfartsdirektoratet jobber forebyggende gjennom veiledning og dialog med næringen.
- Nærings- og fiskeridepartementet har stilt forventninger til Sjøfartsdirektoratets arbeid med sjøfolks arbeids- og levevilkår, men ikke i tilstrekkelig grad fulgt opp.

Riksrevisjonen anbefalte Nærings- og fiskeridepartementet å sørge for at Sjøfartsdirektoratet

- utvikler tilsynsmetodikken for i større grad å avdekke utfordringer ved sjøfolks arbeids- og levevilkår, og i denne sammenheng vurderer å hente inspirasjon fra andre tilsynsmyndigheter,
- utreder bakenforliggende årsaker til ulykker og nestenulykker i større grad som del av overvåkingen av risikobildet, og jobber for at næringen forbedrer innrapporteringen av disse, og
- fortsetter å videreutvikle og implementere mer avanserte risikomodeller for å rette innsatsen mot områdene der effekten er størst.

Riksrevisjonen anbefalte Nærings- og fiskeridepartementet å

- fortsette å følge opp den negative utviklingen i ulykker med direktoratet, og
- følge opp at Sjøfartsdirektoratet jobber aktivt med å videreutvikle virkemidlene for å fremme gode arbeids- og levevilkår for alle sjøfolk, og innhente relevant informasjon for oppfølging av dette arbeidet.

Stortingets behandling av saken

Kontroll- og konstitusjonskomiteen avga sin innstilling 6. juni 2023, jf. Innst. 491 S (2022–2023). Stortinget behandlet saken 15. juni 2023.

I innstillingen sluttet kontroll- og konstitusjonskomiteen seg til Riksrevisjonens konklusjoner, kritikk og anbefalinger.

I saksfremlegget la komiteen vekt på Nærings- og fiskeridepartementets beskrivelse av et sammensatt bilde av ulike aktører i arbeidet med sjøsikkerhet på tvers av offentlige og private aktører og på tvers av landegrenser. Komiteen sluttet seg til departementets syn på at oppfølgingen av Riksrevisjonens anbefaling må

sørge for at Sjøfartsdirektoratet i større grad utreder årsakene som ligger bak ulykkene og nestenulykkene. Overvåking av risikobildet bør sees i sammenheng med arbeidet som er gjort av alle de ulike aktørene. Etter komiteens syn ville undersøkelsen gitt Stortinget et mer interessant bilde av årsakene til ulykkesutviklingen om arbeidet til flere relevante aktører hadde vært med i analysen.

Stortinget sluttet seg enstemmig til komiteens innstilling.

Kilde: Innst. 491 S (2022–2023), jf Stortingsvedtak 15. juni 2023 (sak nr. 8).

3.7.3 Nærings- og fiskeridepartementets oppfølging

Riksrevisjonen ba i brev av 18. mars 2026 Nærings- og fiskeridepartementet om å redegjøre for hvilke tiltak som er iverksatt for å følge opp kontroll- og konstitusjonskomiteens merknader og Riksrevisjonens anbefalinger i Dokument 3:9 (2022–2023), og for hvilke resultater som er oppnådd på området. Departementet svarte i brev av 27. april 2026. Sjøfartsdirektoratet ble i brev av 18. mars 2026 bedt om å redegjøre for tilsvarende innenfor direktoratets ansvarsområde. Direktoratet svarte i brev av 24. april 2026.

For å vurdere utviklingen i nestenulykker, ulykker og dødsfall i oppfølgingsperioden er Sjøfartsdirektoratets ulykkesstatistikk brukt. Riksrevisjonen innhentet i mai 2026 utdypende kommentarer fra direktoratet om utviklingen av ulykker og nestenulykker i undersøkelsesperioden for oppfølgingen 2021–2025. Den opprinnelige undersøkelsen viste tilsvarende data for perioden 2011–2021.

Nærings- og fiskeridepartementet viser i sitt svarbrev til at ansvaret for ulykker til sjøs er bredt fordelt og involverer flere aktører med ulike roller og ansvar, noe som gjør utfordringsbildet komplekst og sammensatt. Departementet følger opp den generelle utviklingen rundt ulykker med nærings- og fritidsfartøy gjennom styringsdialogen, tertialrapportering og årsrapporter.

Departementet vurderer at direktoratet jobber godt med å videreutvikle virkemidlene for å fremme gode arbeids- og levevilkår for alle sjøfolk.

Departementet viser til at direktoratets hovedinstruks, samfunnsoppdrag og hovedmål ble justert i 2025. Bakgrunnen for oppdateringen var et behov for å bedre reflektere kjernen i Sjøfartsdirektoratets ansvar, samt en tydeliggjøring av ordlyden i målene. Blant annet er regjeringens nullvisjon om ingen omkomne eller hardt skadde i nærings- og fritidsflåten eksplisitt trukket frem, da nullvisjonsarbeidet er førende for direktoratets virksomhet.

Sjøfartsdirektoratet ferdigstilte i 2024 en nasjonal handlingsplan for sjøsikkerhet, som trådte i kraft 1. januar 2025. Planen er en del av et større samarbeid mellom Sjøfartsdirektoratet og andre nøkkelaktører. Departementet viser til at Riksrevisjonens anbefalinger er omtalt i den delen av handlingsplanen som gjelder direktoratets arbeid

med tilsyn og kontroll, og anbefalingene legges til grunn for innsats og utforming av tiltak på dette området.

Nærings- og fiskeridepartementet trekker også fram Regjeringens samarbeidserklæring fra 2025, som forplikter partene i maritim næring til konkrete tiltak for bedre rekruttering, et tryggere arbeidsmiljø og en mer inkluderende arbeidsplass for alle.

Sjøfartsdirektoratet er leder og sekretariat for Maritimt samarbeidsforum, som ifølge departementet er en sentral arena for dialog og samarbeid om maritimt arbeidsliv til sjøs, og der myndighetene, arbeidsgiver- og arbeidstakerorganisasjonene møtes.

Utvikling av tilsynsmetodikk

Sjøfartsdirektoratet viser i sitt svarbrev til en rekke tiltak som skal sikre at tilsynsarbeidet i større grad avdekker utfordringer ved sjøfolks arbeids- og levevilkår. Blant annet har direktoratet

- **styrket tilsyn av psykososialt arbeidsmiljø.** Direktoratet har økt sin kompetanse om mobbing og trakassering gjennom faglig oppdatering og erfaringsdeling, og styrket tilsyn av fartøys rutiner for å forebygge og håndtere diskriminering og trakassering om bord. Videre har direktoratet styrket kontrollen av at fartøyene har fungerende rutiner for varsling, klagebehandling og vern mot trakassering.
- **styrket tilsyn av brudd på hviletid.** Sjekklistepunkt og veiledningstekst er i samarbeid med inspektørene revidert for å i større grad kunne avdekke reelle funn relatert til hviletid/bemanning. Det er blant annet utviklet et obligatorisk fagwebinar med særlig vekt på gjeldende regelverk og tilsynsmetodikk for hvordan inspektørene kan avdekke brudd. Direktoratet har videre utarbeidet et rundskriv som beskriver hvordan rederiene kan dokumentere at arbeids- og hviletidsreglene på fiskefartøy blir overholdt. Rundskrivet skal sikre en mer enhetlig praksis ved tilsyn av fiskefartøy.
- opprettet en **«Tips oss»-kanal for bekymringsmeldinger.** Kanalen skal gjøre det enklere for sjøfolk å varsle om kritikkverdige forhold om bord. Tipsene blir brukt aktivt som grunnlag for uanmeldte tilsyn.
- økt andelen **uanmeldte tilsyn** og tilsyn rettet mot fartøy med høy risiko fra 6. juni 2023. Antall uanmeldte tilsyn økte fra 497 i 2024 til 648 i 2025. Økningen er særlig knyttet til tilsyn rettet mot høyrisikogrupper, hendelser, tips og mindre fartøy uten automatisk identifikasjonssystem (AIS).

Sjøfartsdirektoratet jobber også med å utarbeide et veiledende infoskriv som skal styrke oppmerksomheten rundt hviletid og forebygging av fatigue om bord. Infoskrivet kan ifølge direktoratet deles ut ved tilsyn og henges opp om bord og bidra til at hviletid får en tydeligere plass i sikkerhetsarbeidet.

Sjøfartsdirektoratet har hentet inspirasjon og læring fra andre tilsynsmyndigheter. Blant annet har direktoratet besøkt Danmarks arbeidsmiljø- og velferdsorganisasjon for handelsflåten, Sea Health & Welfare og hatt flere møter med Arbeidstilsynet for å hente inspirasjon fra tilsynsmetodikk for psykososialt arbeidsmiljø. Sjøfartsdirektoratet gikk i

mars 2026 inn i HMS-etatenes tilsynssamarbeid, koordinert av Arbeidstilsynet, og deltar i tilsynsmyndighetenes samarbeidsgruppe (TGS). Samarbeidet skal sikre mer enhetlige tilsynsprosesser og bedre erfaringsutveksling mellom etatene.

Kartlegging av årsaker til ulykker og nestenulykker til sjøs

Sjøfartsdirektoratet gjennomførte i 2024 en kartlegging av bakenforliggende årsaker til alvorlige hendelser på tvers av Statens Havarikommisjons rapporter. Direktoratet arbeider med å utvikle ny undersøkelsesmetodikk for å analysere gjentakende ulykkestyper, risikoutsatte arbeidsoperasjoner, eller andre sikkerhetskritiske funksjoner i norsk sjøfart. Gjennom en kombinasjon av ulykkesstatistikk, allerede tilgjengelig kunnskap og innspill fra fagfolk internt og eksternt, vil Sjøfartsdirektoratet forsøke å «tette» kunnskapshull der disse oppdages.

Sjøfartsdirektoratet er i tidlig fase med å utvikle et nytt system for innrapportering og saksbehandling av ulykker og andre uønskede hendelser. Dette inkluderer et nytt, digitalt innrapporteringsskjema med en ny klassifisering for registrering og kategorisering av årsaker til hendelser, herunder også nestenulykker. Hensikten er å gi et tydeligere og mer nøytralt språk for å forstå hva som medvirket til at noe uønsket skjedde. Det nye systemet vil også bestå av et saksbehandlingsverktøy.

I løpet av 2026 vil Sjøfartsdirektoratet utarbeide ny veileder til ulykkesrapportering. Målet er blant annet å tydeliggjøre og eksemplifisere hvilke typer hendelser direktoratet krever innrapportert, og hvordan.

Nærings- og fiskeridepartementet har også gitt direktoratet i oppdrag å revidere forskrift om melde- og rapporteringsplikt for sjøulykker. Bakgrunnen for endringen av forskriften er blant annet et behov for å innhente mer informasjon om medvirkende og bakenforliggende årsaker til ulykker.

Utvikling av risikomodeller

Sjøfartsdirektoratet jobber med å utvikle et nytt fagsystem for tilsyn av skip, hvor det skal etableres en risikomodell for alvorlige hendelser. Formålet med risikomodellen er å angi en «risikostatus» per skip, slik at Sjøfartsdirektoratets inspektører kan skille mellom høyrisikoskip, og lavrisikoskip. Systemet er ikke tatt i bruk enda, i påvente av et nytt brukergrensesnitt.

Tiltak rettet mot arbeids- og levevilkår for sjøfolk

Gjennom spørreundersøkelse om maritim sikkerhet innhenter direktoratet informasjon knyttet til sjøfolks trivsel. Mobbe- og trakasseringstallene har gått ned fra 27 prosent i 2023 til 22,5 prosent i 2025.[38] Samtidig viser undersøkelsen at effektivitetspress påvirker sikkerheten. Dette vil direktoratet følge opp videre.

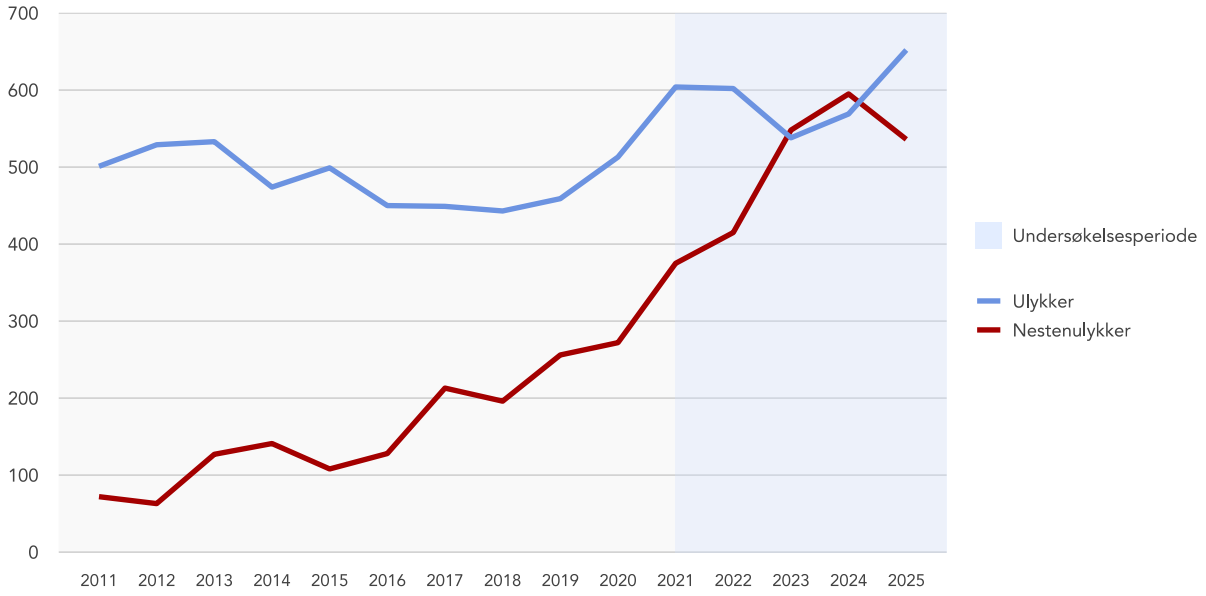
[38] Maritim spørreundersøkelse 2025.

Maritim uke har hatt flere arrangementer som belyser både fysisk og psykososialt arbeidsmiljø. Sjøfartsdirektoratet opplyser at det deltar aktivt i det internasjonale arbeidet med å revidere og implementere nye vedtatte krav knyttet til mobbing og trakassering.

Departement viser til at regjeringen har nedsatt et offentlig utvalg som skal foreta en helhetlig evaluering og revisjon av skipssikkerhetsloven og skipsarbeidsloven, herunder ta hensyn til ivaretakelse av arbeidstakeres rettigheter og det fysiske og psykososiale arbeidsmiljøet.

Utviklingen i ulykker og nestenulykker

Figur 4 Antall rapporterte ulykker og nestenulykker for næringsfartøy per år, 2011–2025

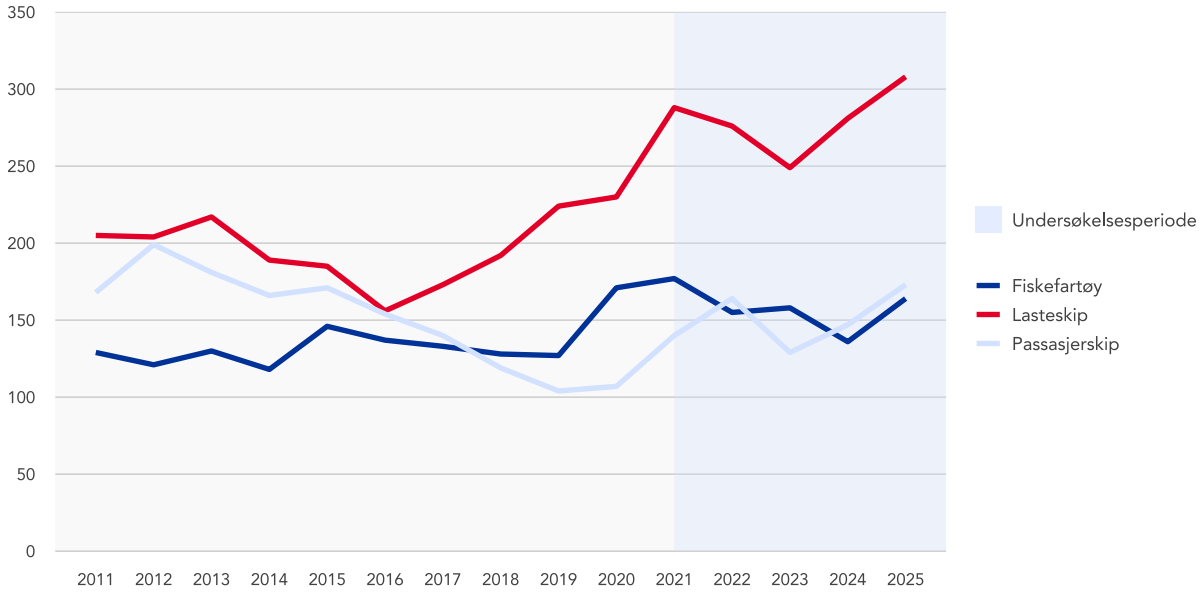

Kilde: Sjøfartsdirektoratets ulykkesstatistikk for næringsfartøy. Figuren viser ulykker og nestenulykker.

Figur 4 viser at antall rapporterte ulykker ligger nokså jevnt på om lag 600 fra 2021 til 2025, men med en topp i 2025. Ulykkene kan fordeles mellom personulykker og skipsulykker, som utgjør rundt 50 prosent av ulykkene hver. Utviklingen i fordelingen mellom de to kategoriene har holdt seg relativt stabil.

Figuren viser at det til sammenlikning har vært en økning i antall rapporterte nestenulykker fra 2021–2024, men med en svak nedgang mellom 2024 og 2025.

Sjøfartsdirektoratet viser til at de over tid aktivt har kommunisert at de ønsker flere rapporter om nestenulykker og mindre alvorlige hendelser. I perioden 2021–2025 har det vært innrapportert arbeidsskader, grunnstøtinger og brann/eksplosjon. Direktoratet tolker dette som at næringen i økende grad rapporterer inn hendelser med lav konsekvens som tidligere ikke ville blitt meldt, noe som betyr at det har vært en endring i rapporteringsatferd og ikke i den underliggende risikoen.

Figur 5 Antall rapporterte ulykker fordelt på fartøygrupper per år, 2011–2025

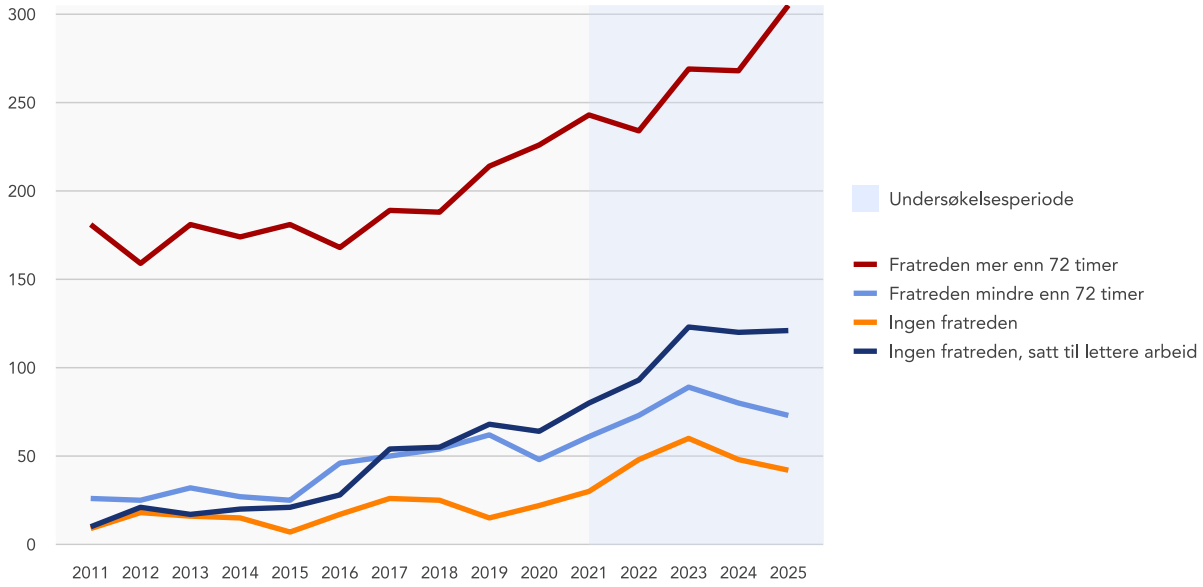

Kilde: Sjøfartsdirektoratets ulykkesstatistikk for næringsfartøy. Figuren viser kun ulykker.

Figur 5 viser at det har vært liten endring i utviklingen siden 2021 i rapporterte ulykker for fiskefartøy og passasjerskip. For lasteskip var det et fall i 2023 men en økning igjen i 2025. Ifølge Sjøfartsdirektoratet viser analyser av ulykkesstatistikk for lasteskip at en betydelig andel av den rapporterte økningen kan tilskrives lasteskip under 24 meter, og da særlig mindre arbeidsbåter.

Direktoratet skriver at antallet lasteskip under 24 meter økte med 8 prosent i perioden (2021–2025), og dette kan være en forklaringsvariabel for økningen i innrapporterte ulykker. Ifølge direktoratet kan også økt kapasitet og aktivitet per merd innen oppdrettsnæringen med flere involverte fartøy, forklare økningen.

Figur 6 Antall rapporterte personulykker fordelt på konsekvens for person fra 2011–2025

Kilde: Sjøfartsdirektoratets ulykkesstatistikk for næringsfartøy. Figuren viser ulykker og nestenulykker.

Figur 6 viser at antall personskader som fører til at en person er fratreden fra tjeneste over 72 timer øker i perioden 2021 til 2025. Kategorien fratreden fra tjeneste over 72 timer gjelder i all hovedsak reelle ulykker og ikke nestenulykker. Utviklingen kan derfor ikke forklares av økt rapportering av nestenulykker.

Ifølge direktoratet er det en reell vekst i alvorlige personskader. Sjøfartsdirektoratet viser til at en betydelig andel av økningen kan tilskrives lasteskip under 24 meter og større passasjerskip. For de mindre lasteskipene gjelder de samme forklaringene som er omtalt under figur 5 – økt aktivitet i havbruksnæringen og flere fartøy i drift.

For større passasjerskip følger ulykkestallene i stor grad svingninger i aktivitet. Sjøfartsdirektoratet kommenterer at antall cruiseanløp i norske havner har økt i siden 2021, og i grove trekk følger aktivitet og ulykker for større passasjerskip hverandre ganske tett. Passasjerskip har hyppige havneanløp, med lasting og lossing av passasjerer, biler og annen last. Det er også langt flere eksponerte personer om bord på passasjerskip enn andre fartøygrupper, samt dekk å bevege seg mellom.

Sjøfartsdirektoratet viser til at dødsfall i perioden (for alle næringsfartøy) har vært nokså stabile, og snarere viser en svakt fallende tendens. Det har vært et gjennomsnitt på åtte omkomne per år i perioden 2020–2024. I femårsperioden 2011–2015 omkom i snitt 9,6 personer per år. For 2016–2020 var snittet 6,8, og for 2021–2025 var det 6,4. At det mest alvorlige utfallet ikke øker, støtter ifølge direktoratet deres vurdering om at den underliggende risikoen ikke har økt nevneverdig.

3.7.4 Riksrevisjonens vurdering

Riksrevisjonen merker seg at Nærings- og fiskeridepartementet og Sjøfartsdirektoratet har iverksatt en rekke tiltak for å følge opp Riksrevisjonens anbefalinger.

Det er positivt at Nærings- og fiskeridepartementet følger opp den generelle utviklingen rundt ulykker med nærings- og fritidsfartøy gjennom styringsdialogen, tertialrapportering og årsrapporter. Departementet viser til at Riksrevisjonens anbefalinger er omtalt i nasjonal handlingsplan for sjøsikkerhet som trådte i kraft 1. januar 2025, og anbefalingene legges blant annet til grunn for innsats og utforming av tiltak på dette området.

Riksrevisjonen mener det er positivt at direktoratet har styrket tilsyn med sjøfolks arbeids- og levevilkår. Dette er i tråd med Riksrevisjonens anbefalinger om å utvikle tilsynsmetodikken ved å hente inspirasjon fra andre land, samt å utrede bakenforliggende årsaker til ulykker og nestenulykker. Videre er det positivt at Sjøfartsdirektoratet har økt antall uanmeldte tilsyn, og at mobbe- og trakasseringstallene har gått ned.

Sjøfartsdirektoratet viser til at det er i gang med utvikling av et nytt fagsystem for tilsyn av skip, med en egen risikomodell, som skal bidra til å rette innsatsen mot områdene der effekten er størst.

Sjøfartsdirektoratet viser også til andre tiltak som nylig er igangsatt eller i en tidlig implementeringsfase. Det gjelder blant annet ny veiledning til ulykkesrapportering, ny

undersøkelsesmetodikk for å analysere gjentakende ulykkestyper og revidering av forskrift om melde- og rapporteringsplikt for sjøulykker.

Riksrevisjonen merker seg at antall rapporterte ulykker for næringsfartøy har ligget nokså jevnt gjennom undersøkelsesperioden, med en topp i 2025, mens det har vært en økning i antall rapporterte nestenulykker fra 2021–2024, med en svak nedgang mellom 2024 og 2025. Direktoratet tolker endring i nestenulykker som en endring i rapporteringsatferd, ikke i underliggende risiko. Videre merker Riksrevisjonen seg at statistikken viser en økning i ulykker for lasteskip og en reell vekst i alvorlige personskader i perioden 2021–2025.

Riksrevisjonen mener det er for tidlig å konkludere med at tiltakene vil gi tilstrekkelige positive effekter. Riksrevisjonen registrerer at deler av ulykkesstatistikken ikke har gått i riktig retning siden forrige undersøkelsesperiode, samtidig som det har vært positiv utvikling på noen områder. Riksrevisjonen understreker at det er viktig at Nærings- og fiskeridepartementet følger utviklingen og tilsynsarbeidet tett framover.

Riksrevisjonen avslutter saken.

3.7.5 Statsrådens svar

Saken ble forelagt statsråden i Nærings- og fiskeridepartementet for uttalelse i brev 30. september 2026. Statsråden har svart i brev 15. oktober 2026. Svaret er i vedlegg 7.

3.7.6 Riksrevisjonens uttalelse til statsrådens svar

Riksrevisjonen har ingen ytterligere merknader.

Saken sendes Stortinget.

3.8 Riksrevisjonens undersøkelse av rehabilitering i helse- og omsorgstjenestene

3.8.1 Konklusjon

Riksrevisjonen avslutter oppfølgingen av denne konkrete saken.

Riksrevisjonen merker seg at Helse- og omsorgsdepartementet har satt i gang flere tiltak, blant annet utarbeidelse av en nasjonal handlingsplan for rehabilitering. Videre har Stortinget fattet en rekke anmodningsvedtak som departementet jobber med.

Etter Riksrevisjonens vurdering er Helse- og omsorgsdepartementet i ferd med å følge opp anbefalingene som vi ga i *Riksrevisjonens undersøkelse av rehabilitering i helse- og omsorgstjenestene*. Det er foreløpig for tidlig å vurdere om de iverksatte tiltakene gir de ønskede resultatene. Riksrevisjonen vil på et senere tidspunkt gjennomføre en ny undersøkelse.

Ansvarlig departement: Helse- og omsorgsdepartementet

3.8.2 Opprinnelig undersøkelse

Målet med undersøkelsen var å belyse tjenestetilbudet til pasienter som har behov for rehabiliteringstjenester, og å peke på sentrale forklaringer på, og konsekvenser av, et mangelfullt rehabiliteringstilbud.

Undersøkelsen ble rapportert i Dokument 3:12 (2023–2024) *Riksrevisjonens undersøkelse av rehabilitering i helse- og omsorgstjenestene*, som ble sendt til Stortinget 15. februar 2024. Kontroll- og konstitusjonskomiteen avga sin innstilling 14. mai 2024, jf. Innst. 319 S (2023–2024). Stortinget behandlet saken 23. mai 2024.

Riksrevisjonens undersøkelse hadde følgende konklusjoner:

- Mange pasienter får ikke de rehabiliteringstjenestene de har behov for av kommunehelsetjenesten og spesialisthelsetjenesten.
- Samhandlingen mellom spesialisthelsetjenesten og kommunehelsetjenesten fungerer flere steder ikke til det beste for pasientene.
- Der det er svakheter i rehabiliteringstjenestene får dette store konsekvenser for pasientenes helse, arbeidsevne, familieliv og fritid.
- Styringen av rehabiliteringstjenestene er mangelfull på alle nivåer.

Riksrevisjonens anbefalinger:

Riksrevisjonen mente at Helse- og omsorgsdepartementet burde vurdere om rehabiliteringsfeltet kan innrettes på en mer hensiktsmessig måte. Riksrevisjonen anbefalte departementet å

- bidra til å legge bedre til rette for samhandling mellom aktørene slik at pasientene med behov for rehabilitering får helhetlige pasientforløp
- tydeliggjøre oppgave- og ansvarsfordelingen mellom kommunene og spesialisthelsetjenesten og avklare hvordan spesialisthelsetjenesten skal innrette sitt rehabiliteringstilbud hvis kommunene ikke har den nødvendige kompetansen og kapasiteten de skal ha
- sette tydeligere krav til hvordan og når det skal foreligge nødvendige data til hjelp i tjenestenes arbeid med å planlegge og forbedre sine rehabiliteringstjenester

Riksrevisjonen anbefalte at departementet bidrar til å styrke kommunenes arbeid med rehabilitering. Dette innebærer blant annet å

- vurdere hvordan staten bedre kan understøtte kommunenes arbeid med å sikre lovpålagt kompetanse

Riksrevisjonen anbefalte at departementet tydeliggjør overfor de regionale helseforetakene at de skal sørge for at

- alle pasienter som har rett til spesialisert rehabilitering, får det
- bruken av de private rehabiliteringsinstitusjoner tar høyde for at ny og bedre praksis tas i bruk
- de koordinerende enhetene i helseforetakene styrkes på en slik måte at de fungerer etter hensikten

Stortingets behandling av saken

Kontroll- og konstitusjonskomiteen avga sin innstilling 14. mai 2024, jf. Innst. 319 S (2023–2024). Stortinget behandlet saken 23. mai 2024.

I innstillingen sluttet kontroll- og konstitusjonskomiteen seg til Riksrevisjonens konklusjoner, kritikk og anbefalinger. Komiteen viste til at rapporten avdekker langvarige problemer og at nesten ingenting har blitt bedre siden Riksrevisjonen undersøkte rehabiliteringstilbudet i 2012. Komiteen ba derfor Riksrevisjonen om å gjennomføre en ny undersøkelse av om iverksatte tiltak gir resultater.

Kilde: Innst. 319 S (2023–2024) Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens undersøkelse om rehabilitering innen helsetjenesten.

Gjennomførte forvaltningsrevisjoner følges normalt opp tre år etter at de er behandlet i Stortinget. Fordi rapporten avdekket vedvarende problemer på området og kontroll- og

konstitusjonskomiteen har bedt Riksrevisjonen om å gjennomføre en ny undersøkelse, har vi valgt å gjennomføre oppfølgingen i to trinn:

- I det første trinnet, som nå er gjennomført, har vi undersøkt hvilke tiltak Helse- og omsorgsdepartementet har iverksatt for å følge opp anbefalingene og kontroll- og konstitusjonskomiteens merknader.
- I det andre trinnet vil vi vurdere om de iverksatte tiltakene har gitt resultater.

3.8.3 Stortingets anmodningsvedtak om rehabilitering i perioden 2024–2026

Stortinget har gjort en rekke anmodningsvedtak knyttet til rehabilitering etter at Riksrevisjonen overleverte *Riksrevisjonens undersøkelse av rehabilitering i helse- og omsorgstjenestene* til Stortinget.

Anmodningsvedtak i stortingssesjonen 2024–2025:

- Vedtak nr. 1032, 12. juni 2025 «Stortinget ber regjeringen ikke foreta endringer i ansvarsfordeling mellom spesialisthelsetjenesten og kommunehelsetjenesten for rehabiliterings- og habiliteringstjenester frem til det er foretatt en helhetlig faglig gjennomgang av det samlede rehabiliterings- og habiliteringstilbudet.»
- Vedtak nr. 1033, 12. juni 2025 «Stortinget ber regjeringen foreta en helhetlig faglig gjennomgang av det samlede rehabiliterings- og habiliteringstilbudet og legge frem en fremskrivning av behovet for både kommunehelsetjenesten og spesialisthelsetjenesten frem mot 2040.»

Helse- og omsorgsdepartementet rapporterte om hvordan vedtakene er fulgt opp i Prop 1 S (2025–2026) og Meld. St. 4 (2025–2026) *Anmodnings- og utredningsvedtak i stortingssesjonen 2024–2025*.[39]

Anmodningsvedtak i stortingssesjonen 2025–2026:

- Vedtak nr. 452, 10. februar 2026: «Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag til hvordan anbudsprosessene i større grad kan ivareta kvalitet og behovet for kontinuitet.»
- Vedtak nr. 453, 10. februar 2026 «Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en vurdering av hvorvidt kvalitet er ivaretatt i tilstrekkelig grad i helseforetakenes anbud for rehabilitering.»
- Vedtak nr. 454, 10. februar 2026 «Stortinget ber regjeringa sørge for at Helsedirektoratet utarbeider nasjonale standarder og kvalitetskrav innen rehabiliteringsfeltet i et samarbeid med fagmiljø og brukerorganisasjoner, og at det for arbeidsrettet rehabilitering skjer i samarbeid med Nasjonalt kompetansesenter for arbeidsrettet rehabilitering.»

[39] Flertallet i kontroll- om konstitusjonskomiteen og helse- og omsorgskomiteen anser ikke vedtak nr. 1032 juni 2025 og vedtak nr. 1033 juni 2025 som oppfylt jf. Innst. 125 S (2025–2026) til Meld. St. 4 (2025–2026) *Anmodnings- og utredningsvedtak i stortingssesjonen 2024–2025*.

- Vedtak nr. 455, 10. februar 2026 «Stortinget ber regjeringen straks stanse alle kontraktsinngåelser når det gjelder rehabiliteringsanskaffelser i Helse Sør-Øst og Helse Midt-Norge, avlyse anskaffelsen der kontrakt ikke er inngått og videreføre dagens avtaler fram til det er etablert faglig gode kvalitetskrav basert på et solid kunnskapsgrunnlag, pasientens behov og en langsiktig plan for ulike typer rehabilitering er lagt fram for Stortinget.»
- Vedtak nr. 456, 10. februar 2026 «Stortinget ber regjeringen ta utgangspunkt i den helhetlige faglige gjennomgangen av det samlede rehabiliterings- og habiliteringstilbudet samt fremskrivingen av behovet for både kommunehelsetjenesten og spesialisthelsetjenesten frem mot 2040, og i løpet av 2027 komme tilbake til Stortinget med en konkret handlingsplan for rehabiliteringsfeltet, herunder arbeidsrettet rehabilitering. Handlingsplanen skal inkludere en vurdering av behovet for flere døgnplasser, med mål om å gi alle pasienter som har behov for det, et likeverdig rehabiliterings- og habiliteringstilbud i hele landet.»
- Vedtak nr. 457, 10. februar 2026 «Stortinget ber regjeringa sikre ei opptrapping med etablering av langt fleire døgnplassar innan arbeidsretta rehabilitering, inkludert for unge, og årleg rapportere til Stortinget om utviklinga.»
- Vedtak nr. 458, 10. februar 2026 «Stortinget ber regjeringa prøve ut ei ordning med direkte innsøking til arbeidsretta rehabilitering frå Nav.»
- Vedtak nr. 459, 10. februar 2026 «Stortinget ber regjeringen legge fram en felles strategi for avtaler om behandlingstilbud innen rehabilitering med et nasjonalt nedslagsfelt, og sørge for at MS-pasienter i hele landet fortsatt kan få tilbud om tverrfaglig, spesialisert rehabilitering ved MS-senteret i Hakadal.»

Vedtak nr. 455 ble opphevet av flertallet på Stortinget 19. juni 2026 med begrunnelsen at det vil være i strid med anskaffelsesreglene å avlyse de pågående anskaffelsene og forlenge de eksisterende avtalene. Helse- og omsorgsdepartementet viser til at det vil rapportere til Stortinget om de øvrige anmodningsvedtakene på egnet måte.[40]

3.8.4 Helse- og omsorgsdepartementets oppfølging av Riksrevisjonens undersøkelse av rehabilitering i helse- og omsorgstjenestene

I brev av 17. mars 2026 ba Riksrevisjonen Helse- og omsorgsdepartementet om å redegjøre for hvilke tiltak som er iverksatt for å følge opp Riksrevisjonens anbefalinger og kontroll- og konstitusjonskomiteens merknader. Det ble deretter avholdt et møte med Helse- og omsorgsdepartementet 29. april der departementet redegjorde for status i arbeidet med oppfølgingen. Informasjonen som ble presentert i møtet ble oversendt som vedlegg til departementets brev av 20. mai.

Ifølge departementet gir budsjettproposisjoner, stortingsmeldinger og tildelings- og oppdragsbrev retning for det videre arbeidet med rehabilitering. Samtidig understreker

[40] Innst. 450 S (2025–2026) *Innstilling fra finanskomiteen om Revidert nasjonalbudsjett 2026* og Prop. 96 S (2025 – 2026) *Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2026*.

departementet at det er nødvendig med videre oppfølging av området og å styrke iverksettingen av tiltak.

Anbefaling om å vurdere om rehabiliteringsfeltet kan innrettes på en mer hensiktsmessig måte

Riksrevisjonen anbefalte Helse- og omsorgsdepartementet å vurdere om rehabiliteringsfeltet kan innrettes på en mer hensiktsmessig måte. Riksrevisjonen anbefalte videre departementet å legge bedre til rette for samhandling, tydeliggjøre oppgave- og ansvarsfordelingen og å sette tydeligere krav til hvordan og når det skal foreligge nødvendige data.

Helse- og omsorgsdepartementet presiserer at rehabiliteringstjenestene må ses i sammenheng med øvrige helse- og omsorgstjenester, og at mange av utfordringene på rehabiliteringsfeltet også gjelder for andre fagområder. Ifølge departementet innebærer det at tiltak som for eksempel skal bidra til bedre samhandling mellom aktørene i helse- og omsorgstjenestene, også skal bidra til forbedring i fagområdene habilitering og rehabilitering.[41] Departementet viser videre til at anbefalingene er fulgt opp gjennom flere oppdrag til Helsedirektoratet.

I tildelingsbrev for 2025 (TB2025-22) fikk Helsedirektoratet i oppdrag å lage en nasjonal handlingsplan for rehabiliteringsfeltet. I tildelingsbrevet presiserte departementet blant annet at arbeidet med handlingsplanen må

- involvere kommunenivået, de regionale helseforetakene, helsefellesskapene, sentrale forsknings-, kompetanse- og utdanningsmiljø, og register/analysemiljøene i Folkehelseinstituttet
- involvere bruker- og interesseorganisasjoner på egnet måte
- følge opp Riksrevisjonens funn

I møtet 29. april 2026 viste departementet til at handlingsplanen skal være en langsiktig plan for perioden 2026–2035. Videre skal planen være dynamisk slik at den skal kunne oppdateres dersom det skjer endringer i rammene for rehabilitering underveis i perioden.

Handlingsplanen hadde høringsfrist 30. april 2026 og er per 24. august 2026 under behandling i Helsedirektoratet.[42]

Departementet viser i møtet til at Stortinget 12. juni 2025 gjorde to anmodningsvedtak som har konsekvenser for det videre arbeidet med rehabiliteringsfeltet: Stortinget ba regjeringen om å foreta en helhetlig gjennomgang av det samlede rehabiliteringstilbudet og legge frem en framskrivning av behovet for tjenester frem mot 2040 (jf. vedtak 1031 i punkt 3.8.3), og ba samtidig regjeringen om å ikke foreta endringer i ansvarsfordeling mellom spesialisthelsetjenesten og kommunehelsetjenesten før en slik helhetlig

[41] Møte med Helse- og omsorgsdepartementet 29. april 2026 og Meld. St. 9 (2023–*2024) Nasjonal helse- og samhandlingsplan 2024–2027*.
[42] Nasjonale handlingsplaner for habilitering og rehabilitering - Helsedirektoratet

gjennomgang er gjort (jf. vedtak 1032 i punkt 3.8.3). Disse anmodningsvedtakene førte til at departementet i tildelingsbrev for 2026 (TB2026-19) ga Helsedirektoratet i oppdrag å gjøre en gjennomgang av det samlede rehabiliterings- og habiliteringstilbudet, og en framskrivning av behovet for slike tjenester frem mot 2040, begge med frist 6. november 2026.

I februar 2026 ba Stortinget regjeringen ta utgangspunkt i dette arbeidet og komme tilbake til Stortinget med en konkret handlingsplan for rehabiliteringsfeltet, herunder arbeidsrettet rehabilitering, i løpet av 2027 (jf. vedtak 456 i punkt 3.8.3). Stortinget presiserte at handlingsplanen skulle inkludere en vurdering av behovet for flere døgnplasser, med mål om å gi alle pasienter som har behov for det, et likeverdig rehabiliterings- og habiliteringstilbud i hele landet. Departementet opplyser til Riksrevisjonen at rapportering til Stortinget er under arbeid.

Når det gjelder anbefalingen om å sette tydeligere krav til hvordan og når det skal foreligge nødvendige data til hjelp i tjenestenes arbeid med å planlegge og forbedre sine rehabiliteringstjenester, opplyser Helse- og omsorgsdepartementet at det fortsatt er oppmerksomhet på å utvikle bedre styringsinformasjon. Helsedirektoratet har fått i oppdrag å videreføre arbeidet med å forbedre datakvalitet og informasjon innen habilitering og rehabilitering, jf. tildelingsbrevet for 2025 (TB2025-22). Departementet viser til at Helsedirektoratet har utviklet to styringsverktøy som inneholder data om bruk av kommunale helse- og omsorgstjenester for personer som har mottatt *habilitering* i spesialisthelsetjenesten. Ifølge departementet er det et ønske å utvikle tilsvarende verktøy for *rehabiliteringsområdet*, som støtte for kommunenes arbeid.

Departementet viser også til at Helsedirektoratet har fått i oppdrag å utrede hvordan flere rehabiliteringstilbud kan digitaliseres, jf. tildelingsbrevet for 2024 (TB2024-43). Ifølge departementet innebærer dette blant annet å «oppsummere erfaringer fra bruk av teknologiske løsninger for samarbeid og tjenesteyting innen rehabilitering, stimulere til erfaringsspredning og utvikling/videreutvikling av digitale løsninger innen rehabilitering.» I årsrapporten for 2024 skrev Helsedirektoratet at det har «kartlagt erfaringer med bruk av teknologi i rehabilitering som vil danne grunnlag for tiltak som kan bidra til bedre utnyttelse». Departementet fulgte opp dette i tildelingsbrev for 2025 (TB2025-22) der direktoratet ble bedt om å følge opp funn og tiltak om hvordan flere rehabiliteringstilbud kan digitaliseres.

Departementet opplyser i møtet 29. april 2026 at rehabilitering, sammen med habilitering, mestring og forebygging, bør vektlegges i samarbeidet mellom kommuner og sykehus gjennom helsefellesskapene. Dette framgikk også av Nasjonal helse- og samhandlingsplan 2024–2027, og ble fulgt opp gjennom *Avtale mellom regjeringen og KS om videreutvikling av helsefellesskapene for en mer sammenhengende helse- og omsorgstjeneste*. Der kommer det fram at «tidlig identifisering, forebygging, rehabilitering og tilrettelegging for mestring bør være gjennomgående i helsefellesskapenes arbeid for

å skape sammenhengende og bærekraftige tjenester til de prioriterte pasientgruppene.»[43] Det framgår av avtalen at den gjelder for perioden 2024–2027, og at partene tar sikte på å evaluere om helsefellesskapene bidrar til bedre tjenester for de prioriterte pasientgruppene og til bedre samarbeid mellom kommuner og helseforetak.

Når det gjelder anbefalingen om å vurdere en mer hensiktsmessig innretning av rehabiliteringsfeltet, viser Helse- og omsorgsdepartementet til Innst. 95 S (2025–2026) *Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om representantforslag om ei ny og offensiv satsing på arbeidsretta rehabilitering* der statsrådens svar til helse- og omsorgskomiteen gjengis. Statsråden skriver blant annet at «Helsereformutvalget skal foreslå modeller for fremtidig organisering, styring og finansiering av en sammenhengende og integrert helse- og omsorgstjeneste i Norge. Habilitering og rehabilitering er viktige tjenesteområder både i kommunene og spesialisthelsetjenesten. Helsereformutvalgets forslag skal behandles av Stortinget.»

Anbefaling om å bidra til å styrke kommunenes arbeid med rehabilitering, herunder kommunenes arbeid med å sikre lovpålagt kompetanse

Departementet viser i møte 29. april 2026 til at tiltak som skal styrke kommunenes arbeid med planlegging, personell og kompetanse i helse- og omsorgstjenestene, også skal bidra til forbedring på rehabiliteringsområdet.

Departementet viser blant annet til at statsforvalterne har fått i oppdrag å støtte og veilede kommunene i deres arbeid med å rekruttere og beholde ansatte, som er viktig for å sikre kommunene nødvendig kompetanse i tjenestene, særlig i distriktene. Departementet understreker at kommunene står fritt til å benytte lovpålagt kompetanse slik de ønsker og at ikke alle kommuner benytter fysioterapeuter og ergoterapeuter i kommunens rehabiliteringstjenester.

Departementet presiserer i møtet at den beste måten å bistå kommunene på, er å gjøre kunnskap og data om tjenestene lett tilgjengelig, jf. oppdrag til Helsedirektoratet i tildelingsbrev for 2025 (TB2025-22), nevnt over.

Anbefaling til oppfølging av de regionale helseforetakene

Riksrevisjonen anbefalte at departementet tydeliggjør overfor de regionale helseforetakene at de skal sørge for at alle pasienter som har rett til spesialisert rehabilitering, får det, at bruken av private rehabiliteringsinstitusjoner tar høyde for at ny og bedre praksis tas i bruk, og at de koordinerende enhetene i helseforetakene styrkes på en slik måte at de fungerer etter hensikten.

I oppdragsdokumentet for 2024 ba Helse- og omsorgsdepartementet de regionale helseforetakene om å vurdere organiseringen av de koordinerende enhetene for å sikre overholdelse av lovpålagte oppgaver. I 2025 fikk foretakene i oppdrag å følge opp Riksrevisjonens hovedfunn, vurderinger og anbefalinger, jf. oppdragsdokumentet til de

[43] avtale-mellom-regjeringen-og-ks-om-videreutvikling-av-helsefellesskapene-for-en-mer-sammenhengende-helse-og-omsorgstjeneste.pdf

regionale helseforetakene for 2025. Helse- og omsorgsdepartementet opplyser at Riksrevisjonens kritikk er fulgt opp i alle helseregioner. Departementet viser til at det har styrket styringen og tydeliggjort sørge-for-ansvaret overfor foretakene. Ifølge departementet har foretakene nå en felles retning for arbeidet med rehabilitering, men departementet konstaterer at det er ulik konkretisering og modenhet i tiltakene i de ulike regionene.

Helse- og omsorgsdepartementet forteller videre at rehabiliteringstilbudet i spesialisthelsetjenesten styrkes gjennom

- økt vekt på tidlig rehabilitering i sykehus
- tiltak for å redusere geografiske forskjeller
- mer målrettet bruk av private rehabiliteringsinstitusjoner

Videre opplyser departementet at de koordinerende og regionale vurderingsenhetene er styrket.

Som tidligere omtalt har Stortinget i 2026 gjort en rekke anmodningsvedtak som gjelder rehabiliteringstilbudet i spesialisthelsetjenesten, som departementet opplyser er under oppfølging.

3.8.5 Riksrevisjonens vurdering

Riksrevisjonen konstaterer at Helse- og omsorgsdepartementet har satt i gang flere tiltak siden undersøkelsen ble gjennomført.

Riksrevisjonen merker seg at departementet i februar 2025 ga Helsedirektoratet i oppdrag å utarbeide en handlingsplan for rehabiliteringsfeltet. Stortinget presiserte i februar 2026 at handlingsplanen skal ta utgangspunkt i en helhetlig, faglig gjennomgang av det samlede rehabiliterings- og habiliteringstilbudet samt en framskriving av det samlede behovet for tjenester frem mot 2040. Målet er å gi alle pasienter som har behov for det, et likeverdig rehabiliterings- og habiliteringstilbud i hele landet. Riksrevisjonen mener det er viktig at departementet påser at handlingsplanen gir en tydelig retning for det videre arbeidet med rehabilitering i tjenestene.

Riksrevisjonen deler departementets syn om at rehabiliteringstjenestene må ses i sammenheng med øvrige helse- og omsorgstjenester og at dette også gjelder virkemidler og tiltak som skal bidra til forbedring av tjenestene. Riksrevisjonen merker seg videre at Helse- og omsorgsdepartementet har nedsatt et utvalg – Helsereformutvalget – som skal foreslå ulike modeller for hvordan helse- og omsorgstjenesten kan organiseres, styres og finansieres i framtiden. Utvalget skal også vurdere ansvars- og oppgavefordelingen mellom den kommunale og fylkeskommunale helse- og omsorgstjenesten og spesialisthelsetjenesten. Riksrevisjonen forventer at departementet følger opp utvalgets rapport på egnet måte og påser at forbedringer også skjer innen rehabilitering.

Riksrevisjonen er enig med departementet i at å gjøre kunnskap og data om tjenestene lett tilgjengelig er en viktig måte å bistå kommunene på. Samtidig har mangel på

kunnskap om rehabiliteringstjenestene i mange år vært en sentral utfordring, jf. *Evaluering av Opptrappingsplan for habilitering og rehabilitering (2017–2019)*.[44] Riksrevisjonen viser her til at Helsedirektoratet i tildelingsbrevet for 2022 fikk i oppdrag å utvikle «bedre registrering av habilitering og rehabilitering som gir kunnskap om tjenestenes omfang, innhold og kvalitet.» I tildelingsbrevet for 2025 fikk direktoratet i oppdrag å videreføre arbeidet med å forbedre datakvalitet og informasjon. Riksrevisjonen merker seg at dette arbeidet foreløpig har kommet kort, og at viktig styringsinformasjon om rehabilitering fremdeles ikke er tilgjengelig for kommunene.

Riksrevisjonen registrerer at Helse- og omsorgsdepartementet har gitt de regionale helseforetakene i oppdrag å følge opp Riksrevisjonens hovedfunn, vurderinger og anbefalinger. Ifølge departementet er styringen styrket og sørge-for-ansvaret tydeliggjort overfor foretakene. Departementet mener at helseforetakene nå har en felles retning for arbeidet med rehabilitering, men konstaterer samtidig at det er ulik konkretisering og modenhet i tiltakene i de ulike regionene. Riksrevisjonen forventer at departementet påser at foretakenes arbeid med rehabiliteringstjenestene gir ønsket resultat.

Riksrevisjonen vil vurdere om iverksatte tiltak har gitt resultater når tiltakene har fått tid til å virke. Tidspunktet for denne oppfølgingen vil avhenge av

- når tiltakene i den bebudete handlingsplanen om rehabilitering blir iverksatt
- hvordan Helse- og omsorgsdepartementet følger opp Stortingets anmodningsvedtak om rehabilitering fra 2025 og framover

Riksrevisjonen vil på egnet tidspunkt gjennomføre en ny undersøkelse av rehabiliteringsfeltet, og avslutter dermed videre oppfølging av denne konkrete saken.

3.8.6 Statsrådens svar

Saken ble forelagt statsråden i Helse- og omsorgsdepartementet for uttalelse i brev 1. oktober 2026. Statsråden har svart i brev 13. oktober 2026. Svaret er i vedlegg 4.

3.8.7 Riksrevisjonens uttalelse til statsrådens svar

Riksrevisjonen har ingen ytterligere merknader.

Saken sendes Stortinget.

[44] KPMG (2020). *Evaluering av opptrappingsplan for habilitering og rehabilitering (2017-2019).* Utarbeidet på oppdrag fra Helsedirektoratet.

Vedlegg 1:

Svarbrev fra statsråden i Justis- og beredskapsdepartementet

DET KONGELIGE
JUSTIS- OG BEREDSKAPSDEPARTEMENT

Justis- og beredskapsministeren

Riksrevisjonen
Postboks 6835 St Olavs plass
0130 OSLO

Deres ref.	Vår ref.	Dato
	25/6010 - KMET	13.10.2026

Riksrevisjonens Dokument 3:1 (2026-2027) – Statsrådens tilbakemelding

Vi viser til brev fra Riksrevisjonen av 30.9.26 med utkast til fire oppfølgingssaker som det skal rapporteres på i Dokument 3:1 (2026-2027).

Frist for tilbakemelding til Riksrevisjonen er 14. oktober.

Riksrevisjonen gir statsråden mulighet til å kommentere på Riksrevisjonens konklusjoner og vurderinger.

Jeg har ikke merknader til saken om myndighetenes samordning av arbeidet med digital sikkerhet i sivil sektor, Dokument 3:7 (2022–2023) der det fremgår at Riksrevisjonen avslutter saken.

Nedenfor følger tilbakemelding på de tre andre sakene.

Med hilsen

Astri Aas-Hansen

Dokumentet er elektronisk godkjent og sendes uten signatur

1. Riksrevisjonens undersøkelse av saksbehandlingstid og effektivitet i tingrettene og lagmannsrettene, Dokument 3:3 (2019–2020) og Dokument 3:1 (2023–2024)

Jeg vil først takke Riksrevisjonen for en grundig og nyttig gjennomgang av saksbehandlingstid og effektivitet i tingrettene og lagmannsrettene. Gjennomgangen har omfattet betydelig datainnsamling og oppfølginger i to runder som har bidratt til gode og viktige tiltak for kortere saksbehandlingstider både fra Domstoladministrasjonens og departementets side.

Som Riksrevisjonen påpeker har oppfølgingen av de fremsatte anbefalingene vært innrettet mot å styrke domstolenes gjennomføringsevne og bidra til mer forutsigbar saksavvikling. Det er også arbeidet målrettet med saksstyring, samhandling i straffesakskjeden, digitalisering og forbedret styringsinformasjon. Jeg er også enig med Riksrevisjonen i at de iverksatte endringene og tiltakene etter 2023 innen digitalisering og regelverksendringer, samt rettssikkerhetsløftet vedtatt i revidert nasjonalbudsjett 2024, ser ut til å ha gitt bedre ressursutnyttelse og effektivitet i saksbehandlingen og styrket fagmiljøene.

Samtidig er ikke alle utfordringene løst. Selv om det har vært en positiv resultatutvikling i saksbehandlingstidene, har det også vært et økende antall restanser. Som Domstoladministrasjonen selv peker på kan delvis reversering av domstolstrukturen gjennomført i 2025, med flere små rettssteder med minimumsbemanning, gi lengre saksbehandlingstid og reduserte muligheter for overholdelse av frister. Minimumsbemanningen reduserer Domstoladministrasjonens budsjettmessige fleksibilitet både med
tanke på å bruke personalressursene der de trengs mest og med tanke på muligheter for investering i digitaliseringsprosjekter. Digitalisering vil i tiden fremover være et avgjørende virkemiddel for å øke domstolenes effektivitet og for å tilgjengeliggjøre domstolene for befolkningen. Derfor foreslår vi i årets budsjett å oppheve kravet om minimumsbemanning og øremerke 15 mill. av de frigjorte midlene til digitaliseringsprosjekter i domstolene.

Avslutningsvis merker jeg meg Riksrevisjonens oppfordring om videre arbeid med saksbehandlingstider i tingrettene og lagmannsrettene og vil fortsette å følge denne utviklingen nøye.

2. Riksrevisjonens undersøkelse av myndighetenes innsats mot vold i nære relasjoner, Dokument 3:8 (2021–2022)

Vold i nære relasjoner er et kriminalitetsområde jeg har gitt høy politisk prioritet og der utfordringsbildet tilsier fortsatt tett oppfølging fra departementets side. Jeg ser derfor positivt på at Riksrevisjonen fortsatt vil følge opp arbeidet mot vold i nære relasjoner.

Innledningsvis vil jeg bare kort redegjøre for tiltak som er satt i verk etter departementets brev til Riksrevisjonen 22. april 2026, deretter vil jeg redegjøre for hvordan departementet vil følge opp anbefalingene fremover.

Når det gjelder punktet omhandlende bedre bruk og oversikt over beskyttelsestiltak kan jeg opplyse om at Menon Economics på oppdrag fra Politidirektoratet har evaluert implementeringen av omvendt voldsalarm (OVA) i politidistriktene. Evalueringsrapporten ble overlevert 1. oktober og har tatt utgangspunkt i tiden etter lovendringen som trådte i kraft 8. april 2024, der politiet ble gitt hastekompetanse til å ilegge besøksforbud med elektronisk kontroll.

Evalueringen viser at implementeringen av ordningen i politiet i hovedsak har vært vellykket, og at alle politidistrikter har etablert nødvendige funksjoner og arbeidsprosesser for å håndtere ordningen. Samtidig påpekes det at er ordningen fortsatt er i en konsolideringsfase.

Videre viser rapporten at bruken av omvendt voldsalarm har økt betydelig etter lovendringene, men at det fortsatt er store variasjoner mellom politidistriktene. Dette kan i stor grad kan forklares med ulik organisering, kompetanse, kapasitet og praksis for identifisering av aktuelle saker.

Omvendt voldsalarm vurderes av politiet og øvrige aktører som det mest effektive beskyttelsestiltaket tilgjengelig utenom varetekt, og tiltaket oppleves å flytte byrden fra den voldsutsatte til voldsutøveren på en måte andre beskyttelsestiltak ikke gjør.

Samarbeidet med kriminalomsorgen beskrives som godt og velfungerende, men evalueringen peker på behov for mer formaliserte samarbeidsstrukturer med NAV og øvrige relevante aktører. Vider pekes det på behov for kontinuerlig kompetanseheving, sterkere ledelsesforankring og prioritering av arbeidet samt videreutvikling av tekniske løsninger og systemstøtte. Evalueringen følges nå opp av Politidirektoratet.

Rapporten kan hentes her: https://menon.no/prosjekter/evaluering-av-implementering-av-omvendt-voldsalarm

Arbeidet for å styrke samarbeidet mellom politiet og barnevernet i saker som gjelder barn med særlige beskyttelsesbehov, herunder meldeplikt til politiet om barn på skjult og sperret adresse videreføres. Barne- og familiedepartementet har tatt initiativ til å gjennomføre en utredning av behovet for endringer i regelverk og praksis for helhetlig ivaretakelse av barn med særlig beskyttelsesbehov i barnevernet. Formålet med arbeidet er å etablere et regelverk og en praksis som er forutsigbar og som legger til rette for et tett og effektivt samarbeid mellom politiet og barnevernet i saker der barn under barnevernets omsorg har behov for beskyttelsestiltak som følge av alvorlige trusler mot barnets liv, helse eller frihet, og der det foreligger risiko knyttet til at foreldre eller andre personer i barnets familie eller nettverk får kjennskap til barnets oppholdssted.

Målet er at barn i barnevernet skal få like god beskyttelse som andre med beskyttelsesbehov, og at det ikke benyttes mer inngripende tiltak overfor barnet enn nødvendig. Arbeidet skal ledes av Barne- ungdoms- og familiedirektoratet med bistand fra Politidirektoratet. Utredningen skal ferdigstilles innen 1. oktober 2027.

Som vist til i brev til Riksrevisjonen 22. april 2026, legges det frem årlige statusrapporter på gjennomføringen av tiltak i Opptrappingsplanen mot vold og overgrep mot barn og vold i nære relasjoner (2024-2028). 2. statusrapport ble lagt frem i juni 2026 og kan hentes på denne siden Opptrappingsplan mot vold og overgrep mot barn og vold i nære relasjoner: Status våren 2026 - regjeringen.no

Opptrappingsplanen evalueres av Telemarksforskning i samarbeid med Politihøgskolen og Universitetet i Sørøst Norge. Departementet vil motta en midtveisrapport i mai 2027 og avsluttende rapport vil foreligge i juni 2029. Evalueringen vil bidra til å styrke kunnskapsgrunnlaget om hvorvidt tiltakene har forventet «effekt». og bidra til at vi i større grad kan målrette den videre innsatsen.

Videre oppfølging
I Riksrevisjonens vurdering under punkt 1.1.4 pekes det på at de tiltak som er iverksatt for å øke oppklaringsprosenten og sikre kort saksbehandlingstid i saker om vold i nære relasjoner, ikke er ut til å ha hatt den tilsiktede effekt. Jeg deler denne bekymringen.

Målene for behandlingen av straffesaker er høy kvalitet, høy oppklaringsprosent, kort behandlingstid og adekvat reaksjon.
Resultatene på flere områder er dessverre ikke gode nok. Dette gjelder særlig lav og fallende oppklaringsprosent for flere av kriminalitetstypene som er prioritert i Riksadvokatens prioriterings- og kvalitetsrundskriv, blant annet volds- og seksuallovbrudd, mishandling og vold i nære relasjoner samt grovt bedrageri. Det er også til dels variasjoner i oppklaringsprosenten mellom politidistriktene for de samme kriminalitetstypene.

Regjeringen har derfor de siste årene igangsatt et etterforskningsløft og styrket påtalemyndigheten. Målet er å heve kvaliteten og kapasiteten i etterforskningen av straffesaker. Satsingen har gitt resultater, særlig i kampen mot kriminelle nettverk. Til tross for økte bevilgninger de siste årene, er det fortsatt utfordringer knyttet til kapasitet for etterforskning og spesialistkompetanse innen etterforskning og påtale i politiet.

På oppdrag fra departementet har politiet og Riksadvokaten utarbeidet en plan for samhandling med sikte på bedre måloppnåelse i straffesaksbehandlingen. Dette omfatter blant annet bedre resultatoppfølging av straffesaksbehandlingen i politidistriktene og styrking av kompetansen i påtalemyndigheten. Planen er implementert på alle nivåer i begge etatene og skal revideres i takt med utviklingen i utfordringsbildet. Målrettede tiltak skal iverksettes der resultatene må forbedres, særlig overfor politidistrikter som har avvikende resultater.

Det er behov for mer spesialisert kompetanse innen etterforskning. Regjeringen har fra september 2026 innført et særskilt etterforskningsstudium ved Politihøgskolen for personer med annen bakgrunn enn politiutdanning. Et slikt studium vil bidra til å rekruttere flere personer med bredere fagbakgrunn og mer spesialisert kompetanse enn i dag, og sikre økt kvalitet i etterforskningsarbeidet.

Jeg følger utviklingen i straffesaksbehandlingen nøye og vil gjennom styringsdialogen fortløpende vurdere hvorvidt iverksatte tiltak er tilstrekkelige til å sikre nødvendig kvalitet.

Støttesentrene for kriminalitetsutsatte ble evaluert i 2025. Funnene i evalueringen følges nå opp av Politidirektoratet og skal danne grunnlag for videreutvikling av virksomheten i politidistriktene.

3. Riksrevisjonens undersøkelse av helse-, opplærings- og velferdstjenester til innsatte i fengsel, Dokument 3:4 (2022–2023)

Jeg merker meg Riksrevisjonens positive vurdering av at departementene har iverksatt en rekke tiltak for å følge opp undersøkelsen, herunder tiltak for å styrke samarbeidet mellom berørte departementer og direktorater og å styrke kunnskapsgrunnlaget. Samtidig er det for tidlig å vurdere den faktiske effekten av mange av de iverksatte tiltakene.

Jeg deler Riksrevisjonens vurderinger og konklusjoner. Når det gjelder oppfølgingen av barn og unge spesielt, er det fortsatt rom for forbedringer knyttet til kontinuitet, omfang og kvalitet rundt det tverretatlige samarbeidet om barn og unge i varetekt og i fengslingssituasjon.

Jeg viser til Ekspertgruppen om tiltak for barn som utfører gjentatt og alvorlig kriminalitet, Storberget-gruppen, som også har pekt på manglende kontinuitet i overgangen fra ungdomsenhet til ordinært fengsel ved fylte 18 år. Ekspertgruppen ser på dette som en særlig utfordring. Jeg viser også til Meld. St. 31 (2024–2025), hvor det står at regjeringen vil vurdere å etablere flere ungdomsteam og ungdomsansvarlige i kriminalomsorgen.

I regjeringens framlegg til budsjett for 2027 har vi foreslått å etablere slike tverrfaglige ungdomsteam, som forsterket oppfølging av unge mellom 18 og 24 år. Ordningen skal ha særlig fokus på barn som ved fylte 18 år blir overført fra ungdomsenhet til ordinært fengsel.

Jeg viser også til systemet med ungdomsansvarlige i fengsel, med særskilt ansvar både for at innholdet i fengsel er tilrettelagt for målgruppen og at å personundersøkelser for mindreårig gjennomføres på en effektiv og samordnet måte. Ordningen er evaluert med god effekt for oppfølgingen av barn og unge under straffegjennomføring, herunder bedre relasjonsarbeid, mer individuelt tilpasset oppfølging og bedre samordning både internt og med eksterne aktører som skole, NAV og helsetjenester i fengsel.

Når det gjelder etablering og innføring av det nye fagsystemet KODA i kriminalomsorgen, så følger Justis- og beredskapsdepartementet opp Kriminalomsorgsdirektoratets styring av prosjektet tett i styringsdialogen. Departementet mottar jevnlig status for økonomi, fremdrift, kvalitet, risiko, usikkerhet og tiltak for god styring og kontroll av prosjektet. Det forventes at KODA vil gi bedre støtte til straffegjennomføringen, høyere kvalitet og sikkerhet i arbeidsprosessene,

bedre etterlevelse og et bedre grunnlag for framtidig utvikling og digital samhandling internt og med aktuelle velferdstjenester når systemet tas i bruk.

Vi har satt i gang tiltak. Nå gjenstår det å følge opp at tiltakene fører til faktiske forbedringer i helse-, velferds- og opplæringstjenestene til innsatte, og eventuelt vurdere justeringer ved behov. En slik oppfølging fremover må skje i styringsdialogen mellom JD og kriminalomsorgen, og i de etablerte samarbeidsstrukturene på tvers av departementer og direktorater.

Vedlegg 2:

Svarbrev fra statsråden i Barne- og familiedepartementet

DET KONGELIGE BARNE-
OG FAMILIEDEPARTEMENT

Statsråden

Riksrevisjonen
Pb. 6835 St. Olavs pl.
0130 OSLO

Deres ref	Vår ref	Dato
2026/00696-4	26/1094-	15. oktober 2026

Statsrådens tilbakemelding på saker til Dokument 3:1 (2026-2027)

Jeg viser til brev fra Riksrevisjonen datert 30. september 2026 med vedlagt utkast til Dok. 3:1 (2026–2027) som blant annet omtaler oppfølging av forvaltningsrevisjonen *Riksrevisjonens undersøkelse av myndighetenes innsats mot vold i nære relasjoner, Dokument 3:8 (2021−2022).* Riksrevisjonen ber om at jeg gir departementets eventuelle kommentarer til Riksrevisjonens konklusjon og vurdering, og en redegjørelse for hvordan departementet vil følge opp saken videre.

Kommentarer til Riksrevisjonens konklusjon og vurdering

Vold i nære relasjoner er alvorlig kriminalitet som har store konsekvenser for både voksne og barn som utsettes direkte, og ikke minst for barn som vokser opp i familier med vold. I tillegg er vold i nære relasjoner et alvorlig samfunns- og folkehelseproblem. Jeg har merket meg at Riksrevisjonen anerkjenner at regjeringen har iverksatt og videreført en rekke tiltak blant annet gjennom opptrappingsplanen mot vold og overgrep mot barn og vold i nære relasjoner (2024–2028) *Trygghet for alle*. Riksrevisjonen mener imidlertid at det er usikkert om tiltakene er tilstrekkelig til å oppnå varige forbedringer i tjenestene og bedre resultater for utsatte grupper, og konkluderer med at Riksrevisjonen vil følge saken videre.

Jeg er enig med Riksrevisjonen i at det er vanskelig å vurdere om de igangsatte tiltakene har ønsket effekt. Det er generelt vanskelig å måle effekten av f.eks. kompetansehevende tiltak i tjenestene. Å øke kunnskapen om avvergings- og opplysningsplikten hos relevante aktører krever dessuten langsiktig innsats.

Postadresse: Postboks 8036 Dep 0030 Oslo
Kontoradresse: Akersgt. 59 Telefon* 22 24 90 90
Org no.: 972 417 793

Det er utskifting blant ansatte i tjenestene, og behovet for kompetanseheving vil derfor hele tiden være til stede. Det er også viktig at kunnskap om emnet inngår i relevante profesjonsutdanninger.

Jeg er glad for at Riksrevisjonen fremhever arbeidet som er gjort for å stimulere kommunene til bedre koordinering av det kommunale hjelpetilbudet, og det pågående arbeidet for å koordinere statlige føringer og tiltak blant annet knyttet til krisesentertilbudet.

Statsforvalternes tilsyn med krisesentertilbudet viser at det har variert over tid hvordan kommunene vurderer sitt ansvar for oppfølging av barn på krisesenter og oppfølging av brukerne i reetableringsfasen. Endringer i krisesenterloven som tydeliggjør kommunenes ansvar etter loven trådte i kraft 1. januar 2026. Det tydeliggjøres blant annet at oppfølgingen av brukerne skal skje i samarbeid med andre deler av tjenesteapparatet. Det er utarbeidet et nytt rundskriv om krisesenterloven og den faglige veilederen for innholdet i krisesenterloven er nå revidert i tråd med endringene i loven.

Tilbakemelding til meldere - Barnevern
Riksrevisjonen viser til at det er igangsatt flere tiltak for å sikre at barnevernstjenesten gir tilbakemelding til meldere, men at det ikke er opplyst om effekt av tiltakene som er igangsatt og hvordan departementet vil følge med på hvordan barnevernet oppfyller plikten.

Barnevernstjenesten har en lovpålagt plikt til å gi tilbakemelding til den som sender en bekymringsmelding til barnevernstjenesten, jf. barnevernsloven § 13-3. Tilbakemeldingsplikten er nærmere omtalt blant annet i *barnevernsrundskrive*t. Statsforvalterne og Statens Helsetilsyn har ansvar for å føre tilsyn med at kommunene oppfyller sine lovpålagte oppgaver etter barnevernsloven. Tilsynsansvaret omfatter også barnevernstjenestens lovpålagte plikt til å gi tilbakemelding til melder.

Departementet følger utviklingen på barnevernsområdet blant annet gjennom erfaringer og funn fra tilsyn med barnevernet. Statsforvalterne har også i oppgave å gi råd og veiledning til kommunene. Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) er derfor i jevnlig dialog med statsforvalterne om hvordan de utøver dette ansvaret. Gjennom denne dialogen får Bufdir også informasjon om utfordringer i tjenestene og vurderinger av områder hvor det er behov for nye tiltak.

Jeg har tidligere opplyst at temaet også er omtalt i Barnevernsfaglig kvalitetssystem (BFK). Dette er et rammeverk som gir faglig og juridisk støtte til barnevernstjenestenes arbeid. Innholdet er integrert i barnevernstjenestenes nye saksbehandlingssystemer. Jeg vil også vise til at Bufdir nylig har satt i gang en evaluering av BFK, på oppdrag fra departementet. Den eksterne evalueringen skal vurdere grad av implementering, erfaringer med bruk og muligheter for forbedring. Evalueringen vil etter planen ferdigstilles innen utgangen av 2027.

Meldeplikt til politiet
Riksrevisjonen viser videre til at det er viktig at Barne- og familiedepartementet og Justis- og beredskapsdepartementet følger med på om lovendringene om meldeplikt til politiet når det fattes vedtak om adressesperre faktisk fører til at nødvendige rutiner for informasjonsutveksling mellom barnevern og politi kommer på plass. Jeg er enig i at det er viktig følge med på at lovendringene følges opp. Formålet med lovendringene er å sørge for et bedre samarbeid mellom politi og barnevern for bedre beskyttelse av disse barna. Ansvaret for implementeringen av lovendringene ligger til Bufdir.

Barne- og familiedepartementet følger i samarbeid med Justis- og beredskapsdepartementet opp NOVA-rapport 7/24 *Adressesperre (kode 6 og 7). En evaluering av beskyttelsestiltaket adressesperre i saker om vold i nære relasjoner.* Som jeg har opplyst om, publiserte Bufdir en veileder i mars 2026 om barnevernstjenestens tiltak og oppfølging av barn med særlig beskyttelsesbehov. Det er et eget kapittel som omhandler samarbeid med politiet. Der fremgår både informasjon om meldeplikt og om informasjonsutveksling mellom barnevernet og politiet. Vi har også jobbet med å få til en helhetlig gjennomgang av regelverket som gjelder barn på skjult og sperret adresse. Formålet er blant annet å sørge for at tiltakene overfor barn ikke er mer inngripende enn nødvendig, og at barn på sperret adresse får like god beskyttelse som andre med dette tiltaket. Dette oppdraget er nå gitt til Bufdir.

Hvordan departementet vil følge opp saken videre

Barne- og familiedepartementet vil videreføre arbeidet med å øke kunnskapen om avvergeplikt, taushetsplikt, opplysningsrett og opplysningsplikt i relevante tjenester. Den igangsatte kartleggingen av eksisterende kompetansetiltak som direktoratsgruppen om vold i nære relasjoner og vold og overgrep mot barn gjennomfører, vil være nyttig for å få mer kunnskap om hvordan tiltakene som er iverksatt, tas i bruk og om de oppleves nyttige. Kartleggingen vil også være et grunnlag for å vurdere behovet for nye tiltak.

Jeg viser også til det pågående arbeidet i Barne- ungdoms- og familiedirektoratet med å revidere veilederen for statsforvalters tilsyn med kommunenes oppfølging av krisesenterloven og pågående arbeid med ulike alternativer for å styrke tilsynet med krisesentertilbudet. Dette vil være viktige grunnlag for å videreutvikle tilsynet med krisesentertilbudet i kommunene.

Når det gjelder anbefalingen om å stimulere kommunene til bedre koordinering av det kommunale hjelpetilbudet, vil jeg fremheve det pågående tverrdepartementale samarbeidet og etatssamarbeidet for utsatte barn og unge. Forebyggingsoppdraget, som 13 etater samarbeider om, er særlig viktig. Etatene skal blant annet utvikle felles kompetansestøtte og veiledning til kommunene, slik at det blir enklere å arbeide helhetlig og forebyggende for gode oppvekstsvilkår. Et nytt oppvekstrundskriv er også utarbeidet, som gir kommunene en samlet oversikt over ansvaret de har for barn og unge.

Ungdomskriminalitet
Departementene og etatssamarbeidet for utsatte barn og unge har i 2025 og 2026 særlig prioritert koordineringen av innsatsen mot barne- og ungdomskriminalitet. En rapport fra Oslo politidistrikt viser at en stor andel av de ungdommene som står bak alvorlig og gjentakende kriminalitet, opplever vold og omsorgssvikt. En viktig satsing for regjeringen er derfor én-til-én-tiltaket om å gi tett og individuelt tilpasset oppfølging til unge som har høy risiko for kriminalitet. Denne satsingen kan bidra til å hindre at vold går i arv. I 2026 var den totale bevilgningen til tiltaket 90 mill. kroner, inkludert midler til forskning og kompetansestøtte til kommunene fra faginstanser. Satsingen videreføres og foreslås styrket med 9,3 mill. kroner i 2027. I tillegg har regjeringen styrket arbeidet med multisystemisk terapi (MST) og andre tiltak i barnevernet for å forebygge barne- og ungdomskriminalitet. De siste årene har det blant annet vært en økning i antallet interkommunale samarbeid om MST for familier preget av vold og omsorgssvikt, kalt MST-CAN. Regjeringen vil vurdere behovet for å videreutvikle tilbudet av multisystemiske tiltak. Regjeringen vil også jobbe videre med å tilpasse tilbudet i barnevernsinstitusjon til barn med særlig store behov. Dette inkluderer pilotering av et styrket tilbud i barnevernsinstitusjon og å utvide institusjonene sitt handlingsrom for bruk av inngrep og mulighet til å sette grenser for barn som står i fare for å begå kriminelle handlinger, jf. Prop. 83 L (2024-2025) og Prop. 86 L (2025-2026).

Oppfølgingen av tiltakene i opptrappingsplanen mot vold og overgrep mot barn og vold i nære relasjoner (2024-2028) vil også ha høy prioritet resten av planperioden.

Samarbeidet mellom politiet og barnevernet
Arbeidet for å styrke samarbeidet mellom politiet og barnevernet i saker som gjelder barn med særlige beskyttelsesbehov, herunder meldeplikt til politiet om barn på skjult og sperret adresse, videreføres. Som nevnt skal det nå gjennomføres en utredning av behovet for endringer i regelverk og praksis for helhetlig ivaretakelse av barn med særlig beskyttelsesbehov i barnevernet. Formålet med arbeidet er å etablere et regelverk og en praksis som er forutsigbar og som legger til rette for et tett og effektivt samarbeid mellom politiet og barnevernet i saker der barn under barnevernets omsorg har behov for beskyttelsestiltak som følge av alvorlige trusler mot barnets liv, helse eller frihet, og der det er risiko for at foreldre eller andre personer i barnets familie eller nettverk får kjennskap til barnets oppholdssted. Målet er at barn i barnevernet skal få like god beskyttelse som andre med tilsvarende beskyttelsesbehov, og at det ikke brukes mer inngripende tiltak overfor barn enn nødvendig. Arbeidet skal ledes av Bufdir med bistand fra Politidirektoratet, og det skal ferdigstilles innen 1. oktober 2027.

Taushetsplikt
Taushetsplikten mellom offentlige ansatte er viktig for å ivareta innbyggernes privatliv, personvern og tilliten til det offentlige. Taushetsplikten kan imidlertid for noen også virke som en barriere som forhindrer nødvendig informasjonsdeling. En ekspertgruppe har utredet behovet for tiltak for bedre tverretatlig samarbeid og informasjonsdeling for å forebygge kriminalitet, vold og overgrep i nære relasjoner og voldelig ekstremisme. I utredningen fremkommer det at vi har et utilstrekkelig rettsgrunnlag for deling av personopplysninger og

taushetsbelagte opplysninger (informasjonsdeling) mellom offentlige organer, og at det er en vesentlig hindring for det forebyggende samarbeidet. Det pekes videre på at organiseringen av samarbeidet er for personavhengig, for fragmentert, for lite systematisk og preget av uønsket lokal variasjon. Oppfølgingen av NOU 2026: 8 Samarbeid og informasjonsdeling for å forebygge kriminalitet vil inngå i en helhetlig vurdering av informasjonsutveksling generelt.

Med hilsen

Lene Vågslid

Brevet er elektronisk godkjent

Vedlegg 3:

Svarbrev fra statsråden i Arbeids- og inkluderingsdepartementet

DET KONGELIGE
ARBEIDS- OG INKLUDERINGSDEPARTEMENT

Statsråden

Riksrevisjonen
Postboks 6835 St. Olav Plass
0130 OSLO

Deres ref	Vår ref	Dato
	26/4102-	16. oktober 2026

Redegjørelse for oppfølging av Riksrevisjonens konklusjoner og anbefalinger i Dokument 3:1 (2026-2027)

Jeg viser til brev fra Riksrevisjonen av 30. september 2026 med oppfølgingssaker som skal rapporteres i Dokument 3:1 (2026-2027):

- *Riksrevisjonens undersøkelse av myndighetens innsats mot vold i nære relasjoner, Dokument 3:8 (2021-2022)*

- *Riksrevisjonens undersøkelse av helse-, opplærings- og velferdstjenester til innsatte i fengsel, Dokument 3:4 (2022-2023).*

Under følger mine redegjørelser og kommentarer til hvordan departementet følger opp Riksrevisjonens konklusjoner og vurderinger av sakene.

Riksrevisjonens undersøkelse av myndighetens innsats mot vold i nære relasjoner, Dokument 3:8 (2021-2022)

Jeg viser til Riksrevisjonens rapport og vurdering av myndighetenes innsats mot vold i nære relasjoner. Jeg merker meg at Riksrevisjonen vurderer at myndighetene har iverksatt flere tiltak, samtidig som det er behov for å følge med på om innsatsen gir forbedringer i tjenestene og bedre resultater for utsatte.

Jeg har et særlig ansvar for arbeid og tiltak mot negativ sosial kontroll og æresmotivert vold. Det viktigste for meg er at de som er utsatt får den beskyttelsen og hjelpen de trenger, samtidig som vi arbeider målrettet for å forebygge at barn, unge og voksne utsettes for kontroll, vold og overgrep.

Postadresse: Postboks 8019 Dep 0030 Oslo
Kontoradresse: Akersgata 64 Telefon* 22 24 90 90
Org no.: 983 887 457

Jeg viser til brev av 4. mai om Oppfølging av Dokument 3:8 (2021-2022) *Riksrevisjonens undersøkelse av myndighetenes innsats mot vold i nære relasjoner*, hvor det ble redegjort for regjeringens arbeid og tiltak på området. Siden den gang har flere av tiltakene omtalt i brevet trådt i kraft, samtidig som regjeringen har styrket og videreutviklet innsatsen mot negativ sosial kontroll og æresmotivert vold.

Det er viktig å styrke det rettslige vernet for barn og unge. Oppfølgingen av NOU 2024:13 *Lov og frihet* er derfor en sentral del av arbeidet med handlingsplanen *Sjef i eget liv*. I utredningen vurderte lovutvalget det rettslige vernet for barn og unge utsatt for negativ sosial kontroll, æresmotivert vold, tvangsekteskap og ufrivillige utenlandsopphold, og foreslo en rekke regelverksendringer. Flere konkrete grep for å styrke det rettslige vernet er allerede gjennomført. Det er blant annet innført et utreiseforbud for barn som står i fare for å bli utsatt for skadelige utenlandsopphold, og brudd på et slik utreiseforbud kan straffes med fengsel inntil to år. I juli 2026 trådte en ny lov om særskilt innsats mot negativ sosial kontroll og æresmotivert vold i kraft. Loven skal sikre en trygg, samordnet og effektiv innsats fra tjenestene våre. Regjeringen vil vurdere om æresmotiv skal være straffeskjerpende. Vi vil også vurdere om flere familierelasjoner bør inngå i personkretsen i straffelovens bestemmelse om mishandling i nære relasjoner.

Regjeringen har også styrket innsatsen for å forebygge og forhindre at barn og unge sendes på ufrivillige eller skadelige utenlandsopphold. Vi lanserte i mars 2026 en nasjonal innsatsplan som skal forebygge og forhindre at barn og unge blir sendt på ufrivillige skadelige utenlandsopphold til Somalia. Vi skal bli bedre til å forebygge at barn og unge sendes ut, til å fange opp dem som står i fare for å bli sendt ut, og til å følge opp dem som har vært utsatt for skadelige utenlandsopphold. Samtidig støtter vi somaliske myndigheter i arbeidet med å bedre forholdene og ivareta rettighetene til barn og unge. Dette er en viktig del av regjeringens samlede arbeid for å sikre at barn og unge får den beskyttelsen og hjelpen de trenger.

Arbeidet stopper imidlertid ikke med de tiltakene som allerede er gjennomført. Regjeringen følger opp handlingsplanen *Sjef i eget liv* gjennom en bred innsats på flere områder. Vi skal blant annet gi utsatte personer mer målrettet informasjon om rettigheter og hjelpetilbud, utvikle kunnskapsgrunnlaget, og øke kompetansen i tjenestene slik at negativ sosial kontroll og æresmotivert vold kan forebygges, avdekkes og følges opp bedre. I tillegg vurderer vi hvordan relevante anbefalinger fra lovutvalget skal følges opp.

Jeg er samtidig opptatt av at vi skal vite om innsatsen faktisk virker for dem som trenger hjelp. Riksrevisjonens vurdering av behovet for bedre kunnskap om hvordan tiltakene virker, er derfor viktig. Siden 2024 har IMDi og Bufdir publisert en felles årsrapport om de særskilte tjenestene på feltet. Rapporten beskriver tjenestenes innsats og erfaringer, løfter fram aktuelle problemstillinger og belyser utviklingen på feltet. Dette gir oss ny innsikt og et godt kunnskapsgrunnlag for den videre innsatsen mot negativ sosial kontroll og æresmotivert vold.

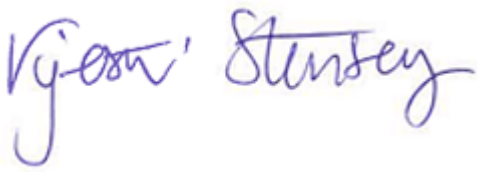
Riksrevisjonens undersøkelse av helse-, opplærings- og velferdstjenester til innsatte i fengsel, Dokument 3:4 (2022-2023)

Jeg viser til Riksrevisjonens rapport og vurdering av helse-, opplærings og velferdstjenester til innsatte i fengsler. Som det påpekes i Dokument 3:1 (2026-2027) er det iverksatt en rekke tiltak for å følge opp anbefalingene, både fra Arbeids- og inkluderingsdepartementet og fra de andre berørte departementene. God samhandling på både departement- og direktoratsnivå er avgjørende for å gi innsatte de helse-, opplærings-, og velferdstjenestene som de har krav på.

Som en del av innsatsen for å bedre innsattes tilgang til hjelp fra Nav er Arbeids- og velferdsdirektoratet og Kriminalomsorgsdirektoratet i gang med å planlegge evalueringen av Nasjonal veileder for samarbeid mellom Kriminalomsorgen og Nav, som kom i 2025. Evalueringen skal blant annet gi innsikt i samarbeidsstrukturer, hvordan den nye veilederen påvirker oppfølgingen av innsatte og hva som eventuelt skal justeres og endres for å kunne gjøre veilederen til et enda bedre verktøy for dem som bruker den i sin hverdag. Arbeids- og velferdsdirektoratet er også i gang med forslag til ny samarbeidsavtale. Intensjonen med avtalen er et forpliktende og strukturert samarbeid mellom Kriminalomsorgen og Nav, med mål om at innsatte i fengsel får ivaretatt sine rettigheter på en bedre og mer forutsigbar måte enn i dag. En ny samarbeidsavtale vil kunne være retningsgivende for regionale samarbeid og ha betydning for hvordan Nav-kontorene jobber med innsatte i fengsel.

Jeg merker meg og setter pris på at Riksrevisjonen vurderer flere av de igangsatte tiltakene som positive, samtidig som jeg deler vurderingen om at det fortsatt gjenstår noe før iverksatte tiltak vil kunne gi tydelige effekter. Jeg vil derfor fortsette å følge med på arbeidet med å forbedre det tverretatlige samarbeidet, fortløpende vurdere effektene av iverksatte tiltak, samt opprettholde god dialog og samordning med de andre ansvarlige departementene, for å bedre tilgjengeligheten til Navs tjenester for innsatte i fengsel.

Med hilsen

Kjersti Stenseng

Vedlegg 4:

Svarbrev fra statsråden i Helse- og omsorgsdepartementet

DET KONGELIGE
HELSE- OG OMSORGSDEPARTEMENT

Statsråden

Riksrevisjonen
Postboks 6835 St. Olavs plass
0032 OSLO

Utsatt offentlighet,
Offl. § 5 andre ledd

Deres ref	Vår ref	Dato
	26/3878-	. oktober 2026

Statsrådens svar - Saker til Dokument 3:1 (2026-2027)

Jeg viser til Riksrevisjonens brev av 1.oktober 2026 om oppfølgingssaker som skal rapporteres i Dokument 3:1 (2026-2027).

Når det gjelder *Riksrevisjonens undersøkelse av svalbardselskapenes håndtering av klimautfordringer, Dokument 3:2 (2021−2022),* merker jeg meg at Riksrevisjonen avslutter saken, og samtidig peker på behovet for videre oppfølging av Longyearbyen sykehus. Jeg vil følge opp i styringsdialogen med Helse Nord RHF at Universitetssykehuset Nord-Norge HF gjennomfører nødvendige grunnundersøkelser og risikovurderinger, og har egnede systemer og rutiner for å dokumentere tilstandsvurderinger og inspeksjoner.

Vedrørende *Riksrevisjonens undersøkelse av myndighetenes innsats mot vold i nære relasjoner, Dokument 3:8 (2021–2022),* er jeg glad for at Riksrevisjonen har kommet frem til at departementet i stor grad har fulgt opp Riksrevisjonens anbefalinger gjennom planer og tiltak. Jeg merker meg at Riksrevisjonen skriver at det er usikkert om oppfølgingen er tilstrekkelig til å oppnå varige forbedringer i tjenestene og bedre resultater for utsatte grupper, og at det er uklart hvordan departementene får informasjon om hvordan mange av tiltakene virker. Jeg vil påse at departementet fortsetter arbeidet med sikte på å møte utfordringene Riksrevisjonen belyser.

Når det gjelder *Riksrevisjonens undersøkelse av Helse-, opplærings- og velferdstjenester til innsatte i fengsel, Dokument 3:4 (2022–2023),* er jeg glad for at Riksrevisjonen har notert at det samlet er iverksatt flere tiltak for å følge opp Riksrevisjonens anbefalinger. Riksrevisjonen peker bl.a. på tiltak for å videreutvikle formalisert samarbeid mellom de involverte departementene og direktoratene ved felles styringssignaler i tildelingsbrevene, oppdatering av veiledere, rundskriv og avtaler mv. Jeg merker meg videre at Riksrevisjonen vurderer at

det foreløpig er for tidlig å vurdere effekten av de iverksatte tiltakene da flere nylig er innført eller er under implementering. Jeg vil påse at departementet fortsetter arbeidet med sikte på å møte utfordringene Riksrevisjonen belyser, både med tanke på helsetjenester til innsatte og samhandling mellom sektorene.

Når det kommer til *Riksrevisjonens undersøkelse av myndighetenes arbeid med trygt drikkevann, Dokument 3:8 (2022–2023)*, merker jeg meg at Riksrevisjonen har kommet frem til at arbeidet med sikkerhet i vannforsyningen har hatt og vil måtte ha førsteprioritet fremover grunnet den endrede geopolitiske situasjonen. Til tross for det, har det blitt iverksatt en rekke tiltak både i eget departement og i departementsfellesskapet som legger til rette for at kommunene kan øke vedlikeholdet og redusere lekkasjetapet i ledningsnettet. Jeg merker meg at Riksrevisjonen avslutter saken og vil uavhengig av det påse at departementet fortsetter arbeidet med sikte på å møte de utfordringer som Riksrevisjonen belyser.

For *Riksrevisjonenes undersøkelse av rehabilitering i helse- og omsorgstjenestene, Dokument 3:12 (2023-2024)*, registrerer jeg Riksrevisjonens konklusjon om i denne omgang å avslutte oppfølgingen av undersøkelse av rehabilitering i helse- og omsorgstjenestene, på bakgrunn av at Helse- og omsorgsdepartementet er i ferd med å følge opp flere anbefalinger innen fagområdet. Dette gjelder blant annet utarbeidelse av nasjonal handlingsplan for rehabilitering og oppfølging av flere av Stortingets anmodningsvedtak.

Med hilsen

Jan Christian Vestre

Vedlegg 5:

Svarbrev fra statsråden i Finansdepartementet

DET KONGELIGE
FINANSDEPARTEMENT

Statsråden

Riksrevisjonen
Postboks 6835 St. Olavs plass
0130 Oslo

Deres ref	Vår ref	Dato
2026/00696-9	26/4960-	8. oktober 2026

Riksrevisjonens Dokument 3:1 (2026-2027) – Statsrådens tilbakemelding

Jeg viser til brev fra Riksrevisjonen 30. september 2026, med utkast til oppfølgingssaker i dokument 3:1 (2026-2027). I dette brevet følger mine kommentarer til Riksrevisjonens konklusjoner og vurderinger.

Riksrevisjonens undersøkelse av myndighetenes kontroll av grensekryssende avfallstransporter, Dokument 3:6 (2022–2023)
Jeg har merket meg Riksrevisjonens vurdering, og dens konklusjon om å avslutte saken. Jeg tar denne til etterretning. Riksrevisjonens vurdering tas med i det videre arbeidet.

Riksrevisjonens undersøkelse av klagesaksbehandlingen på skatteområdet, Dokument 1 (2022–2023)
Jeg er enig med Riksrevisjonen i at klageretten på skatteområdet er viktig, og at den som klager må få avklart sine rettigheter og plikter innen rimelig tid. Jeg registrerer at Riksrevisjonen vurderer utviklingen på flere områder som positiv, men at det er for tidlig å konkludere med at tiltakene vil gi tilstrekkelige og varige positive endringer i saksbehandlingstiden. Riksrevisjonen konkluderer med å følge saken videre.

Utviklingen ved skattekontorene og i Skattedirektoratet er positiv. Ved skattekontorene falt gjennomsnittlig behandlingstid for klager på fastsetting fra 183 dager i 2022 til 59 dager i 2025. Andelen klager behandlet innen tre måneder økte til 85 pst. i 2025, og var dermed over målkravet på 80 pst. Samlet restanse ved utgangen av 2025 var 1 870 saker, om lag 335 færre enn i 2022. Dette skjedde til tross for en kraftig økning i antall innkomne klager fra 2024 til 2025.

Postadresse: Postboks 8008 Dep 0030 Oslo
Kontoradresse: Akersgata 40 Telefon* 22 24 90 90
Org no.: 972 417 807

Skattedirektoratet behandlet i 2025 om lag 95 pst. av klagene innen tre måneder. Restansen er redusert fra 612 saker i 2022 til 346 saker ved utgangen av 2025. Per 15. april 2026 var restansen på klager over fastsetting 302 saker, hvorav 9 saker var eldre enn ett år.

Utviklingen i sekretariatet for Skatteklagenemnda er mer sammensatt. Antall behandlede saker økte fra 959 i 2022 til 1 261 i 2025, og andelen ubehandlede saker eldre enn to år ble redusert fra 28,2 pst. til 12,6 pst. Gjenværende klagesaker mottatt i perioden 2018-2022 ble i all hovedsak ferdigbehandlet i 2025. Samtidig mottok sekretariatet 46 pst. flere klagesaker i 2025 enn året før, og restansen økte til 1 873 saker ved utgangen av 2025. Økningen i innkomne saker har fortsatt i 2026, og har så langt i 2026 økt med 20 pst. sammenlignet med 2025.

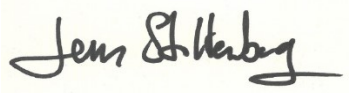
Gjennomsnittlig samlet behandlingstid for sekretariatet og nemnda var 19,5 måneder i 2025, mot 14,6 måneder i 2022. Jeg er enig med Riksrevisjonen i at restansesituasjonen og saksbehandlingstiden i sekretariatet fortsatt er utfordrende. Samtidig må økningen i behandlingstid ses i sammenheng med prioriteringen av de eldste og mest komplekse sakene.

Finansdepartementet har fulgt opp området i Prop. 1 S for 2024, 2025 og 2026, og i tildelingsbrevene til Skatteetaten for de samme årene. Departementet har her bedt Skattedirektoratet følge opp sekretariatets arbeid med å effektivisere saksbehandlingen og redusere restansene. Resultatene er fulgt i styringsdialogen med etaten gjennom hele perioden.

I Prop. 1 S (2026-2027) foreslås det i tillegg å øke bevilgningen til Skatteklagenemnda med 7 mill. kroner utover ordinær lønns- og prisvekst for å øke saksbehandlingskapasiteten. Skatteetaten jobber fortsatt med ytterligere tiltak for å forbedre og effektivisere arbeidsprosessene i sekretariatet for Skatteklagenemnda. Skatteetaten kartlegger i tillegg utviklingen og sammensetningen av klageinngangen for å gi et bedre grunnlag for å vurdere ytterligere tiltak.

Jeg slutter meg til Riksrevisjonens vurdering av at restanseutvikling og saksbehandlingstid i sekretariatet for Skatteklagenemnda må følges opp videre. Finansdepartementet vil fortsette den tette oppfølgingen av klagesaksbehandlingen i styringsdialogen med Skatteetaten, og vurdere behovet for ytterligere tiltak.

Med hilsen

Jens Stoltenberg

Vedlegg 6:

Svarbrev fra statsråden i Kunnskapsdepartementet

DET KONGELIGE
KUNNSKAPSDEPARTEMENT

Kunnskapsministeren

Riksrevisjonen
Postboks 6835 St. Olavs plass
0130 OSLO

Unntatt offentlighet, Offl. § 5 andre ledd jf. RR §7-4

Deres ref	Vår ref	Dato
2026/00696-3	26/1717-	19. oktober 2026

Kunnskapsministerens kommentarer til Riksrevisjonens konklusjoner og vurderinger i Dokument 3:1 (2026-2027)

Jeg viser til brev av 30. september 2026, med utkast til oppfølgingssaker i Dokument 3:1 (2026-2027). Nedenfor følger mine kommentarer til Riksrevisjonens konklusjoner og vurderinger, og redegjørelse for departementets oppfølging av de to sakene Riksrevisjonen vil følge videre.

Dokument 3:8 (2021–2022) Riksrevisjonens undersøkelse av myndighetenes innsats mot vold i nære relasjoner

Jeg tar Riksrevisjonens konklusjon om å følge opp saken videre til etterretning og deler Riksrevisjonens vurderinger av behovene for å styrke kunnskapen om avvergings- og opplysningspliktene, og å sørge for god samordning av tjenestene til utsatte barn og unge.

Departementet følger opp anbefalingene gjennom flere tiltak. Som Riksrevisjonen peker på, har direktoratsgruppen om vold i nære relasjoner igangsatt en kartlegging av eksisterende kompetansetiltak i sektorene. Kartleggingen skal brukes til å vurdere mangler, overlappende innsats og behov for nye tiltak. Kunnskap om avvergingsplikt, taushetsplikt, opplysningsrett og opplysningsplikt inngår også i relevante kompetansehevingstilbud i regi av RVTS.

Kunnskapsdepartementet er på samme måte som Riksrevisjonen opptatt av at forskningsbasert kunnskap når ut i praksis og i handling. For å støtte kommuner og private skoleeiere og ansatte i barnehager og skoler, har Utdanningsdirektoratet utarbeidet korte og handlingsrettede råd til sektor for å lette tilgjengeligheten av informasjonen. Av samme grunn har Utdanningsdirektoratet fått i oppdrag å gjøre tilgjengelig og eventuelt utvikle pedagogiske ressurser om vold og overgrep for barnehage, skole og SFO, slik at det er lettere for ansatte å ta informasjonen i bruk. Ressursene skal støtte opplæring av barn og elever, styrke

Postadresse
Postboks 8119 Dep
0032 Oslo
postmottak@kd.dep.no

Kontoradresse
Kirkeg. 18

www.kd.dep.no

Telefon*
22 24 90 90
Org.nr.
872 417 842

ansattes relasjonskompetanse og bidra til bedre avverging, oppfølging og samarbeid mellom tjenester. Arbeidet omfatter blant annet negativ sosial kontroll og æresmotivert vold, seksuell vold, samt ekstremisme og radikalisering. Departementet er i dialog med direktoratet om leveransen i 2026 og 2027.

Departementet ser også oppfølgingen av Riksrevisjonens anbefalinger i sammenheng med handlingsplanen *Sjef i eget liv*. Kunnskapsdepartementet har fulgt opp tiltaket om ekstraordinært inntak til videregående opplæring etter retur fra ufrivillig utenlandsopphold.

Arbeidet med bedre samordning følges blant annet opp gjennom det tverrsektorielle direktoratsamarbeidet, og gjennom felles oppdrag til statsforvalterne om å bidra til at kommunene ivaretar sitt ansvar for å avdekke og forebygge vold og overgrep mot barn og vold i nære relasjoner. Arbeidet med veiledning om kommunenes forebyggende ansvar på oppvekstområdet er pågående.

Arbeidet med bedre samordning må også ses i sammenheng med NOU 2026:8 Samarbeid og informasjonsdeling for å forebygge kriminalitet. Utredningen peker på flere rettslige, organisatoriske og strukturelle utfordringer for samarbeid og informasjonsdeling mellom offentlige tjenester, og fremhever behovet for mer helhetlige nasjonale føringer, kompetansestøtte og bedre rammer for tverretatlig samarbeid. Regjeringen vil vurdere anbefalingene i den videre oppfølgingen av arbeidet med å styrke det forebyggende arbeidet overfor utsatte barn og unge.

Departementet vil følge resultatene av tiltakene og, i samarbeid med berørte departementer, følge opp identifiserte behov og vurdere behovet for ytterligere tiltak.

Dokument 3:4 (2022–2023) Riksrevisjonens undersøkelse av helse-, opplærings- og velferdstjenester til innsatte i fengsel

Jeg tar Riksrevisjonens konklusjon om å følge opp saken videre til etterretning. Samtidig ser jeg positivt på at Riksrevisjonen trekker frem at departementene har iverksatt flere relevante tiltak for å følge opp funn og anbefalinger i den opprinnelige undersøkelsen.

Opplæringssektoren og justissektoren har gjennom flere år samarbeidet om å finne en bedre løsning for digital tilgang for innsatte elever slik at opplæringen skal være så lik den kan være den som gis i en vanlig skole utenfor fengsel. For å få et godt utbytte av opplæringen må også innsatte kunne benytte seg av aktuelle læremidler, ulike hjelpemidler og programvare for å nå mål i faget. Den digitale løsningen som benyttes til for opplæring i fengslene i dag er foreldet og utfordrer både pedagogiske krav og rettigheter innsatte har til å få opplæring. Den digitale løsningen som benyttes i fengsel må ikke minst også ivareta behovet for at innsatte ikke har uønsket kommunikasjon med andre.

Jeg er derfor svært tilfreds med at Kunnskapsdepartementet, sammen med Justis- og beredskapsdepartementet, i forslag til statsbudsjettet for 2027 foreslår å bevilge til sammen 20,9 millioner til en ny digital løsning for opplæring i fengsler. Piloteringen av en ny løsning,

kalt Utvei, har vært vellykket og vi vil derfor foreslå å innføre denne løsningen for bruk i alle fengsler. Utvei vil bidra til at elever og lærlinger har større sannsynlighet for å oppnå relevant sluttkompetanse for videre utdanning eller arbeid. Og dermed også gi dem bedre muligheter til et liv uten kriminalitet etter endt straffegjennomføring.

Med hilsen

Kari Nessa Nordtun

Dokumentet er godkjent elektronisk og påført statsrådens signatur

Vedlegg 7:

Svarbrev fra statsråden i Nærings- og fiskeridepartementet

DET KONGELIGE
NÆRINGS- OG FISKERIDEPARTEMENT

Fiskeri- og havministeren

Riksrevisjonen
Postboks 6835 St. Olavs plass
Storgata 16, 0155 Oslo
0130 OSLO

Deres ref	Vår ref	Dato
	26/5946-3	15. oktober 2026

Svar på oppfølging av Riksrevisjonens undersøkelse av Sjøfartsdirektoratet Dokument 3:9 (2022-2023)

Jeg viser til brev av 30. september 2026 vedrørende utkast til oppfølgingssak som skal rapporteres i Dokument 3:1 (2026-2027), herunder *Riksrevisjonens undersøkelse av Sjøfartsdirektoratets arbeid med å fremme gode arbeids- og levevilkår til sjøs Dokument 3:9 (2022-2023)*.

Jeg viser til at Riksrevisjonen har merket seg at departementet og Sjøfartsdirektoratet har iverksatt og planlagt flere tiltak som skal bedre tilsynet med å fremme gode arbeids- og levevilkår til sjøs. Jeg er opptatt av at norske fartøy skal være gode, seriøse og trygge arbeidsplasser, og Riksrevisjonens undersøkelse har bidratt til å sette økt fokus på dette viktige arbeidet.

Jeg tar Riksrevisjonens vurdering og konklusjon om å avslutte saken til etterretning, i tillegg til Riksrevisjonens anmodning om å følge utviklingen og tilsynsarbeidet til Sjøfartsdirektoratet tett framover.

Ut over dette har jeg ingen merknader til saken.

Med hilsen

Marianne Sivertsen Næss

Vedlegg 8:

Svarbrev fra Klima- og miljødepartementet

DET KONGELIGE
KLIMA- OG MILJØDEPARTEMENT

Riksrevisjonen
Postboks 6835 St. Olavs plass
0130 OSLO

Deres ref	Vår ref	Dato
2026/00696-7	26/1192-	13. oktober 2026

Svar på oversendelse av saker til Dokument 3

Viser til oversendelse av følgende saker til Dokument 3, hvor statsråden er invitert til å gi sine svar. Vi takker for oversendelsene og merker oss at sakene avsluttes. Statsråden tar disse til etterretning og har ingen kommentarer til Riksrevisjonens behandling.

- *Dokument 3:2 (2026−2027) Riksrevisjonens undersøkelse av systematikken i eierdepartementenes oppfølging av statlig eide selskapers arbeid med statens forventninger.*
- *Oppfølging av Dokument 3:6 (2022–2023) Riksrevisjonens undersøkelse av svalbardselskapenes håndtering av klimautfordringer, Dokument 3:2 (2021–2022)*
- *Oppfølging Dokument 3:6 (2022–2023) Myndighetenes kontroll av grensekryssende avfallstransporter*

Med hilsen

Terje Auestad (e.f.)
avdelingsdirektør

Christine Vik
utredningsleder

Dokumentet er elektronisk signert og har derfor ikke håndskrevne signaturer

Postadresse	Kontoradresse	Telefon*	Avdeling	Saksbehandler
Postboks 8013 Dep 0030 Oslo postmottak@kld.dep.no	Einar Gerhardsens plass 1 www.kld.dep.no	22 24 90 90 Org.nr. 972 417 882		Christine Vik 22 24 57 32